INVICTISSI-
MI ROMANORVM IMPERATORIS CAROLI
HVIVS NOMINIS QVINTI, AC HISPANIA-
RVM REGIS CATHOLICI AD DVO CLE-
MENTIS SEPTIMI PONTIFICIS ROMA
NI BREVIA RESPONSIO, IN QVA AB
IPSO PONTIFICE APPELLAT: PE-
TITQVE GENERALIS CHRISTIA
NORVM OMNIVM CONCILI-
I CONGREGATIONEM CVM
NONNVLLIS ALIIS LIT-
TERIS, ATQVE ACTIS
PVBLICIS, QVORVM
CATALOGVM IN
PROXIMA PA-
GINA IN-
VENIES.

CVM PRIVILEGIO IMPERIALI.

¶ In hoc libro hæc continentur.

PIO LECTORI

Cum nuper Romana Curia, eiusq; summus Monarcha Clemens Septimus Pont. Max. nonnulla emiserit monitoria, Bullasq; (vt vocant) ipso Oceano tumidiores perhorrendi anathematis, & æternæ maledictionis (quibus fulminibus vniuersum orbem territare solent) aduersus Reuerendissimum in Christo Patrem dominum Pompeiū Columnæ, Basilicæ duodecim Apostolorum Sa.Ro.Ecclesiæ presbyterum Cardinalē, & Vicecancellarium/atq; Illustrissimos Vespasianū, & Ascanium Columnæ, Traiecti, & Albi Duces, aliosq; Dominos Columnenses. atq; in his nuper Illustrem Carolum dela Noy Sulmonæ Principem, Viceregem Neapolitanum expresse nominauerit: eaq; nō tam aduersus Columnenses, q̄ in Christianissimum Romanorum Imperatorē Carolum huius nominis quintum, eiusq; subditos, vt nullo non loco se male meritum de Cæsare, & Columnensib. ostendat, emissa videantur: Tametsi videā ea à multis cōtemni, à plurimis merito (vt planè iniqua) irrideri, adductis causis aliàs forsan cōmodius ꝓmulgandis. Quo tamen nonnullis pie (penè impie dixeram) superstitiosis satisfaciamus, qui huiusmodi fulminibus sese pice nigriores iam redditos putant, ni his monitoriis planè etiā iniquis obtemperent, ac timeant vbi nullus est timor, Hæc omnia, tum quia iniqua, tum quia ante eorum æditionem Cæsaris noīe tam ꝓ se, quàm pro Regnis, Dominiis, Subditis, atq; agentibus suis, à Romano Pontifice ad futurū generale conciliū legitime appellatum, ipsaq; generalis Christianorum conuentus cōgregatio per actum publicum postulata fuerat, nullius esse roboris, vel momenti, omnes edocere, ab hocq; scrupulo quosuis supstitiosos liberare / cogimur. Habes igitur, optime Lector, Clementis litteras, vel si mauis(vt ipsi aiunt) Aplicum breue cōtumeliose in Cæsarem scriptum, in quo excogitatas oēs criminationes aduersus Cæsarem eiusq; in Italia agentes cōgessit: quæ an veræ, an falsæ sint Apologetica Cæsaris Epistola nulla non verius paraphrasi explanabit. Quam non ciceronianā eloquentiam, sed meram veritatem præ se ferentem magna (crede mihi) cum voluptate, atq; etiam vtilitate leges: ita vt nunc admiratione, nunc indignatiōe, nunc risu, nunc planctu, sæpius lectionē sis interrupturus. Vbi vero ad conuocationem Concilii perueneris: agendi Cæsari gratias nullum nec modum, nec finem facere posse tibi videaris. Quid enim sanctius à

clementissimo Principe fieri vnquam potuisset, quàm Reipub. miseriis enarratis, id à Pontifice petere, quo vno commemoratis malis antidotum adhiberi queat? Quid sapientius, quàm vna appellatione tot Clementis monitoria, priuationes, maledictiones, & anathematizationes eludere? Iam enim non modo Cæsaris prudentia ab his fulminibus erepti sumus: verum eius clementia, & benignitate à Deo Opt. Max. præcipuam aliquam commoditatem rebus mortalium semper in deterius prolabentibus speramus. Superest vt quæ in clementino bello acta sunt, paucis ex me accipias, vt confidentius obtrectatorum linguas compescere, superstitiosorumque impiam pietatem retundere valeas, ac Cæsaris innocentiam & veram pietatem apud omnes testificeris. Indicto à Clemente bello, Vgo à Moncada (qui illi, quas optabat fœderis conditiones attulerat, quique à Cæsare in mandatis habebat, vt si (quod nefas esse credebatur) eas acceptare nollet, hostilibusque armis Insubriam inuadere tentaret, nec tentatis omnibus, cum aliter à consilio turbandæ armis Italiæ auertere posset, alia aggrederetur via, qua clementis arma ab Insubria infestanda facilius diuertere liceret) dum videt clementē olim patrem, nunc apertum Cæsaris hostem declaratum, non modo Insubriam, sed Ianuenses, ac Senenses armis adoriri: dum videt clementinum fœdus cū Rege Gallo admodum ꝓbatę fidei homine, ac Venetis percussum in eoque non solum de profligando ab Insubria Cæsare, sed de Neapolitano Regno contra ius, fasque occupando, atque inter fœderatos diuidendo, impudenter agi, eaque Clemente Septimo autore, collectis clam copiis vnà cum Columnensib. Cæsaris subditis atque stipendiariis Romam eo animo insperatus intrat, ne & ab imparatis iniuriam accipere posset, et renitentibus damnum inferre cogeretur: sed absque magno tumultu quod blandiciis impetrare non poterat, vi (si fas esset) obtineret: hoc est, ne Clemens his pecuniis in maximum Christiani nominis, & Apostolicę Sedis dedecus aduersus Cæsarem vteretur, quę sui prędecessores, publico Christianorum consensu, Imperatorumque priuilegiis, pro subuentione pauperum, ac communi Reipub. salute obtinuerunt, impium (opinor) ratus, si piorum facultates, atque (vt ita loquar) eleemosinæ in suam ipsorum perniciem absumi pateretur. Verum malo quodā fato, dum Clementis milites Vgoni & Columnensibus resistere student, ad arma deuentum est: superatique hostes dum in sacro Vaticano Palatio sese recipere, & saluti quisquis suæ consulere contendit: victores victis admixti, Ducibus nequicquam prohibentibus, Vaticanum adoriuntur, & quæ à Clemente in Adriani mo-

le recluso

le recluso ibi relicta fuerant diripiunt. Ea enim est militum / insolen-
tia, vt parta victoria quæ natura insolens, ac superba est, difficile à su-
is Ducibus cohiberi valeant. Sedato tandem tumultu, Clemens oblatis
obsidibus, Hugonem ad se venire iubet. Ille (vt Principis sui animum
pacis studiosissimum ostenderet) obtemperat. Componuntur inter
Clementem Pont. & Vgonem Caroli Cæsaris nomine hac lege per
quatuor menses induciæ, vt imprimis Pontifex Columnensibus, Cę-
sarisq; militibus, huiusmodi aggressionis, & quamcunq; aliam iniu-
riam cōdonaret. Copias Insubriam infestantes, maritimanq; classem
Ianuam obsidione ꝑmentem reuocaret: intereaq; de vniuersali Chri-
stianorum pacē ageretur: quibus firmatis, ac fide & iureiurando hinc
inde stabilitis, dimisso exercitu, Vgo & Columnenses Neapolim se re-
cipiunt. Pontifex vero copiis, quas iu Insubria habebat, ad se voca-
tis simulans sese pacta seruare velle, iustoq; comparato exercitu, indu-
ciis violatis, Columnensium terras adoritur: nonnulla castra occupat,
hisq; ferro & igne deuastatis, ac aliis nefandis sceleribus perpetratis, vt
nullum nocendi genus intentatum relinqueret, ipsum Reuerendissimū
Cardinalem Columnæ sua dignitate priuat. & ne esset qui Columnen-
sibus suppetias ferre auderet: eos hæreticos, & schismaticos pronun-
tiat, monitoriumq; perhorrendi anathematis, & æternæ maledictionis
in eorum fautores emittit: quasi Clemētis Papę sit tot tonitruis & ful-
minibus perdere velle, quos sola clementia seruare poterat. Interea ve-
ro Vicerex Neapolitanus cum classe Cæsarea insperatus Cayetam ap-
plicat. Columnenses arma parantes offendit: atq; vbi rei gestæ seriem
audiuit, noluit Illustri & præclaræ Columnensium familiæ, immo ipsi
Cæsari, cuius negotium agebatur, deesse. deductisq; è nauibus copiis,
vnā cum ipsis Columnensibus egregiaq; Principum, ac Nobilium
Neapolitanorum manu Clemētis conatus infringere parat: cuius ino-
pinato aduentu stupefactus Clemens, nouo monitorio eum perterre-
facere credens, contumeliosam (vt ipsi aptissime vocant) Bullam aper-
te in ipsum Viceregem, tacite vero in Carolum Cæsarem, cuius vices
gerit, typis excusam emittit, quasi cum beluis semper illi negocium
esset, vniuersusq; iam orbis à somno expergefactus quid his fulmi-
nibus pręter ęquitatem iactatis, pręsertim vbi de profana ditione agi-
tur, tribuendum sit, nesciat. Quare vniuersos Principes Christia-
nos per cōmunem Christi gloriam, perq; nomen Christianum, quo
toties gloriamur, per magnificos titulos, si quæ vera pietas est, si ma-
lint perfectiores reddere titulos, si Sanctissimi, si Beatissimi, si Christia-
nissimi, si Catholici, si Ecclesiæ, hoc est totius Christi populi defensores

 si fidei

si fidei ptectores vere dici volunt: quando hæc in rem sunt Christianā ad idq́ꝫ à Cæsare iter apertum est, precamur, vt quod eorum est muneris, ac officii, quā accuratissime præstent. & unico orbis consensu antiquatis omnibus controuersiis, vniuersalem Conuentum parent Christianorum. Quod nullo fiet negocio, si Christianam adhibuerint diligentiam. si id in pectore eorum syncerissimo insederit. Huic conuentui præerit Christus Opt. Max. dicentur liberrimæ sententiæ. collatis omnium iudiciis ad vnum lumen euangelicum, fiet tandem, vt oculatius rem Christi pspiciamus, qui hactenus ad eandē fœdissime conniuebam? Nemini poterit esse fraudi senatus, cui Christus ipse præerit: at quis dubitat affuturum Christum, si viderit huc omnes confluere optimo incremento Reipub. Christianæ? Verum nostrę præfatiunculæ finem faciamus: Tuq́ꝫ optime Lector, quid legas attende. Deumq́ꝫ Opt. Max. nobiscum ora, vt excussis orbis tenebris, sedatisq́ꝫ tumultib?, Christi Regnū vbiq́ꝫ floreat. Vale.

CLEMENTIS

SEPTIMI. LITTERAE, SEV (VT IPSI VOCANT) BREVE, IN QVO OMNES, ETIAM FALSISSIMAS QVAS POTVIT CRIMINATIONES ADVERSVS CAROLVM CAESAREM HVIVS NOMINIS QVINTVM CONGESSIT.

CLEMENS PAPA. VII. CAROLO CAESARI. S.

Arissime in Christo fili noster Salutē: & Apostolicā benedictionē. Non opus esse arbitramus, apud Serenitatē tuā multis verbis vti ad demonstrādū, quo iam p tres annos studio, quib⁹ nos curis, & actionib⁹, à nr̄i videlicet Pontificat⁹ initio, tum pacē cōmunem totius Christiani noīs: tum priuatim tuā amicitiā, & cōiunctionē nobiscū ꝓcurauerimus, atq; appetierimus. Sūt enī oīa acta, cogitataq; nr̄a tibi propēmodū æque nota, ac nobis. Sum⁹ nos qdē cōscii, nihil ꝑtermisisse, qđ vel ad boni pastoris officiū erga vniuersum gregē, vel ad fidelis amici animū, in tuā Serenitatem speciatim pertineret. Quorū tamen bonorum operum, atq; amoris erga te nostri eum sumus exitum consecuti, vt repulsi iam totiens à beniuolentia, & cōiunctione tua, cum nullam æquitatem cōditionum, nullum indicium veri amoris apud te inueniremus: siue eorum artibus & dolis, qui nos cū Serenitate tua nunq̃ coniunctos esse voluert: siue tua mēte oppressionē Italiæ, & imminutionē nr̄e dignitatis meditāte: ad ea cōsilia, à qbus & natura, & volūtate semp abhorruimus, necessario sumus cōpulsi: serius quidē multo, q̃ aut plurimarum rerū idignitas, aut honoris nr̄i, & publici Italiæ boni ratio postulabat. Sed cum ad extremū ventū esset, cum patientiæ nostre diuturnæ atq; magnæ, iam nomē, atq; opinio ad negligentiā rerū publicarū cōuerteretur: coacti sum⁹ tandē ea cape arma, q̃ & iustitiæ, & Italiæ libertati, & nobis ipsis possent esse præsidio. nō offendēdi cuiusq; causa, sed tuēdi, & cōseruādi honoris, atq; officii nr̄i. Etenim vt cōmemorem⁹ breuiter causas, qbus adacti sumus ita facere: meminisse potest Serenitas tua nos cū i Cardinalatu eēm⁹, tibi sūme additos, atq; cōiūctos, & viuo foe. re. Leone. x. fratre nr̄o patruele, & deinde etiam mortuo, quo rerum tuarū is exitus esset, & ea gloria: quā tunc optabas, nō laboribus: nō periculis nr̄æ personę ꝓpriæ, nō impēsis pepercisse. Cunq; deinde diuina ꝓuidētia ad Pontificatus honorem vocati fuissem⁹, tuiq; tunc hostes in Italia magnas copias haberēt: etsi ꝓ pastoralis officii debito, ab illis armis abstinendum nobis erat: tamen ne rationes tuas impeditas relinqueremus: non solum Florentinorum auxilia, sed sanctæ etiam Romanæ Ecclesiæ copias in tuis subsidiis & castris versari permisimus: nec vero pecunias suppeditare cessauim⁹. nec anteq; depulsum illđ ꝑiculū fuit, destitimus Ducibus tuis fauere & iuuare. Postea vero cū hic Pontificatus honor, cōmunis ī nobis pr̄is ꝑsonā exposceret: decreuissemusq; abesse

ab armis

ab armis, & bellis.exercitusq́ꝫ & milites nr̄os. tuis tam bene constitutis
rebus, & non modo non inferioribus, sed superioribus etiam, quam
hostium tuorum: reuocauissemus: tamē armis á nobis depositis, neq́ꝫ
ita fideli consilió Ducibus tuis in Galliam transeuntibus, neq́ꝫ inde po-
dem referentibus, pecuniarum auxilio pro rerum nostrarum tenuitate
adfuimus. Successit ex illo intempestiuo in Galliam transalpinam tuo-
rum transitu celerior, & grauior in Italiam Gallorum irruptio, Rege
maximi nominis exercitū ducente, ac vrbis opulentissimæ Mediolani
ab illis receptio, Quo tempore quum Duces tui de defensione illarum
regionum spem totam posuissent: ac de earum insuper, quæ tuæ erant
ꝓpriæ, periculo cōmouerentur: nos vero in magno etiam nostrarū re-
rum metū essemus: eis cōuentionibus occurrere coacti fuimus: iminī-
nenti periculo, quas tu optime nosti. Ex quib⁹ vidisti tu ꝑfectó, & co-
gnouisti, quæ nobis esset cura, quæ cautio rerū tuarū: cum nihilominꝰ
tibi rebusq́ꝫ tuis, q̄ꝫ & nobis & nostris caueremus. Hęc tu si nosti, quę
ad te certé ꝑuenerunt, nihil op⁹ est illius temporis actiōes nr̄as apd̄ te
singularemq́ꝫ quoddā studiū nr̄m status, honorisq́ꝫ tui ostendere: facile
enī hoc tibi res ipsa declarabit. Sin autē vel nō cognouisti, vel oblitus
es, erit temp⁹ cōmodius, quo ista exponam⁹, qui & Gallorū transitum
in tui Regni fines multis rebus remorati fuimus: & cum si societatē eo-
rum voluissemus sequi maxima nobis premia, nō solum ꝓponerētur,
sed etiā eēnt parata, ab instituto nr̄o discessim⁹: plusq́ꝫ apd̄ nos amicitię
tuæ memoria, quám ꝑmtū vllū valuit. Secuta est victoria tuoꝝ aduers⁹
Gallos: qua adepta, cū oīs nobis sublata cōtentio videret̄: cūq́ꝫ iā sine
cupiditatis, & partiū suspitiōe tibi videremur etiā foederis vīculo hæ-
rere posse: magnumq́ꝫ in eo bn̄ficiū Italiæ, & Christianitatis tot⁹ po-
sitū arbitraremur: nō fœdus solū facimus, sed quo tui Duces egentes
pecuniæ, alere & sustinere exercitum possent, eumq́ꝫ ab nostris finibus
abducerent / centum illis dedimus Ducatorum millia, conditione appo
sita, vt si de fœdere aliqua dubitatio tibi orriretur, illæ nobis pecuniæ
restituerentur. Eo fœdere abs te non plané accepto, nec probato, cum
propter æmulationes quorundam ex Ducibus tuis, & ingrata cæteris
consilia Vorriç Pischariæ Marchio nonnulla iactare, tractareq́ꝫ cepis-
set, quæ in detrimentum tui status intendi videbantur: nosq́ꝫ illa etiam
consilia audiuissemus, neq́ꝫ fœdere abs te reiecto, essemus penitus asꝑ-
pernati, q̄rentes videlicet si tu nobis deesses, sicuti iam deeras, vbi pos-
semus niti, atq́ꝫ considere: tamen neq́ꝫ á verbis ad facta aditum vllum
tentauimus, & uincente tuam in nos duriciam amore erga te nostro,
recordamur te admoneri mandasse, vt Duces tuos in Italia, quorum in
manu

manu res tuæ essent, curares de te esse contentos: quo certe officio tibi probare debuimus, esse nobis vehementer curæ quietem & stabilitatem rerum tuarum. Deinde vero maximo cum gemitu, & dolore nostro atq; Italiæ totius, cum iidem Duces tui statum Mediolani occupauissent, atq; arcem, in qua Franciscus Maria residebat, circumuallare instituissent: tum postulante a nobis curam & securitatem aduersus indignitatem tantam Italiæ periculo: omnibus notis, atq; ignotis flagitantibus: paratis qui arma & auxilia conferrent: cūctis prope Christianitatis Regibus nos animantibus: quū non videremur posse resistere monitis, querelis, precibusq; illorum: cum nos officii nostri debitum, Italiæ calamitas, & periculum commune commoueret, tamen aduenientę per eos dies dilecto filio Commendatore Herrera a te ad nos tractandi causa (vt ipse ferebat) misso, relapsi in pristinam spem & cupiditatem beneuolentiæ tuæ nobis quoquo modo cōciliandæ, dimissis cōsiliis, conspirationibus, oblationibusq; cunctorum, graui omniū indignatione, & querela, qui se a nobis desertos conquerebantur: ad te denuo confugiendum putauimus: quęrentesq; tibi comparare gloriam pacandæ Christianitatis, & moderationis tuæ omnibus declarandæ, meminimus ea conuentionū capitula, quæ dictus Herrera attulerat, paucis in locis leuiter immutata remisisse ad te comprobanda, scripsisseq; manu nostra litteras, quibus te per dei misericordiam obsecrātes, vt depellere velles hanc suspicionem, quæ de tua nimia cupiditate omnibus adhærebat: & perpetuitatem, ac fructum amicitiæ nostrę tibi pollicebamur, & consilium fidele dabamus, & quæ petenda erant, omni cum humanitate & beniuolentia abs te petebamus: securitatem videlicet Italiæ, Duci Mediolani siquo pacto errasset clementiam: nobis ipsis amorem, quæ tot nostra opera atq; officia erga Serenitatem tuam, necnon alia quamplurima, quæ tibi quotidie a nobis postulanti prompte semper concedebamus, ex quibus tibi commodum atq; honor quotidie accrescebat: quemadmodum a te accepta & recompensata sint, in promptu est cognoscere. Primum omnium tuorum in Italia agentium iniquitati, & contumeliis ita fuimus expositi, vt cū non omnia statim ex illorum præscripto & cupiditate egissemus, de nostra fide & voluntate obloquerentur: nosq; apud te suspicionibus sinistris onerare non desinerent: nec reputantes quid officium nostrū, honorq; deposceret, vellent nos secum in omne consilium quod illis placeret, ruere pręcipites, atq; vbi primum moderatius, & circumspectius nos contineremus, omnium præteritorum officiorum periret gratia: quibus tu profecto fidei multo plus, quam conueniebat, habe-

 bas.

bas. Deinde in Seneñ Ciuitate omnes nobis amicos & beniuolos tanta tuorū acerbitas & iniquitas iſectata eſt, vt exterminata penè omni nobilitate, cędibusq́ꝫ multis factis, nihil fieret apertius, quàm eas contumelias & opprobria nobis ipſis inpingi: cum nos patientia, & diſsimulatione, atq́ꝫ vt omnes modeſtiæ partes erga te ſeruaremus, nullum aliunde remedium tot innocentium calamitatibus, niſi à teipſo quęſiſſemus: quod tantum abfuit vt pręſtaretur, vt quotidie peius, atq́ꝫ acerbius illi in clades beniuolorum noſtrorum, & noſtrū dedecus graſſarentur. Fœderis autem ipſius tua reiectio, quod nos cum tuis oratoribus & facultatem habentibus ictum, & à dilecto filio nobili viro Carolo dela Noy Vicerege Neapolitañ. comprobatum, & ratificatum pro firmiſſimo habebamus, cum eius non tam ratificatio abs te, quàm executio ſola expectaretur: quid tandem tibi erga nos animi eſſe oſtendit? cum ſiquid in illo pro te eſſet, id libenter aſciſceres: in quo vero aut dignitati noſtræ, aut commodo inſeruiretur: id infectum irritumq́ꝫ dimitteres: ſicut in iis quæ ſeparatim ſtipulata fuerant: ſpolii videlicet terrarum, & locorum ſedis Apoſtolicæ, & aliorum quorundā repudiatio tua declarauit. Quo etiam euentu, non ſolum pecunias noſtras expacto conuento non recuperauimus: verum etiam contra promiſſum, & fidem datam, exercitus tui bona pars in ſanctę Rom. Eccleſiæ locis, & terris propè aſſidue verſata eſt, tātis & tam grauibus iniuriis, & detrimentis ſubditorum noſtrorum vt crudelitatis, & auaritiæ & innumerabilium ſcelerum, ac inauditæ immanitatis horribilis ſit, & auribus humanis intoleranda cōmemoratio. Acceſſit in eis cōditionibus, quæ inter Serenitatem tuam, & Chariſſimum in Chriſto filiū noſtrum Franciſcum Regem Chriſtianiſſimum apud te exiſtentem tractabantur: vt de illis noſtri Legati & Nuncii aut penitus celarentur: aut vix atq́ꝫ ægre, quum ipſi ſtudioſe inquirerent, de leuiſſimis docerentur. & neq́ꝫ ea, quæ auditu, aut coniectura aſſequebantur, ad nos ſcribere permitterētur. Quo quidem tempore maximum dabatur ſignum tuæ & à nobis alienæ, & fidei noſtrę derogantis voluntatis. Mittimus innumerabilia alia in quibus nulla vnq̄ꝫ habita eſt ratio nec honoris nec voluntatis noſtræ. Ad illas ipſas litteras, quas ad te tam humane, & tam liberaliter ſcripſimus, ita reſponſum à te eſt, vt vbi clementiam Duci Mediolani petebamus, tu rigorem iuſticiæ offerres: ita tamen, vt nequaquàm ex ordine iuſticiæ, iudicium, atq́ꝫ ſententiam pœna antecederet, vbi eorum quæ tunc aduerſus rationes tuas à tuis Ducibus iactata, & ad nos delata etiā fuerant, culpā in qbuſdā eſſe dicebam⁹: tu quo nos quodāmodo criminarere, illos immunes criminis faterere.

Quę

Quæ tibi benigne, & large pollicebamur, ea tu tanq̃ tibi debita & ob-
ligata flagitares, In quo vero pſpicuũ idictũ cõſtitit nos abs te illudi, &
ꝑ nihilo haberi. Ipſa capitula Herreræ remiſſa ad te, vt cõprobarẽtur: cũ
illi facultas primo cõceſſa vberior eſſet, q̃ iã cõfectã cõcordiã cũ Chri-
ſtianiſſimo Rege habebas: tu reſtrictiora multo, q̃ prius, & ieiuniora
trãſmiſiſti, aptiſſime indicãs nos poſtremos eſſe, & cõtẽni abs te, vbi
tibi cũ aliis amicicia cõueniſſet. Quib⁹ tot animi tui erga nos nõ bene
diſpoſiti ſignificationibus animaduerſis, cum, ſiuè ea tua propria eſſet
voluntas, tuæ in nos voluntati vehementer diffidere cepiſſemus: ſiuè
quorundam ex tuis, quod magis credimus, peruerſitas, & maligna
ſuaſio, tantũ tamen illos apud te poſſe vehementer periculoſum intelli-
geremus nobis, totiq; Italiæ, perſtitimus tamẽ in ſtudio, & amore pa-
cis, & perſtitiſſemus perpetuo, ſolitaq; noſtra arma patientiæ induen-
tes, permiſiſſemus Deo omnes actiões cogitationesq; noſtras, ſi non
tuorum pertinacia in obſidenda arce Mediolani, illiusq; vltimum pro-
pè diſcrimen nos ad ſuſtentandam libertatem Italiæ, diſcernendumq;
facta à verbis propè ſupremo tempore excitauiſſet. Preſertim cũ quo
minus de tua voluntate dubitare poſſemus, tua in Hiſpania ad depri-
mendam autoritatem Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, & Summi Pontificis
dignitatem infringendam propoſita pragmatica edicta Eccleſiaſti-
cæ facultati, & libertati derogantia, quibus in Regno Neapolitano
Eccleſiæ Romanæ Feudo ſimilia alia conſequuta ſunt: ſupradicti quo-
q; Viceregis Neapolitani, qui ad nos vt veniret, electus fuerat, apud
Chriſtianiſſimum Regem remanſio, & cum eo nouarum tecum cõ-
uentionum occulta, & à noſtris ibidem agentibus abſcondita tra-
ctatio, fixum in te illud conſilium noſtræ auctoritatis deprimendæ,
& amicitiæ omnino repudiandæ, perſeuerantemq; in ea opinione ſen-
tentiam indicaret. Quod confirmauit nobis etiam magis dilecti fi-
lii Hugonis de Moncada ad nos firmandæ amicitiæ cauſa cum am-
plis mandatis (vt ferebatur) miſſi in Regno Franciæ mora: tanq̃
euentum ſpeculantis, vt ſi illæ res tibi ex ſententia confectæ eſſent,
nos tum penitus poſthaberemur, ac deinde eodem animo cum Du-
ce Mediolani potius paciſci contendentis, cum quidem interea tui
in Italia agentes, vt omnia & extra, & intra appareret contra nos
quoq; & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſtatum iniri Conſilia: Parmam
Vrbem noſtram proditione occulta eripere nobis tentauiſſent. Qui-
bus tot & tantis iniuriis, & cauſis, inuiti quidem & gementes de te
deſperare, & diffidere ſumus coacti: noſtramq; amicitiam & beniuo-
lentiam, quam tu totiens repudiaſti, multis & magnis Regibus adiun-

gere:quorum optimum in Christianam rem, & Sedem Apostolicam animum, si aspernati essemus:non iam pastoris, & communis patris laudem, sed superbi & insolentis nomen acquisissemus. Quod cũ esset à nobis iã factum, & fides inuicẽ data, foederéq; constricti cum eis Regibus essemus: accessit tum demum itineribus lente & tarde confectis dictus Hugo nobis tecum coniunctionem & conditiones eas offerẽs, quas nos cupidi tuæ amicitiæ, & vt nobis quidem videbatur, cum cõmuni Italię & Christianitatis cõmodo, tui etiã & cõmodi, & honoris priuatim appetentes, tam sæpe abs te, tamq; vehementer quum requisissemus, fuimus totiens repudiati, ac repulsi, quarum nunc accipiendarum occasio & tempus præteriere. Atq; vt impendẽs Italiæ graue seruitutis periculum, ac turbationem vniuersæ Christianitatis, quantum in nobis est, ꝓpulsemus: armis & exercitu Sedem Apostolicam munire sumus compulsi: abhorrentes quidem ab ipsa armorum tractatione. Sed tamen nullam aliam viam defendendæ iustitiæ, & pacis inter omnes æquis conditionibus sperandæ nunc cernentes. Habes rationem nr̃orum actorum, & cõsiliorum: quę idcirco summatim à nobis tibi explicata est, vt iustificemus non solum coram Deo (is enim inspector cordium est) sed etiam coram omnibus hominibus actiones nostras: & nunc eo animo sumus, atq; ita coram eodem Deo, & te testamur: si Serenitas tua ad æquitatem, & humanitatem referre se voluerit: nostrã arma non solum non aduersa, tibi sed etiam ad res vere gloriosas propicia futura. Sin autem in occupanda quotidie magis Italia, & aliis partibus Christianitatis perturbandis tu non tam naturæ tuæ (quam nos probam esse semper existimauimus) quàm cupiditati & consiliis tuorum obsequi perseueraueris: nos neq; iustitiæ, neq; libertati Italię, in qua huius quoq; sanctæ Sedis tutela continetur, defuturos: sed iusta, & sancta arma moturos, non tam ad offensionem tuam, (tibi enim omnia semper honesta, & prospera optam⁹) quàm ad defensionem nostrorum, & patriæ salutis, communisq; dignitatis. Quod vt ne nobis nimium ægre, & inuite hęc ipsa tractantibus facere necesse sit: obsecramus te fili charissime, per viscera misericordiæ Dei nostri, & per eam spem, quę de tua virtute, tanq̃ futura Christiano nomini salutari, omniũ mentes occuparat: vt prouidere velis, quo immoderatis cupiditatibus repulsis, & aliquid potius publico Christianitatis bono condonando, quàm omnia nimium ad te trahere conando, hæc Italiæ, & Christianitatis incommoda, & pericula tua moderatione sedentur. Est enĩ tibi profectò huius curæ onus cõmune nobiscum: & ambo à Deo in hanc sollicitudinem pro cõmissis

nobis

nobis honoribus sumus vocati. In quo nos officio & debito nostro neq; defuimus, nec quantum iusticię patrocinium nobis permiserit, defuturi sumus. Tu vero si quę de tua in pacem generalem voluntate passim ferebantur, veras prudentię & pietatis radices habebant: habes occasionem declarandi, quę sentiebas, omnia vere te, & ex animo sensisse, atq; operibus verba comprobando, singularem optimi Principis laudem tibi acquirendi. Qui si tam nobis vere amorem tuum cupientibus, in liberanda Italia, q̄ fœderatis nostris in suis iustis, & plenis humanitatis ęquitatisq; petitionibus, satisfacere institueris: erit id Serenitatis tuę, famæ, & sapientiæ melius multo accommodatum, & paci vniuersali, securitatiq; tam rerum tuarum, quàm totius Christianitatis magis consentaneum. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die. XXIII. Iunii. M.D.XXVI. Pontificatus nostri anno tertio.

Ia. Sadoletus.

Charissimo in Christo filio nostro CAROLO electo Imperatori Hispaniarū &c. Regi Catholico.

EPISTOLA CAROLI CAESARIS, IN QVA HVIVS MODI FALSIS CRIMINATIONIBVS DIFFVSE RESPONDET, A PONTIFICE ROMANO APPELLAT: GENERALEQVE CONCILIVM CHRISTIANORVM CONGREGARI PETIT.

N nomine Dñi Amen. Nouerint vniuersi hoc p̃sens publicũ Instrumẽtũ visuri, lecturi, seu audituri. Q̃d anno à natiuitate eiusdem Millesimo Quingentesimo Vicesimo sexto, inditione decimaquarta, die Mensis Septembris decimaseptima: hora circiter Nona ante meridiem: Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini Domini nostri CLEMENTIS, Diuina prouidẽtia Papæ Septimi, anno tertio. In mei Notarii publici, testiumq́; infrascriptorum ad hoc specialiter vocatorum, & rogatorum præsentia, personaliter constitutus Illustris: & excellens Dominus Dominus Mercurinus Arborieñ, Gattinariæ, Valentiæ, & Sartiranę Comes, Baro ozani, Terriculæ &c. Sacratissimiq́; & Inuictiss. Principis & Domini Domini CAROLI eius nominis quinti, Diuina fauente clementia, Electi Romanorum Imperatoris semper Augusti, Germaniæ, Hispaniarum, vtriusq́; Siciliæ, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Regis, Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ, & Brabantiæ. &c. necnon Comitis Habspurgi, & Flandriæ. &c. Clementissimi Domini Nostri, per Sacrum Rom. Imperium cæteraq́; omnia suæ Cæs. & Catholicæ Maiestatis Regna, & Dominia supremus Consiliarius & Cancellarius, gratiosus Dominus meus, nomine, & ex mandato (vti asseruit) eiusdem Cæsareę, & Catholicę Maiestatis habuit, & tenuit in suis manibus vnam quandam Epistolam apertam, in papyro conscriptã, viginti duo folia in se continentem, quam esse affirmabat Sacratiss. Cæs. & Catholicę Maiestatis responsiuam ad vnum quoddam breue, de data diei Vigesimi tertii, mensis Iunii, anni pręsentis, à dicto Sanctissimo Domino nostro Reuerendissimo Domino Domino Comiti Balthassari Castilioneò Apostolico Prothonotario, & Nũcio apud Cęsaream, & Catholicam Maiestatem, in sua Curia Imperiali agenti, & legationis munere nomine pręfati Sanctiss. Domini nostri fungenti, transmissum, & per eundẽ nuncium Suę Maiestati redditũ: cuius quidẽ Epistolæ tenor sequitur, & est talis.

EATISSIME Pater, Dñe Reuerẽdissime. Eramus pfectò in magna mẽtis nrę anxietate: cõmunẽ totiꝰ Christi ppli calamitatẽ nobiscũ tacite deplorabamus, ob ea, q̃ Sanctitatẽ. V. cõtra nos, statumq́ꝫ nostrum, & Sacri Rom. Impii dignitatẽ moliri audieramꝰ. Verũ hãc nram anxietatẽ mirũ in modũ auxerũt Vestrę Sãctitatis litterę, quas vicesima die elapsi mẽsis Augusti, eiusdẽ Sctitatis. V. Nuncius vicesima tertia Iunii expeditas nobis legẽdas tradidit: quũ nihil ex his pspicere liceat, quàm iusticiæ suæ, vt inqt, laudẽ, nrę vero, ac nrorũ causę acerrimã damnationẽ: arma, bella, minas, cædes, pecuniæ, auaritiæ, & ambitiõis studiũ, regnandi, dominandiq́ꝫ cupidinẽ nobis impingi. Quæ pfectò nec verum pastorem decent, nec nostrę in Apostolicam Sedẽ, vramq́ꝫ Sanctitatem, ac illius dignitatem, deuotioni, pietati, ac filiali obseruantiæ conuenire videntur: quinimò ab eo affectu, & studio, quo Christianam Rempub. ab ipsis ineuntis Principatus nostri annis semper complexi fuimus: quo illius pacem, quietem, ac incrementum omni conatu concupiuimus, ac pro viribus curauimus, prorsus aliena censeantur: ac nos talibus afficiant spiculis, ꝙ ni honori proprio, tacendo detrahere, immaculatamq́ꝫ famam nostram tacita obiectorum approbatione lædere velimus, cogimur emissa in nos iacula refellere, nostramq́ꝫ innocentiam purgare, ac ab his calumniis exemptam & immunem ostendere. Nos enim Pater Beatissime nobis ipsis conscii, nostræq́ꝫ etiam conscientiæ arcanis perlustratis, nullam obiectorum culpam fateri, nullamq́ꝫ horum nobis calumniam asscribere possumus. Testamur enim Deum, nos nihil antiquius vnq̃ꝫ habuisse, quàm vestram Sanctitatem, post illius ad Sacri Apostolatus apicem fœlicem assumptionem, velut Christi in terris Vicarium ex innata nobis filiali obseruantia colere & venerari. Quem etiam, dum in minoribus ageret, singulari amicitia, & beneuolentia continue complexi fuimꝰ: prout & Leonis, & Adriani temporibus, Sanctitas. V. satis experta fuit, vniuersoq́ꝫ orbi notũ extitit: nullo modo existimantes, gradus, & dignitatis augmentum (post Deum, nostrorum etiam assistentia quæsitũ) id posse efficere, vt quicq̃ꝫ ab eadem Sanctitate procederet, quod à pristinis suis moribus, atq́ꝫ institutis alienum videretur: etsi multa in nos moliri audiuerimus, vt dignitati, ęstimationi, ac autoritati nostrę

detra-

detraheretur: vt fœlicitas, potestas, & magnitudo Regnorum, ac principatuum nobis à Deo Optimo/ Max. collatorũ minueretur: & si fasesset, penitus supprimeretur. Hæc tamen neq́ Sanctitati vestræ ascribenda censuimus: nec etiam contrarium affirmantibus fidem dedimus: nec ideo minus pacis vocẽ æquo animo semper audiuimus: vestramq́ etsi Sanctitatem ad illam proponendam, & amplectendam, velut rectum pastorem monuimus & incitauimus. Semper enim in quacunq́ fortuna, pacis, ac quietis cupidi esse studuimus. Ad quam noster animus sua pte natura inclinatur: nec vnquam inter Christianos (nisi prouocati, coactíue) bellum gessimus, neq́ tentauimus. Quum enim classem in hostes dispositam haberem⁹: Menice insula ad deditionem coacta: maiora pro fide catholica tentaturi Gallorum arte & copiis vndiq́ inuasi, ad propria tuenda reducimur: vestræq́ etiam Sanctitatis opera, ac ministerio, cum Leone Decimo fœdus percussimus, ac pro Apostolicæ Sedis, sacriq́ Imperii iuribus ac dignitatibus tuendis, ipsius Pastoris autoritate & impulsu, in Insubria, ac Liguria arma mouimus, nostrumq́ exercitum Pontificio (cui tunc vestra Sanctitas in minoribus agens, munereq́ Legatiõis fungens, præfectus erat) adiunximus, quã prouinciam profecto nõ nisi recta, & iusta intentione pro ipsius Christianæ Reipub. quiete, proq́ Italiæ liberatione: non ex cupiditate, suscepimus. Testis est nostrorum operum Deus, verus scrutator cordium, qui intima prospiciens à longe cognoscit: & qui nostram ob id iustam causam semper tutatus est. totq́ insignibus victoriis comprobauit. ac iustificauit. Testis erit Sanctitas .V. si præteritorum rationem, ac memoriam habeat. veraq́ in lucem promere libeat. Testes sunt eiusdem Vestræ Sanctitatis ministri, sæpius ad pacis, ac induciarũ media ꝑponenda transmissi: qui aperte experti sunt, nos semper, rebus etiam nostris secundissimis, quascunq́ honestas pacis, ac induciarum conditiones suscipere paratos. quibus & honoris nostri, & fœderatorum iusta, ęqua, ac secura ratio haberetur. Testantur id etiam multiplicia mandata nostra, tum Adriani, tum Vestrę Sanctitatis temporibus ꝑ nos in Vrbem missa: varięq́ legationes ad id ꝓ tempore dispositę, ac destinatę: vt nihil à nobis de his, quę ad pacem attinent, vllo vnq̃ tempore prętermissum arbitremur: qui non minus ęquę ac honeste pacis studiosi, ac zelatores fuimus, sumusq́ quam iniuriarũ alacres, ac prompti propulsatores, ac etiam vbi ratio suadet, clementissimi remissores, hilaresq́ bonorum pro malis/ & conuitiis retributores. Ait vestra Sanctitas se conscium nihil prętermisisse, quod vel ad boni Pastoris officium erga vniuersum gregem, vel ad fidelis amici animum in nos speciatim pertineret.

tineret: nolumus in hoc Vestrę Sanctitatis officium impugnare: nec de illius cōscientia, & animo cōtendere, sed operibus credere, reliqua Deo perscrutanda relinquere. Licet autem sic esset (vt ait) id potius diuinae benignitati, cuius gratuito munere id fit, quàm humanis viribus, aut cuiuspiam industrię tribuendum foret: esto q multa nobis secus relata fuerint, quae apertius inferius respondendo detegentur. Quod autem Vestra Sāctitas subiungit, suorum bonorum operum, suiq; erga nos amoris eum exitum cōsequutum esse, vt repulsa totiens à beneuolentia, & cōiunctiōe nostra, nullum indicium veri amoris apd nos inuenerit: siue eorum artibus & dolis, qui eandem Sāctitatem nūquàm nobiscum cōiunctā esse voluerint: siue nostra mente oppressiōem Italiae & imminutionem dignitatis Sāctitatis. V. meditante. Miramur hęc quidem ab eiusdem Sāctitatis. V. praecordiis emanasse: adeoq; intempestiue, rei veritate nō cognita, ab ipso summo iudice, qui Christi vices gerit in terris, tam ab ipsa facti veritate prorsus alienam pronunciationem factam. Non enī hi sumus, qui bonorum operum ingrati esse didicerimus, nec qui pro amore odium, seu repulsam rependere soleamus: quinimò potius reciprocas vices reddere, ac etiam pro acceptis beneficiis maiora, dum licet, impendere, amorisq; & beneuolentię vicissitudinem abunde referre solemus. Nec quippe tantę imbecillitatis censendi sumus, vt cuiuspiam artibus, seu dolis à vera cōiunctione, & amicitia diuelli valeamus, vbi perfectus amicitię nodus intercesserit, q cōtrario operum laqueo nō dissoluatur. Minusq; nobis oppressio Italiae, minutioq; Sedis Apostolicę dignitatis ascribi potest: qui teste Deo, nihil horum tentauimus, nec vnq̄ cogitauimus. Verum omnem conatum, omneq; studium adhibuimus, vt Italiam liberam, ac quietam redderemus: vt Apostolicam Sedem in suo decore velut illius ptector & defensor stabiliremus, ac seruaremus: vtq; pacata Christiana Repub. communia Christianorum arma in perfidos Christianę religiōis hostes communi cōsilio verterentur. Vbi igitur oppressionis actus nō intercessit, nil sinistri de nobis pręsumendum fuit: cum in dubiis meliorem praesumptionem sumendā omnia iura testentur, quae etiā neminē ex praesumptionibus damnāt, ni euidētissimę accedāt probatiōes, aut talis esset p̄sumptio, aduersus quā iura probationē nō admitterent: qd profectò hoc in casu omnino alienum patebit: quum nō solum nulla talis nobis obstet pręsumptio iuris, vel facti: verum omnis sinistrę suspicionis labes à recta nostra intentione, nostrisq; operibus oīno abesse videatur. Nec quippe hanc nostram syncerā mentem, nostramue estimationem lędere potuit Mediolanēsis status per nostri exercitus Du-

ces captus, &, vt aiunt, occupatus. Hanc tamen techna omnium recte sentientium iudicio à nobis repellendam curabimus: dum suo loco ea de re verè Sanctitatis obiectis particulariter respondebimus, omnem rei gestæ seriem, nō palliatam, nec obumbratam, sed mera veritate suffultam, apte, ac palàm differētes, ab omnibus recti iudicii capacibus videndam, inspiciendam, ac recto intellectus oculo iudicandam. Si igitur ex his Sanctitas Vestra se cōpulsam (vt ait) prætendat ad ea consilia, à quibus & natura, & voluntate semper abhorruisse asserit: idq; serius actum dicat, quam plurimarum rerum indignitas, aut honoris sui, & publici Italiæ boni ratio postulabat, arma scilicet capere, quæ & iustitiæ, & Italiæ libertati, & sibi ipsi possit esse præsidio. videat quæso Sanctitas Vestra quibus fundamentis moueatur: consideret an hæc pastorali congruant officio, an hic sit gladius per Vestram Sanctitatem euaginandus, exercendusue, quem Christus in vaginam potius recondendum censuit: & qui etiam in hostes fidei ab ipso Christiani gregis Pastore regulariter exerceri prohibetur. Animaduertat Vestra Sanctitas an ex his honoris sui, aut publici Italiæ boni ratio habeatur: an hæc iustitiæ conueniant: an Italiæ libertati, seu quieti cōsulatur: an potius ex opposito suggillet Sūmi pastoris honor & autoritas: iniuste agatur cum ipso Apostolicæ Sedis protectore, & defesore turbetur Christiana Respub. vniuersæq; Ecclesiæ status: incendatur quoq; ignis, qui tam facile extingui nequeat: vt inde Christianorum viribus debilitatis, hostes perfidi velut lupi rapaces, paulatim Christianum abigant gregem, nouiq; errores indies pullulent: ac demū hæreticorum dogmata magis, atq; magis inualescant, Christianæ quoq; religioni irreparabile afferant detrimentum. At protestatur vestra Sanctitas in ipso exordio, id non offendendi cuiuspiam causa, sed tuendi, ac conseruandi honoris, officiiq; sui. Sancta quippe hæc protestatio, si per actum contrarium non tolleretur, ac inefficax redderetur: si in ipsis defensionis terminis staretur: nec ad ea quæ offensionem sapiunt, transitus fieret. Qualiter enim defendendi causa parantur arma, vbi nullus adest offensor, qui vestram Sanctitatem illiusq; honorem, aut dignitatem lædat? quam potius si offensor apparuisset, omni conatu, totisq; viribus tueri, atq; protegere studuissemus, nil antiquius in animo habētes, quam ea in Apostolicam Sedem officia exhibere, quæ ad officium Christianissimi Imperatoris pertinent, quæue Imperiali cōgruūt dignitati. At si, vt ipsa vestra Sanctitas protestatur, defendendi duntaxat erat animus: cur prius, quam protestatio illa in lucem prodiret, ad manusq; nostras scripta vestra peruenirent, tentata est offensio in statu Mediolani, sacri Imperii feudo, Laudensi ciuitate occupata, & à nostrorum

ſtrorum (nil tale cogitantium) manibus ērepta!Cur veſtræ Sanctitatis,ac fœderatorum copiis & viribus, nulla etiam præcedente monitione, ſeu diffidatione,exercitus noſter apud Mediolanum (non impune tamē) impetitur,ac inuaditur!Hæcſi defenſionē,an potiꝰ apertā offenſionem ſapiāt,lippis etiā pateret. Verū Veſtra Sanctitas hāc notā putās euadere,lōgā exordiť tragœdiā, narrans q̄ ſuo cōgruūt ꝓpoſito, his tacitis, quæ magis ad verā rei ſeriē decernēdam facere videntur. Vnde vt altiꝰ repetēdo, tota facti ſeries in lucē ꝓdeat,liceatq́ꝫ vnicuiq́ꝫ animi nr̄i ſynceritatē īſpicere:ſi ea quæ Sāctitas. V. nobis,rebuſq́ꝫ nr̄is dū in Cardinalatu eſſet, officia præſtitit,animaduertamꝰ,id quippe āte ceſſiſſe dignoſciť,ꝙ vita fūcto Maximiliano Cæſare Auo nr̄o paterno fœlicis recordationis,dū is viuēs cū ſacri Imperii Electoribus fundamēta ieciſſet,quibꝰ eidē in Imperio ſucceſſor effici poſſemus,tūcq́ꝫ cū Gallorū Rege,qui filiā ſuā nobis ſpopōderat,fœdere arctiſſimo iūcti eſſemꝰ:vt & nos filiū nuncuparet,nilq́ꝫ ab eo,ꝙ á paterno amore alienum,ſeu indignū videretur,prodire putaremꝰ:is taliter ad Impii aſſequutionē allectus,incitatuſq́ꝫ extitit,vt etiā cū taxatiōe perſonę noſtrę ꝓpoſita inhabilitate ipſiꝰ Imꝑialis dignitatis capeſſendę,conatꝰ fuerit variis modis inducere Electores , vt illū eligerēt, Imꝑatoremq́ꝫ deſignarēt(qđ nō ad ipſius Gallorū Regis ꝓmotionē tentatū extitit : ſed vt ꝑ huiuſmodi Galli cōcurrentiā, vtroq́ꝫ noſtrū excluſo,noſtroq́ꝫ ſoluto fœdere, tertiꝰ ſubintraret minori potētia ꝑditꝰ:cui potiꝰ imꝑareť, quàm imꝑare poſſet) nihil ꝑtermittēdo,vt ab ipſius Impii adeptiōe penitꝰ excluderemur. Et quū huiuſmodi conatꝰ irriti facti forēt:viciſſetq́ꝫ ipſiꝰ Sacri Impii Electorū virtꝰ,q nec vi,nec metu,nec vllis artibus dimoueri potuerūt,quin Sāčto afflāte Spū,ab omni ꝑambula ꝑmiſſiōe prius liberati, vnanimi oīm cōſenſu,ac nemine diſcrepāte,eorum electiōis vota vniformiter in nos cōtulerit:noſq́ꝫ Imꝑatorē ſolito more deſignauerint:quā qdē electionē nō tn̄ voluimꝰ priꝰ acceptare, quā ipſius Leonis Sūmi Pōtificis Vr̄ę Sc̄titatis Patruelis cōſenſus, & autoritas accederet:cū ea diſpēſatiōe, vt cū Impīo nobis etiā Neapolitanū Regnū retinere liceret, lege ineſtiturę minime refragāte. Hic noua cogitāť media, vt ipſius Impii Sacri dignitas illudať: vt illiꝰ autoritas deprimatur, vireſq́ꝫ noſtræ minuātur:præter id tamē,quod tentatum extitit & litteris, & Nunciis, variiſq́ꝫ practicis, vt nr̄a Coronatio apud Aquiſgranū differretur, impediretur,ue,ac inde Vvormacieñ. Cōuentus ꝓtelareť:ſeu potius inutilis, inefficaxq́ꝫ redderetur. Fuit etiā organo,ac medio Alberti Pii Carpeñ. Comitis, nō ſine Vr̄ę Sc̄titatis miniſterio & oꝑa, vt ferť, ꝑcuſſum fœdꝰ inter Leonē, & Gallū:quo etiā de

auferendis à nobis vtriusq; Siciliæ Regnis, dóq; protectionibus Potestatuum ac Ciuitatum Italiæ inter se diuidendis, Imperióq; Italico penitus vsurpãdo, seu verius eneruãdo, & subuertẽdo agebatur: prout hæc ex nõnullis interceptis litteris, quas originaliter in manu nostra seruamus, liquide constare poterit. At quum Gallus Rex huius spe fœderis fretus, cupidus suæ ditionis fimbrias ampliandi, violato fœdere, quod prius nobiscum inierat, per Robertum de Marchia rebellem subditũ nostrum ad ipsius Gallorum Regis stipẽdia cõductũ, arma in Dominia nostra Galliæ Belgicæ mouisset: ipsiusq; Galli Regis Duces, & milites in Italia agentes, etiam ipsius Apostolicæ Sedis Dominia tũc possessa, Vrbem scilicet Rhegium clanculum occupare conati fuissent, fatemur tunc Sanctitatis. V. opera Diuum ipsum Leonem Gallorum amplitudinẽ magis, q̃ nostram potentiam perhorrescentem, de ipsorumq; fide hæsitantem, in partes nostras adductum esse, nobiscumq; fœdus iniisse: quo suam Sanctitatem in sua Apostolica dignitate tueri, & Romanam Ecclesiam ad occupata per Gallos restituere, & redintegrare, necnõ Illu. Franciscum Sforciam in paternum solium & statũ à Rege Gallo detentum reducere cõuenimus. quod quidem adeo alacri animo suscepimus, postergatis, oblitisq; anterioribus gestis in status, honoris, ac dignitatis nostrę prędiudicium molitis: vt nil aliud putaremus, q̃ duo magna orbis luminaria Vestrę Sãctitatis opera adeo inseparabiliter cõiuncta censeri, vt inde mutua horum correspondẽtia orbis vniuersus illustrari posset ad perpetuamq; vnionem, & quietem reduci. Hoc itaq; fœdere freti, cum ipsius Diui Leonis cõpiis nostris adiunctis, &, vt antea retulimus, sub vestrę Sãctitatis præfectura, & legatione per nos actum, executumq; extitit, vt Parma, & Placentia Ecclesiæ restitutis, ipsóq; Illustri Frãcisco Sfortia in paterno solio stabilito, Galli etiam nõ sine magna illorum strage, Ducum nostrorum virtute, Illustrium videlicet Prosperi Columnæ, Marchiõ. q; Piscariæ, ac aliorum nostri exercitus Ducum, & militũ, ab Italia omnino expulsi fuerint. Et hæc sunt quæ Leonis tempore Vestra Sãctitas pro nobis egit: quæ tamẽ nõ ita passim irremunerata fuere: quum & ipsa Romana Ecclesia suum ex his auxerit patrimonium, nõ solum Parmæ, & Placentiæ recuperationẽ, sed etiã nouseensiis onere Regno nostro Neapolitano iniuncto. vestra quoq; Sãctitas (quod nõ improperãdi causa sit dictum) aureorum decem millium pensionem annuã supra Metropoli Toletana, nostra quidem liberalitate obtinuit. Quid autem Adriani tempore gestum fuerit, differamus. Nouit Sãctitas. V. quibus tũc fauoribus Adrianus in eius grãm suscepisset Cardinalẽ Vulterranũ vestræ

Sãtitatis

Sanctitatis æmulum, acerrimumq; aduersarium: quid illius artibus, & medijs in Vestræ Sãctitatis caput moliretur, ac qualiter eandẽ vestram Sanctitatem à Florentinæ Reipub. administratiõe excludere conabat. Nouit etiã nos ita suarum rerum, suæq; familiæ, ac ipsius Reipub. Florentinæ protectionem, ac patrocinium suscepisse, etiã cum status sui, ac suorum nepotum incremento: vt hic Adrianus ipse nostro fauore, nostriq; intuitu, nõ solum Vestrã Sãctitatem in gr̃am tunc susceperit: verum tãta gr̃a prosequutus fuerit, vt nihil in rebus status, quæ alicuius momẽti censerẽtur, vestra Sanctitate inconsulta tentaret: hincq; Vulterranus vestræ Sanctitatis aduersarius, quum indignatus nonnulla cũ Gallis (suis interceptis litteris) moliri videretur, Adriani iussu capitur, in vinculaq; conijcitur, debitas pœnas daturus, ni Adriano morte præuento, autoritate sacri Cardinalium Collegij pro noui Pontificis electione liberatus fuisset: & inde electione facta, eorundem Cardinalium intuitu, à vestra Sanctitate veniam obtinere meruisset: licet paulo post dies suos clauserit extremos. Nõ diffitemur tamẽ, ipso Adriano viuente, postq; in illius gr̃am Sãctitas. V. reducta extitit: illius operam nõ modicę frugi nobis fuisse in alliciendo eũdem Adrianum ad fœdus illud defensiuum: Quo medio Galli iterum in Italiã redeũtes, Mediolanumq; obsidẽtes, fœderatorum præsidiis denuo victi, repulsiq; fuere. Quod etsi in Vestrę Sãctitatis Põtificatu fuerit exequutum: id tamen sub vexillis, & copiis eiusdem Adriani, in vimq; pręambuli fœderis actum extitit: quod vestra Sãctitas opus manuum suarum despiciens (nouus homo factus, nouaq; dignitate assumpta) nequaquam approbandum, seu innouãdum censuit: licet ipsius fœderis exequutionem, in qua cæteri fœderati tunc firmiter insistebãt: cõcurrentibus etiã Venetorum copiis, prout ratio suadebat, nequaquàm impediendam censuerit: quum etsi præsidia Ecclesiæ eo tempore cessassent, non ideo minus nostrorum victoria in manu esse videbatur. Non tamen ob id Vestrę Sãctitatis auxilia, atq; cõsilia tunc pręstita paruipendenda censemus: verum pro his & gr̃as tunc egimus, & adhuc agimus: simulq; nos Vestræ Sãctitati debere, & obnoxios esse profitemur: qui etiã vices nõ solum reciprocas, sed & multiplicatas, & longe maiora præsidia, si casus se obtulisset: Vestrę Sãctitati ipsiq; Apostolicæ Sedi, pro illius tutela, & augmẽto semper exhibere parati fuimus, & vt filius patri correspõdere: à quo etiã proposito, quicquid in nos falso suggestu mœlitum videatur: nequaquàm animum nostrum alienauimus, nec alienaturi sumus: ni maior nos vrgeat necessitas in occupãdis nr̃is viribus ad rerum nostrarũ tutelã, & defensionẽ: quã tñ ita moderatã sumpturi

fumus,

sumus, vt ab offensionis limitibus, quàtum fas fuerit, abesse videatur. Hoc enim moderatū temperamentū nos Christo, cuius vestra Sāctitas vices in terris gerit, debere profitemur. Reprehendit. V. Sāctitas q nō fideli cōsilio exercitus nostri Duces in Galliā transiuerint: inferens q ex eo intempestiuo, vt ait, trāsitu successerit celerior & grauior ī Italiam Gallorum irruptio, Rege maximi nominis exercitum ducente, ac Vrbis opulētissimę Mediolani ab illis receptio. Nos, Beatissime Pater, nec excusamus illius transitus cōsilium, nec impugnamus. Id tamen nobis incōsultis actum nō extitit, qui id nulla iusta ratiōe negare poteramus Illustri cōsanguineo nostro Carolo Duci Borbonii Angliciis etiā præsidiis freto, pro sui status recuperatiōe: quo eo q nostris se addixit obsequiis, priuatus extiterat. Durum enim, ac prorsus inhumanum visum fuisset: si eo Duce, vicesq; nostras in Italia agēte, obtēta de communi hoste victoria, electisq; inde Gallis, victricia arma eidē denegassemus ad rerum suarum nostri causa, vt prætendit, occupatarum cōsequutionem: vbi potissime ex eo exercitus nostri in Galliam transitu Italia quietior, ac liberior remanere videbatur: à militum quoq; grauaminibus & insolētiis, quibus plerunq; victores milites vti solēt, magis exonerata & exempta reddebatur: sed quum aliter res tunc successerit, quàm putabatur: nō quidem nostra, seu Ducum culpa, sed belli sorte ita suadēte: vt victoria quæ à Deo est, nō ita passim pro voto hoīm valeat obtineri. Valuit saltem Ducum prudētia, audacia, ac magnanimitas in reducendo opportuno tempore exercitum illęsum in Italiā, quo ipsius Gallorum Regis impetus compesci posset, illiusq; conatibus obsisti, qui profectò, vt à fide dignis nobis relatum extitit: à Vestra Sāctitate eiusq; ministris ad id fuit persuasus, & incitatus (quod tamē pro certo nō habemus, nec ita passim credendum putauimus) eā prouinciā belli Italici tam acriter, impetuosòq; tētauit, vt fauente altissimo iustæ nostræ causæ victus cum maxima suorum clade, nobis per Viceregem nostrum Neapolitanum captiuus sit redditus, & inde à nobis sub cōditionibus Vestræ Sāctitati notis liberatus. Excusat Vestra Sāctitas q quum Duces nostri de defensiōe illarū regionum spem totā posuissent, ac de earum insuper, quæ nostræ erāt propriæ, periculo commouerētur: eadenq; Sāctitas. V. in magno etiā suarum rerum metu esset: eis cōuentiōībus occurrere coacta fuerit imminēti periculo, quas ait nos optime nosse. Nos tamē earum cōuentiōnum veram noticiā habere nō possumus, quæ nobis inscijs trāsactæ sunt: quasq; nunquam vidimus, seu legimus: quæ etiam ministris nostris nūq ostensæ fuere: nisi ipsorum Gallorum relationi stare vellemus.

qui

qui aliter rem gestã aiunt, quàm Vestra Sãctitas suis nobis litteris nũciauerit. Volum⁹ nihilomin⁹ potius V̄r̄ę Sãctitatis assertioni cõfidere. Recolimus enĩ dum eadẽ Sãctitas nos de huiusmodi cõuentiõib⁹ (reb⁹ adhuc sub ãcipiti Marte laborãtibus) suis l̄r̄is monuisset, asserẽs nil idẽ eidẽ Sãctitati quęsitũ, quàm fidẽ, & securitatẽ, id exigẽte, vt aiebat, necessitate, eliciẽs inde futurę pacis auspiciũ, quũ ipsa Sãctitas de cõsueto suo erga nos aio, atq; volũtate nihil oĩno remisisse asseueraret: cępimus tũc hęc in benigniorẽ partẽ, V̄r̄ę Sãctitatis culpã nequaquàm arguẽtes, nec de eiusdẽ, vt aiebat, erga nos aio & volũtate diffidentes. Id enĩ potius quorundã suasiõibus tribuendũ censuimus: qui vires n̄r̄as sua detractiõe deprimẽdo, hostiumq; potentiã extollendo, V̄r̄ę Sãctitati suaserãt, res n̄r̄as in summo discrimine cõsistere: hostiũ vero robur in excelso culmine florere: sic pristinã V̄r̄ę Sãctitatis voluntatẽ in quãdã depictã necessitatẽ transformantes: licet reuera nulla vrgens necessitas subesse videret̄: nec tãta erat in ipsis n̄r̄i exercitus Ducibus desperatio, aut trepidatio, prout Sãctitati Vestrę insinuabãt illius fœderis auctores, qui Sãctitatẽ vestrã terrere studebãt, qđ ex ipso rei exitu sequuta victoria clarius enituit: ex qua potius, quàm ex eo fœdere pacis auspicium sumendũ videbat̄: ni quorundã malignãtiũ artes suis poti⁹ passionib⁹, & cupiditatib⁹, quã Saluti Reipub. intentę, sanctũ id op⁹ pturbassent. Cõmemorat V̄r̄a Sanctitas q̃ sibi fuerit cura, q̃ cautio rerum nostrarum: asserens tunc rebus nostris non minus, quàm propriis caussę: Gallorũ trãsitũ in Regni n̄r̄i fines multis reb⁹ remoratã fuisse. Merebat̄ quidẽ n̄r̄a in Vestrã Sãctitatẽ deuotio, vt Sãctitas ipsa tali officio fungeret̄: idq; exposcebat Reipub. sal⁹, ne vberior ignis incẽderetur: licet ex ipso effectu poti⁹ patuerit Gallos ipsos tũc aliquãdiu in itinere detẽtos, vt à Sacri Im̄pii Ciuitatib⁹ Lucẽsi, & Senẽsi pecunias, ac tormẽta ad bellũ cõtra nos, ac Regnũ n̄r̄m dispõnẽdũ extorquerent: vt quietũ ipsius Senẽn. Ciuitatis statum tunc turbarẽt: tyrãnos intromitterẽt: ac p eorũ voto ei⁹ Ciuitatis guberniũ mutarẽt: eam ciuitatẽ à Sacri Imperii deuotiõe oĩno diuertere satagentes, nouas interim copias in terris ac patrimonio Romanę Ecclesię ex ipsis pecuniis ab Imperialibus ciuitatib⁹ extortis cõgerẽtes, quib⁹ ad Regni n̄r̄i inuasionẽ munitiores, ac potẽtiores esse possent, ni De⁹ Opt: Max. victoria n̄r̄is apud Ticinũ collata, eorumq; Rege captiuato, tãtũ his terrorẽ incussisset, vt nõ amplius de inuasiõe, sed poti⁹ de eorũ salute & fuga cogitare visi fuerit. Sed ait Sãctitas. V. q̃ si societatẽ eorum sequi voluisset, maxima eidẽ præmia nõ solum pponebãtur, sed etiam parata essent. At quæsiumus quæ ratio? quæ iusta causa? quis honestus color ve-

ﬅram

ſtram Sanctitatem directum eius feudi dominum mouere debuiſſet, ad iuuandam inuaſionem contra proprium feudatarium nil tale merentē, nec tale facinus cogitantem, abſentemq́ꝫ, nec monitum, nec impetitū, nec de aliqua iuſta cauſa ſubtrahendi feudum conuictum? Tenebatur enim veſtra Sanctitas iure feudi, tanq̃ꝫ directus illius dominus, potius nos in feudo tueri, quàm inuaſoribus aditū prebere, aut ſe ſocium inuaſionis præſtare. Eodē enim ordine, quo tenetur vaſſallus pro feudo Domino ſeruire, eodem ordine tenetur Dominus vaſſallum in feudo tueri: & ex quibus cauſis vaſſallus feudū amittit, ex eiſdem cauſis Dominus directa ꝓprietate feudi, illiusq́ꝫ directo Dominio priuatur. Eſt enim ipſius feudi natura, vt vltro citróq́ꝫ obligationem pariat. Facile quidem fuiſſet, improuiſum Regnum, ac ad defenſionem non paratū, nil tale metuens aggredi, & forſam in parte occupare, ſed an id fieri licuiſſet: an hæc paſtoris officio conueniſſent, cogitet Sanctitas veſtra. Quæ enim premia offerri poterant, quæ Chriſti Vicarium ad tam immane facinus induxiſſent? Sāctius itaq́ꝫ tūc cōſultum extitit veſtræ Sāctitati vt premiis illis neglectis, nō tentaret quod forſan pro voto non ſucceſſiſſet: nec tentatum, ceptumuè conſummari potuiſſet: ſicq́ꝫ merito, vt veſtra inquit Sanctitas plus apud eam valuiſſe debuerunt amicitiæ noſtræ merita, q̃ꝫ premiū vllū. Verum etſi meliorē præſumptionem amplecti velimus, niſiq́ꝫ de intrinſecis veſtræ Sanctitatis cordis iudicare præſumamus, quod vero Chriſti Vicario non cōgrueret: non tamen pro comperto habemus, quid ceſſante victoria Sanctitas Veſtra actura fuiſſet. quæ iam ſub ancipiti marte ſtatum Mediolani colore ſequeſtri, ac depoſiti, à noſtrorum Ducum manu, & protectione eripere, ac in ſuā poteſtatem, quā diu de pace tractaretur, reponere, ac reducere conabatur: quæ etiā, vt ad id nos, & Duces noſtros cogeret, illorumq́ꝫ vires minueret, ac neceſſitatē induceret, aſſerens anteceſſoris fœdus ſucceſſorem non ligare, curauit, vt aiunt nō ſolum Florentinorum, aliorumq́ꝫ Potentatuum præſidia, que ex Adriani fœdere ad cōtributionem defēſiuam debebātur, ſubtrahi, & denegari. verum & noſtris Venetorum præſidia, ad quæ particulari fœdere tenebantur, ſubſtuliſſe dicitur: his ſuadendo, ne copias ſuas, vt tenebantur, noſtris iungerēt: vt ſic noſtri omni fœderatorum auxilio deſtituti, priuſq̃ꝫ in campū prodirent, hoſteſq́ꝫ adorirentur, coacti fuerint nō ſine ſummo labore, & noſtris, ac Sereniſſimi Archiducis fratris noſtri impēſis nouas tum equitum tum peditum copias ex Germania educere, & cū his exercitum noſtrum augere: quo bellū aggredi, ſperatamq́ꝫ victoriā nāciſci poſſet. Subdit eadem Sanctitas Q̃ ſequuta noſtrorū victoria

contra

contra Gallos, quum omnis sibi sublata contentio videretur, sinetp cupiditatis, & partium suspicione nobis hærere posset: magnumq; in nobis Italiæ beneficium, & Christianitatis totius positū arbitraretur: nō solum fœdus firmauit: sed quo nostri Duces egentes pecuniæ, exercitū alere, ac sustinere possent: cētum illis dederit Ducatorū millia: conditione apposita, vt si de fœdere aliqua nobis dubitatio oriretur: illæ Sanctitati Vestræ pecuniæ restituerentur. Fatemur quidem Beatiss. Pater, victoriam illam, omnem sibi contentionem merito sustulisse: sineq; cupiditatis (a qua semper fuimus alieni) partiumq; suspitione (cui⁹ nulla suberat causa) nobis hærere potuisse omniq; ratione arbitrādū fuisse, ea in re totius Italię, ac Christianitatis beneficium repositum, ni zizaniorum seminator illius fructū suffocasset. Diffitemur tamen eam in fœdere conditionem appositam, q̄ si dubitatio oriretur, pecuniæ nostris Ducibus solutæ Vestræ Sāctitati restituerentur: quādoquidem ipsius rei gestæ seriem longe aliter se habere cōstet: nec de tali cōditione vlla in ipso fœdere mētio facta appareat: verū in quodā articulo separato, & a capitulis fœderis penitus excluso enarretur, q̄ quum Vr̄a Sāctitas ad satisfaciendū exercitui nr̄o in Italia existenti: ciuitatesq; & oppida Sa. Rom. Ecclesiæ subiecta ab oppressiōib⁹ militum subleuāda, salutemq; & tranquillitatem Italiæ cōstituendā, summā pecuniæ inter Vestrā Sāctitatem, nostrosq; Oratores expressam, suo & excelsæ Reipub. Dn̄orum Florentinorum nōie se soluturā promisisset, quæ p̄ tunc ad sexaginta millium Ducatorū auri erat ascensura: Oratores nr̄i idem Vestrę Sanctitati sub iuramento p̄miserunt, q̄ casu, quo fœdus cum ipsis nr̄is Oratoribus percussum, & capitula in ipso fœdere cōtenta nō approbaremus, nec ratificaremus: oīs summa pecuniæ, quæ per Vestrā Sanctitatem & Dominos Florentinos soluta fuisset: eidē Sanctitati & Florentinis integre restitueretur: cum ea adiectione, q̄ donec restitutio integre & plene facta foret: fœdus interea, & omnia ipsius fœderis capitula ad vnguē obseruarentur. Quum itaq; fœdus ip̄m, ac singula capitula in eo fœdere comprehēsa quāmprimū ad nos delata fuere: rata & grata habuerimus: nostræq; ratificatiōis literas cum ipsorum capitulorum fœderis insertione, in forma debita expeditas Vestrę Sāctitati exhiberi fecerimus: quas & vidit, & legit, & palpauit: & dando suas reciprocas, retinere potuit: inficiari nō potest, quin purificata fuerit per nos cōditio illa, qua deficiente, pecuniarum restitutio erat fienda. Quæ quidem cōditio, & particularis conuentio: prout illius verba sonāt: nequaq̄ nos vrgebat ad alia extrinsecus a fœdere, aut separatim gesta, vel tractata: quinimō potius, etiā si pecuniarū

D restitutiōi

restitutioni locus esset (cuius tamen contrarium ostenditur) seruandum tamen erat fœdus interim, à quo iuxta ipsius separati articuli seriem, sine pollicitorum violatione excedi non potuit, nec ad cōtraria fœdera licite deueniri valuit: sicq; satis erronee, & (salua pace sit dictum) præter veritatem refertur, ꝙ id fœdus non planè à nobis acceptum, nec probatum fuerit: qui & planè, & integre, vt prefertur: omnia in fœdere contenta probauimus, rataq; habuimus, nihil penitus de contentis in eo, nec etiam syllabam, aut litteram omittentes. Quod si Vestra Sāctitas huiusce nostræ ratificationis litteras recipere, suasq; reciprocas, vt par erat, tradere renuit: ni simul traderetur ratificatio duorum aliorum articulorū: de quibus extra ipsum fœdus per scripta particularia, nobis tamen incōsultis, separatim, & ad partem tractatū fuerat: ad quorumq; approbationem ex vi fœderis, vt præmittitur, non astringebamur: nil est quod culpæ nostrę ascribi valeat, si fœdus illud minime seruatum, sed potius inde violatum extiterit: Ab hac enī culpa & labe omnino alieni sumus. Et vt id planè liqueat, placet illorum duorum articulorum extrinsecus tractatorum substantiā referre, causasq; differere, quibus non ita passim per nos approbandi viderentur. Ex his enim duobus articulis separatis, alter salis in statu Mediolani distribuendi, quum id à nostris Oratoribus sua Sanctitas exposceret, vt iuxta fœdus per nos cum Leone percussum curaremus cum Duce Francisco Sfortia sal eisdem modis, & conditionibus à Sede & Camera Apostolica recipi: nostriq; Oratores ad id respondissent, non esse amplius nobis ius vtilis Dominii Ducatꝰ Mediolani, prout ãte fuerat cū Leone, data iā ꝑ nos eidē Duci Inuestitura: sicq; rē cū ipō Duce necessario decidendā esse: Tādē ipsi Oratores nr̄i, nō expresso qd̄ id nr̄o noīe agerēt: simpliciter Vr̄ę Sctitati medio eorū iuramēto ꝓmiserūt, ꝙ Illustris Vicerex curaret, vt Illu: Dux Mediolani cum Vr̄a Sāctitate ꝑ hmōi sale cōueniret. Si igit' hæc ꝓmissio, q̄ nō nisi factū tertii pollicet': de ipsoq; tertio nil vltra ꝓmittit, q̄ tertiū illū curaturū, vt Dux ad cōcordiā veniret: nil certi decernēdo, nos vrgere videat', vt hāc ꝓmissionē ꝑcise ratā habere debeamꝰ: ita vt sine ea fœderis ꝑ nos approbati & ratificati obseruātia euanescat: iudicet id qcunq; mētis cōpos. Quandoqdē nr̄a sentētia, & vt peritorū cōsilio freti didicimus: nos nequaq̄ ad ipsius ꝓmissionis obseruātiā astrictos censeremꝰ. Respōdimꝰ tn̄ in hoc modestius Vestrę Sāctitati. Qꝫ si huiusmodi Sāctitatis. V. desiderium nobis prius innotuisset, q̄ de ipsa salis distributiōe in statu Mediolani ad opus Sereniss. Archiducis; Fratris nostri cum ipso Illustri Frācisco Sfortia trāsactū esset: nostrā libenter operā nauare studuissemꝰ, vt Vestra

ſtra Sãctitas huiuſce voti compos fieret. Verum etſi fratri deeſſe non poſſemus: nos tamẽ cum eo curaturos, vt mediãte aliqua honeſta recõpenſa pecuniaria, ipſe frater noſter ius huiuſmodi diſtribuẽdi ſalis Veſtrę Sãctitati ad illiꝰ vitã concederet. Id enim æquum, ac iuſtũ videbatur: ne ius illud, quod eidem Fratri noſtro pro recõpenſa præſidii per eum præſtiti ad defenſionẽ ſtatus Mediolani, deficiẽtibus viribus, ac copiis Veſtræ Sãctitatis aliorumq; fœderatorum, eidem infructuoſum redderetur. Alter vero ex ipſis duobus articulis id cõtinebat: quod ad tollendam difficultatem, quæ inter Veſtram Sanctitatem & nos incidere poſſet ſuper cõtrouerſia Mutinæ, & Regii offerebãt noſtri Oratores, vt Veſtra Sãctitas cõſequeretur vtile ipſarum Ciuitatum Dominium: ſuperioritatis, & directi Dominii iure nobis ſemper ſaluo: ita vt Veſtra Sanctitas extunc recognoſceret, & acceptaret huiuſmodi directum noſtrum Dominium, ac ſuperioritatem. Veſtráq; Sctitas nobis, aut agentibus noſtris centena millia Ducatorum aureorum poſt recuperatam poſſeſſionem eorum quæ Illuſtris Dux Ferrariæ á tempore obitꝰ Leonis Decimi Eccleſiæ ſubtraxerat,) perſoluere deberet. Huic propoſitioni, & oblationi reſpondebat Veſtra Sanctitas pro ſe & ſede Apoſtolica, huiuſmodi oblata acceptare, prout proponebantur: excepta ſuperioritate, & directo Dominio noſtro ſuper dictis Ciuitatibus, quã Vr̃a Sãctitas recognoſcere rennuit, ne iuribus & ſuperioritati ab Apl̃ica Sede prætenſis præiudiciũ fieret offerẽte tñ Veſtra Sãctitate ſe contentam eſſe, vt ipſius ſuperioritatis controuerſia videretur, & decideretur infra tres menſes tunc proximos, per Veſtram Sanctitatem & Illuſtrẽ Viceregẽ, aut alios, q ab vtráq; parte ſimul eligerẽt. Et ſi hmõi ſuꝑioritas nobis adiudicaret: Apl̃ica Sedes recognoſceret, ꝓut ab Agẽtibꝰ nr̃is fuerat ꝓpoſitũ: ſi vero Apl̃icę Sedi adiudicaret: Vr̃a Sanctitas ex ſua liberalitate, & ex eo amore, quo nos ꝓſequi ꝓfitebat: nobis cõdonaret recõpẽſam, de qua deberemꝰ eſſe cõtenti. Hãc Vr̃ę Sãctitatis reſpõſionẽ, & oblationẽ ipſi nr̃i Agentes ita demũ acceptarũt, vt ſalua eẽnt nobis oĩa iura ſuꝑioritatis, & dominii directi in ipſis ciuitatibꝰ cõpetẽtia, & ꝑtinẽcia, qbꝰ ob talẽ acceptationẽ ꝑiudiciũ afferre nõ intendebãt, cõſentiẽtes nihilominꝰ de hmõi iuribꝰ cognoſci modis, & formis ꝑdictam Veſtram Sãctitatẽ ꝓpoſitis. Si hæc igitur tam difformiter, tam irreſolute, extra fœderis capitula deſcripta in ea eſſent forma, quæ vel nos ad ratihabitionem (quàm noſtri noſtro nomine non ꝓmiſerunt) obligaret, vel in nos actionẽ pareret, qua ad id vrgeri poſſemus: nulla accedente valida ſtipulatiõe: nec pacto formiter veſtito, vbi etiã tempus deciſioni ꝓfixum illã impoſſibilem redderet cõſulat in his

Vestra Sanctitas peritos, & cōperiet nos nec ad huiusmodi particularē ratihabitionē astrictū, nec ex hui⁹ defectu, pcussi nobiscū fœderis, & p nos indifferenter, ac planē approbati obseruantiā fuisse differēdā, nec cōtrario fœdere frustrandā, seu irritandam. Vt tamē moderatius cum Vestra Sāctitate p suæ personæ qualitate ageremus: ostendimus ea, q̄ per nr̄os Oratores in hac re tractata fuerāt, nequaquā in nr̄a potestate cōsistere: qui nec Imperii iuribus prçiudicare, nec ius tertii auferre deberem⁹, nec in nostra esset potestate Illustrē Ducē Ferrariæ vigere ad restitutionem petitorū, nisi is armis offensibilibus coerceret, qui se Imperii Vasallum pfitebatur: & ea quæ restitui petebantur, de Sacri Imperii feudo tenere recognoscebat: durumq́3 videretur, pro ea re bellum in Italia instaurare, supplicauimus Vr̄æ Sāctitati, vt pro Italiç quiete, & ne inde noui motus ibidē causarentur: dignaretur eadē Sanctitas cōsentire, vt res ipsa aut per iusticiç tramites, aut per cōpositionem amicabilem cum ipso Duce Ferrariæ fiendam terminaretur. Et quum huiusmodi oblata Vestrç Sanctitati nō placuissent: superueniēte postea Reuerendissimo Sc̄titatis Vr̄ç Legato Cardinale de Saluiatis ad nos transmisso, & Vr̄ç Sanctitatis mente percepta, nō recedentes à recto iusticiç tramite, cupientesq́3 nihilominus, quantum fas esset, Vestræ Sanctitati gratificari, obtulimus eidem nos operam daturos cū effectu, q̄ sine præiudicio iurium Sa. Rom. Imperii, seu alterius cuiuslibet, posset Vestra Sanctitas dum sibi expedire videretur, sine cuiuspiā resistentia, sineq́3 armorum apparatu, sua sponte, per se, aut suos ad id deputandos recuperare possessionem Regii, & Ruberiæ, cū suis pertinentiis tenendam & possidendam, prout antea tenebat, & possidebat. Quod tamen Sanctitati Vestræ non placuit. Licet credere nō possemus, eum qui Christi vices in terris gerit, vel vni⁹ guttç humani sanguinis iactura quamcunq́3 sæcularem ditionem sibi vendicare velle: quum id ab euangelica doctrina prorsus alienum videretur. Quid igitur rebus sic stantibus, nobis impingi possit, q̄ fœdus à nobis non planē acceptum, seu approbatū fuerit: quo colore nostræ ratificationis litteræ receptæ nō fuerint: quo iure ipsius Vestræ Sanctitatis reciprocç litteræ nobis fuerint denegatæ, qua fronte fidei religio, quam Vestra Sc̄titas in verbo Romani Pōtificis sup ipsius fœderis obseruātia personaliter præstitisse dignoscitur, spreta fuerit, ac neglecta, cogitet Sanctitas. V. ac de seipsa iudicet, an sic deceret ab eo fœdere discedere, penitusq́3 repugnātia pacisci, cum his potissime, qui eo tempore p hostibus habebantur, contra quos potius paranda erat defensio ad eorū conatus repellendos. Quod autem Sanctitas. V. ad id subiūgit: quum

propter

propter æmulationem quorundam ex Ducibus, & ingrata cæteris cō silia, Pischariæ Marchio nonnulla iactare, tractareq́ cepisset in nr̄i status detrimentum: Vestrā Sanctitatem. V. illa etiam cōsilia audiuisse: ne fœdere à nobis reiecto, penitus aspernata, eidem Sanctitati deesset, vbi niti, ac confidere posset. Non possumus profectò non mirari, quæ in hoc. V. Sanctitas suis litteris profitetur: quæ etsi nobis sæpius à nostris Ducibus, alijsq́ quampluribus scripta, relataq́ fuissent, nusquàm tamen à nobis credita sunt, nec adhuc crederemus ni Vestra Sanctitas id asseueraret: cuius confessione, & assertione, in his potissime, quæ proprium factum concernunt, nulla plenior, liquidiorq́ probatio esse potest. Qualia autem fuerint ea, quæ Marchio Pischariæ in nostri status detrimentum iactare, aut tractare dicebatur: & quę Vestra Sanctitas audiuisse fatetur: quum in Vestræ Sā ctitatis litteris non specifice declaretur: sed sub verborum inuolucro res tam nephanda tegi videatur: cōprobanda res erit per ipsius Marchionis litteras, quæ penes nos seruātur, ac per aliorum quorundam adhuc viuentium testimonia: qui huiusce facinoris conscii, participesq́ fuere: quibus satis aperte detegitur ipsum Pischariæ Marchionem non ita proprii honoris, ac cōscientiæ immemorem fuisse, vt quidquàm in status nostri detrimentum moliri cuperet: sed potius aliter finxisse, q̃ in animo haberet: vt aliorum in nos, ac statum nostrum molientium factiōes, ac incendia parata, quorum iam fumum senserat, verioribus indiciis, ac argumentis detegeret: hincq́ facilius nobis præmonitis, extingui possent: sicq́ finxit se de nobis male contentum, vt inde liberius in molientium partes vocaretur, omnemq́ rei seriem audire, ac funditus intelligere posset. Hincq́ Marchio ipse ad eam tragœdiam vocatus, simulata fide, in eam cōspirationem cum cæteris illius autoribus conuenit, atq́ consensit: perlustratisq́ omnibus ad tantum facinus patrādum dispositis, atq́ paratis ac totius negocii serie planè perspecta, & intellecta, cum in his Vestræ Sāctitatis principalis esset autoritas, audiuissetq́ Marchio Nūcium ad id per Vestrā Sāctitatem trāsmissum, eidem sui parte, vt ait, offerentē sub cuiusdā Apostolici Breuis credētia, Regni nostri Neapolitani Inuestiturā, & possessionē, si is in eiusdē Sanctitatis ac fœderatorū partes cum copiis nr̄i exercitus eidem Marchioni magis affectis trāsiret, atq́ trāsfugeret, vt inde cōmunibus fœderatorū copiis/inter quas etiā Gallorum copiæ cū ingenti Heluetiorum manu ad sui Regis liberatiōem anhelantes. & Venetorum præsidia concurrere debent: vt etiā Populis ad liberationem Italiæ concitatis, vno ictu, atq́ contextu nostrum exercitum prorsus delerent, nosq́ non solum à statu Mediolani, sed

etiam à Regno Neapolitano, ac ab omni Imperio Italico excluderet: vt inde Sanctitas Vestra nos etiam ab omni Imperiali dignitate deponeret. Finxit Marchio se contentum his annuere: si id cum honore sineq; incursu criminis læsæ Maiestatis exequi liceret: & vt super ea re peritiores consuleret, petiit quindecim dierū dilationem, quibus pendentibus, illi erat in animo nobis rei seriem conscribere, prout & fecit: nec ideo minus se à practicis abstinuit, qui etiam ad hanc factionē magis colorandam habuit ex Vrbe consilium peritorum, quo eidem Marchioni persuadebatur, eundem licite posse, ac sine honoris, seu fidelitatis præstitæ læsione, seu præiudicio, sineq; incursione criminis læsæ maiestatis, in partes Vestræ Sāctitatis tāquam supremi Domini illius Regni transire, feudumq; ab eadem Sāctitate suscipere: vbi potissime ipsius Sanctitatis iussus accederet. Si hæc igitur, Pater Sancte, vera sint, prout narrat Marchio, qui vsq; ad vltimum vitæ spiritum in ea semper sentētia perstitit: si sint illa tractata, atq; tractata cōsilia, quæ. V. Sanctitas etiam audiuisse fatetur, videat Ipa Sanctitas recto sui intellectus oculo, si hæc tanto pastore digna censeantur, inspiciat qualis fructus inde colligi posset: quale scandalum, quantusq; tumultus ex his in Ecclesia Dei, ac in vniuersa Christiana Repub. nasceretur. Miseranda quippe res esset, ac ab omni fideli catholico deplorāda, in qua ita occupatur mentis nostræ iudicium, vt quasi somnium illusorium putemus, cui fides tribui nō deberet: quum potissime, vt antea liquido ostēdimus: cesset fundamētum illud satis manifeste erroneum, immo penitus falsum, de fœdere à nobis reiecto, quod nūquam reiectū, sed plane acceptatū constat. Sed ait Vestra Sanctitas se à verbis ad facta nullum aditum tentasse: vtinam sic se res haberet: nilq; de facto tentatum esset: quia facilius pro verbis verba reddi possent: facta autem pro infectis haberi nequeunt. Atq; Vestra Sanctitas se de eo officio commendat, nos admoneri mandasse, vt Duces nostros in Italia, quorum in manu res nostræ erant, curaremus de nobis esse contentos, hinc probationem eliciens, eidem esse curæ quietem, & stabilitatem rerum nostrarū: noluimus inficiari id officium à Sanctitate. V. præstitum, eo tamen tēpore, quo idem Marchio totius rei seriē nobis aperte detulerat. Cur autem tūc Vestra Sanctitas re iam detecta, id nobis nunciandum censuerit: id eius iudicio ac conscientiæ commendamus. Volumus tamen hoc in benigniorem partem suscipere. At subiungit Vestra Sanctitas & Q. Maximo cum gemitu, & dolore suo: atq; Italiæ totius, quum Duces nostri statum Mediolani occupassent: atq; arcem in qua Franciscus Maria residebat, circumuallare instituissent: postulante à vobis

curam,

curam, & seueritatem aduersus indignitatem tantam Italiæ periculo, omnibusq; notis, atq; ignotis flagitātibus, paratis qui arma, & auxilia conferrent: cunctis prope Christianitatis Regibus Vestram Sanctitatē animantibus, quum non videretur posse resistere monitis, querelis, precibusq; illorum, quum vos officii vestri debitum, Italiæ calamitas, & periculum commune commoueret: tamē aduenientc per eos dies ad Vestram Sanctitatem Commendatore Herrera Nuncio nostro tractā-di causa misso relapsa eadem Sanctitas in pristinā spem & cupiditatem beneuolentiæ nostræ sibi quouis modo cōciliandæ dimissis consiliis, conspirationibus, oblationibusq; cunctorum, graui omnium indi-gnatiōe, & querela, qui se à Vestra Sanctitate desertos conquerebātur ad nos denuo confugiendum putauit, quærendo nobis comparare gloriam pacandæ Christianitatis, & moderatiōis nr̄æ oībus declarā-dæ: sicq; ea cōuentionū capitula paucis, vt ait, in locis leuiter immutata remisisse ad nos cōprobāda, scripsisseq; manu sua lr̄as, qb⁹ p Dei mi-sericordiā obsecrādo, vt depellere vellemus eā suspicionē q̄ de nr̄a ni-mia cupiditate oīb⁹ adhęrebat: ppetuitatē, & fructū amicitię suę nobis pollicebat̄, cōsiliumq; fidele dabat, & q̄ petenda erāt, omni cū huma-nitate, & beneuolētia à nobis petebat: securitatē videlicet Italiæ, Duci Mediolani, si quo pacto errasset, clementiā: Vr̄ę Sctitati amorē. Quæ tot illius opa, atq; officia erga nos, aliaq; quàmplurima, q̄ nobis quo-tidie postulāti concedebat: ex qbus nobis comodū, atq; honor qt̄idie accrescebat, vt ait, paruipēdim⁹: his multiplicū q̄relarū, accusationū, & criminationū fasciculū adiūgit. Quib⁹ tot, & tātis, vt inqt, iniuriis, & causis iuta Vr̄a Sāctitas & gemēs, de nobis desparc, & diffidere ē co-acta: suāq; amicitiā, & beneuolētiā, quā toties, vt asserit, repudiauimus: multis: & magnis Regib⁹ adiūgere, quorū optimū ī Christianā rem & Sedē Aplicā animū, si Vr̄a Sctitas aspnata eēt: nō iam pastoris, & cōis pr̄is laudē, sed supbi, & insolētis nomē acqsiuisset. Hęc Pater Sācte, hor-renda qdē, & penit⁹ abominādā censerent̄, ni scuto veritatis circūdati, huiusmodi calūnias, cōuitia, impropia, crimina, facinoraq; nobis ob-iecta refellere, ac singulatim suo ordine extirpare, & eneruare studerem⁹. Nō qdē hęc Christiano pricipe digna (si vera forēt) sed poti⁹ apd' īfe-ros recōdenda censerent̄: Vt igit̄ hmōi calūniarū nobis falsò obiecta-rum fasciculū dirūpam⁹, & colligata spicula in nos cōiecta, separatim, ac gradatim eneruem⁹, cogimur historiā, nō fabulā recensere, qua re-rum gestarū veritas in lucē pdeat. Et quū ab occupatiōe stat⁹ Medio-lani, arcisq; obsessiōe, huiusmodi calumniarū principalior sumat̄ occa-sio, hincq; pendere videātur leges & pphetæ horū oīm, quæ in nos

molunt̄,

moliuntur, & tentantur: consequens est, vt ꝑ nostræ villicationis debita ratiõe reddenda, & nequid occulti remaneat: neúe serui nequàm nobis nomen, & famã comparemus: sed potius serui fidelis, & boni, qui in Regnum Dñi intrare valeamus: ab ipso stipite initium sumamus, & à capite rationem reddamus oportet: nihil quod ad rem faciat, omittẽtes. Res igitur, vt aptissimis ostendetur argumẽtis, sic se habet. Postquàm Frãciscus Sforcia huius noĩs primus & moderni Frãcisci Auus paternus Ducatum, ac statum Mediolani nactus est, seu verius occupauit, Quum is nõ intraret per ostium, sed per fenestrã, nec descenderet à linea Vicecomitum Ducum Mediolani, sed ex ꝑsona vxoris ad tale feudũ incapacis ius dictũ Ducatus ꝑtenderet: & tanquàm strennuus, prudens, ac fortunatus belli Dux, nõ habuerit in ipsius Ducatus assequutione contradictorem: nunquàm tamen is, neque eius filius primogenit9 Galeaci9 Maria Sforcia, nec ex eo primogenito nepos Ioãnes Galeactus Sforcia ipsius Ducatus Mediolani Inuestiturã à Sacro Imperio obtinere potuerunt. Successit his Ludouic9 Sfortia moderni Francisci pater, qui affinitate cũ Diuo Maximiliano Cæsare Auo nostro contracta, primus ex Sforcianis Inuestituram obtinuit pro se, & filiis, ac descendentibus suis ordine successiuo, gradu primogenituræ seruato. Quo Ludouico primo inuestito adhuc viuente insurrexit aduersus eum Ludouicus Aurelianeñ. Dux, inde Francorum Rex, eius nominis duodecimus, prætẽdens, ꝙ si ex fœminina linea quispiam in eo Ducatu recte succederet: ipse præferendus foret, qui ex descendentia Valentinæ Philipi Mariæ Vicecomitis veri Ducis filiæ legitimæ ortum trahebat: pacto etiã in contractu matrimonii adiecto, vt deficientibus masculis, ipa Valentina succederet, quod vacante Imperio à sede Apostolica approbatum dicitur (de cuius tamen approbationis viribus nunc disceptandi occasio non offertur) Ipsa autem familia Sforciaca ab illegitima posteriore gẽita originem duceret. Ortum est hinc bellum inter ipsum Ludouicum Aurelianẽsem, inde Frãcorũ Regem, & dictum Ludouicum Sforciam, qui Gallornm viribus, & potentia non solum à Ducatu, & statu electus extitit: sed etiam captiuus in Galliam ductus est, vbi tandem dies suos clausit extremos. Hinc Ludouicus Rex intelligens se non esse tutũ in Ducatu Mediolani, nisi à sacro Imperio Inuestiturã obtineret: inito fœdere cum Diuo Maximiliano Cæsare Auo nostro recolendæ memoriæ, actoq; de matrimonio, seu sponsalibus contrahendis inter nos, & Claudiam ipsius Ludouici Regis primogenitam reuocatáq; per dictum Diuũ Maximilianũ Inuestitura eidem Ludouico Sfortiæ, & liberis antea concessa, Inuestiturã dicti

dicti Ducatus obtinuit pro se, & dicta Claudia eius filia, casu quo nobiscum nuberet: ea lege adiecta, de exp̃sso ipsius Regis Ludouici, suorumq́ Oratorum consensu, q̃ si sine culpa nostra, dictum matrimonium inter nos, & Claudiam quouis modo effectũ non haberet: prout non habuit: redderetur ipsa Inuestitura dicto Regi, & Claudiæ filiæ concessa, penitus inefficax, nulliusq́ momenti, verum omne ius dicti Ducatus, & status Mediolani ex ipsa inuestitura concessum, in nos recta via transiret: concessa extunc illis consentientibus, in eum casũ noua inuestitura, in nostri personã, præsente ad id, & nostro nomine stipulãte, & acceptante, reliquaq́ ad id requisita solemnia peragente Serenissimo, fœlicis memoriæ, Philippo Castellæ Rege, patre nr̃o. Quã inuestiturã in solemni forma conceptam, & per ipsũ Diuum Maximilianum tũc expeditam, adhuc hodie penes nos habemus. Et licet eo fœdere per Regem Ludouicum violato, dictaq́ Claudia eius filia matrimonio copulata cum tunc Duce Angolemensi Francisco moderno Francorum Rege, sicq́ conditione purificata, Inuestitura nobis, vt præfertur, conditionaliter concessa validum robur & effectum obtineret, vt ius dicti Ducatus, & status Mediolani in nos trãslatũ cẽseretur. ipse tamen Diuus Cæsar Maximilianus tum quia publicam potius, quam priuatam vtilitatem curabat: tum quia putabat ius nobis ex Inuestitura predicta quæsitum, saluum esse: nullumq́ præiudicium nobis tũc posse afferri: qui in pupillari ætate constituti, sub illius tutela regebamur: quo tutelæ officio fretus, ius illud liquidũ, quod nobis cõpetebat, nec tacite, nec expresse remittere poterat: nouã eidẽ Ludouico Gallorum Regi pro se, & dictis Claudia filia, & Francisco genero inuestiturã cõcessit, nõnullis etiã cõditionibus nequaquãm obseruatis astrictã, ac à nobis, qui ius potissimum p̃tendere poteramus, minime approbatam. Qua de re Diuus ipse Cæsar Maximilianus violati fœderis vindictã prosequens, expulso ab ipso Ducatu Mediolani dicto Ludouico Francorũ Rege, sub colore prioris Inuestituræ Ludouico Sforciæ cõcessæ, &, vt p̃mittitur, reuocatæ, nobis iterũ in pupillari ætate, ac sub illius tutela degentibus: Maximilianũ Sforciã eiusdem Ludouici Ducis filium primogenitũ, ad ipsum Ducatum & statũ Mediolani admisit & induxit, At is possessor effectus, immemor beneficii in eum collati, plura cum Gallis hostibus in Sacri Imperii dedecꝰ, & detrimentũ molitus est: indeq́ inito, ac percusso cum his fœdere, prodidit eisdem arces, & statum, ac ad hostes trãsiuit, cessitq́ Ducatui, Ex cuius felonia, siquod ius in eodẽ Ducatu habuisset, ad Sacrũ Imperium deuoluebatur. At quum modernus Rex Francorum tum

E ex

ex prætenso iure inuestituræ Ludouico Regi eius socero concessæ, tum etiam ex iure cesso per dictum Maximilianū Sfortiam, ipsius Ducatꝰ possessionē post Ludouici Regis mortem nactus esset: nulla per eum, seu alium eius nomine noua inuestitura ab ipso Maximiliano Cæsare, nec a nobis petita, seu obtenta: sic nos & sacrum Imperium contemnendo, pluráq; etiam contra decus & honorem nostrum. & ipsius sacri Rom. Imperii molĭēdo, & in nos eiusdem feudi Dominum ceruicem eleuando, armáq; mouendo, prout suis propriis litteris, ac notoriis gestis innotuit, etiamsi validam antea Inuestituram habuisset: prout nō habuit omni illius commodo, omníq; iure, ipso facto priuatus extitit: idq; totum ad nos, & sacrum Rom. Imperium deuolutum fuit, vt sic Illustris Frācíscus Sforcia in eodē Ducatu Mediolani nullum ius posset prætendere, nisi id ex nostra liberalitate & gratia cōsequeretur. Nō enim ex Inuestitura paterna ius aliquod habere potest, stāte reuocatione, vt præmittitur, facta per ipsum met concedentem, eo scilicet tempore, quo nondū eidem Francisco Duci ius in re quæsitū dici poterat sed duntaxat in spe, quod facilius tollitur, vbi potissime plenitudo accedit potestatis cum certa ipsius concedentis, ac reuocātis scientia. Nō etiā ex cessione, seu renūciatione dicti Maximiliani eius fratris primogeniti. qui nullam de eo statu habuit inuestituram. sed simplicem detētionem nullo iure suffultam: cui pariter obstabat paternæ inuestituræ reuocatio, sicq; illius cessio nullius fuit effectus. Nemo enim plus iuris in alium transferre potest, quàm ipse habeat. Sed demus Inuestituram eidem Ludouico patri concessam, in suo robore permanere. ipsumq; Ducem Franciscum iuxta illius ordinem ad successionem vocandum, non vocatur ex ea nisi post mortē primogeniti, qui adhuc viuit, sicq; non euenit casus, qui ipsum Franciscum admittat Non enim primogenitus simpliciter refutauit feudum ante feudi adeptionem, vt fieret locus sequenti in gradu, sed adepto feudo, vbi de fructibus pro libito eius vita comite disponere poterat etiam inuito propinquiore successore, cessit, ac renunciauit, Et quum id egerit paciscendo cum hostibꝰ & delinquendo in Dominum feudi: totum illud ius, quod eidē Maximiliano primogenito competiisset, ad sacrum Imperium deuolutum extitit: sicq; nos nullo iure cogebamur, etiā firma stante illa prima inuestitura, huiusmodi Ducatum Mediolani cōcedere ipsi Illustri Francisco Sfortiæ, saltem vita comite ipsius Maximiliani primogeniti, quinimo iure merito poteramus Ducatū ipsum penes nos retinere, eoq; interim vti, frui, Obiicietur nobis fœdus percussum cum Diuo Leone, super quo tamen nullū validū fundamentum in fauorem dicti

Frā-

Francisci Sfortiæ ædificari potest: res est inter alios acta: nihil ibidem cum Duce Francisco tractatum est, nec quispiam pro eo ibidem interuenit: nullusq; pro eo stipulatus extitit, cui ius stipulãdi esset. Etsi inter contrahentes res ageretur, emergeret quæstio, an is qui ex eo fœdere se fundaret: pro parte sua impleuisset quod debebat. Sed fateamur omnia solenniter gesta, & impleta: ipsumq; fœdus percussum & stipulatum cum ipsomet Duce Francisco, non datur illi ex eo fœdere plus iuris, quàm ante haberet. Sic enim sonant illius fœderis verba. Item qa Illustris Franciscus Sfortia Dux Barri, prætendit Ducatum Mediolani sibi deberi ex vi inuestituræ per fœlicis memoriæ Maximilianum Cæsarem factæ, attenta renunciatione fratris sui primogeniti: p quàm se primum successionis locum asserit obtinere, actum extitit, & conuentum, q; si idem Illustris Frãciscus Sfortia Ducatum ipsum recuperauerit: præfati contrahentes eundem in suis iuribus conseruare curabunt, ac ab omni violentia tueri nitentur. Ecce igitur, q; hic nullum aliud ius prætendebat Dux Franciscus, quàm quod prædictum est, abunde tamen eneruatum: ecce q; hic est conuentio conditionalis, si ipse Dux Ducatum recuperauerit: quæ conditio implenda erat in forma specifica, eaq; non impleta, prout ipse implere non poterat, obligatio illa euanescit. Et esto, q; foret ipsa conditio formiter impleta, & purificata, Ecce obligatio illa non disponit nisi de eo conseruando in suis iuribus, quæ vt antea ostensum est, nulla sunt, nulliusq; momenti. Si igitur nos tot titulis, totq; iuribus fulti, qui Ducatum ipsum fœderatorum nostrorum præsidiis freti, nostra tamen, vt plurimum impensa, non sine magna nostrorum iactura, tot præclaris Ducibus, ac militibus amissis, cum tanta Christiani sanguinis effusione, ex hostium manibus recuperauimus, ab eorumq; faucibus eripuimus: & toties illis redeuntibus, repulsis, ac victis seruauimus, ac tutati fumus: nulla nos ad id vrgente necessitate: sed pro sola Reipub. quiete, ex nostra mera liberalitate, ac munificẽtia iuribus nostris tam claris, tamq; apertis, omnino postpositis, ac postergatis, consensimus eundem Illustrem Franciscum Sforciam tãto munere dignum facere: eundemq; ad dictum Ducatum admittere: ac eidem ipsius Ducatus inuestituram concedere: quisnam vir sani capitis nos de cupiditate, de ambitione, de indebita occupatione recte arguere poterit? Quisnam ex his gestis potest elicere sinistram aliquam suspicionem, q; non recto animo intenti videamur ad ea omnia, quæ Respub. Christianæ quietem & tranquillitatem, Italiæq; libertatem concernere videntur? At hęc non verbo tantum obtulimus, sed & effectu præstitimus. Fecimus enim

E ii ipsum

ipsum Ducem Franciscum totius status possessorem: fecimus in eius potestatem reponi, & consignari omnes arces, omnesq́ꝫ ciuitates, autoritatem, & administrationem omnimodā eidem permisimus: vt non solum regere, & pro libito administrare posset, fructus percipiēdo, sed etiam alienādo, vendendo, ac pro eius voto disponendo, cuius etiam alienatiōes, dum ad id requisiti fuimus, tanquàm à vero Duce factas, confirmauimus, & approbauim⁹. Fecimus in fœderibus per nos initis tum cum Adriano, tum cum Venetis, tum etiam cum cæteris cum quibus tractauimus, eundem tanquàm Mediolani Ducem nominari, & includi, de eiusq́ꝫ tutela & conseruatione trāsegimus, concessimusq́ꝫ tādem inuestiturā dicti Ducatus & pertinentiarum in forma amplissima. Quā ad manus Equitis Billiæ ipsius Ducis Frācisci oratoris realiter consignauimus, sub certis conuentionibus & obligationibus p ipsum Ducem implendis pro parte impensarum per nos in eius beneficium factarum pro adeptione, & conseruatione dicti status, in quibus tamen nos ita moderate habuimus, vt nec vix quartam ipsarum impensarum partem per annorū terminos essemus recuperaturi. Hæc profectò scripto patent: nullaq́ꝫ tergiuersatione celari possunt: quum iam in notorietatem trāsiuerint. Insup quum de ipsius Illustris Frācisci morte dubitaretur: physiciq́ꝫ de illius salute desperarēt: hincq́ꝫ noua oriretur in nos suspicio Vestræ Sanctitatis Venetorum, ac aliorum Italiæ Potentatuum: si statum ipsum Mediolani [illegible]: per mortem dicti Ducis Frācisci ad Sacrum Imperium recta via, rectoq́ꝫ ordine iusticię deuoluendū, aut in nostra potestate retineremus, aut Serenissimo Fratri nostro charissimo Ferdinando Archiduci Austriæ concederemus, quum & nostrā, & ipsius Fratris nostri potentiam exosam, & formidabilem habere viderentur: potius Deo (qui nobis hæc sua clemētia, & benignitate contulit) ipsiq́ꝫ fortunæ inuidentes, quàm aliqua alia iusta causa perciti, placuit Vestrę Sanctitati nos per dictum eius legatum monere, & hortari, quatinus pro Italiæ quiete, ac ad submouendum cuiuslis suspicionis scrupulū, in casum mortis dicti Illustris Frācisci Sfortiæ, Ducatum ipsum Mediolani nequaq̄ in nostra potestate retineremus: nec pariter ipsi Sereniss. Fratri nostro concederemus: sed ipsum Ducatum tali personæ traderemus, de qua Italię Potentat⁹ nullum metum, nulliusq́ꝫ suspicionis obiectum habere possent: ad cuiusq́ꝫ effectum Vestra Sanctitas per dictū legatum, alterum duorum nobis ad id proponi fecit, aut Ducem Borbonii, aut Don Georgiū de Austria Cæsaris Maximiliani naturalem filium. Annuimus tunc, licet ad id nullo iure astringeremur: ꝙ Ducatus ipse in casum deuolutiōis mi-

nime pĕnes nos retinēretur, nec ētiam ipsi Serenissi. Fratri nostro concederetur: obtulimusq; in eum casum, dictum Ducatum cōferre in personam iure merito gratam, & acceptam Vestrae Sanctitati & de qua nihil suspicari posset, quod ad turbandam Italiae quietē tendere videretur, licet etiam id à Vestra Sanctitate acceptatum non fuerit: nec etiā aliis Potentatibus gratum extiterit: nisi personam, cui in eum casum Ducatum conferre vellemus, prius nominaremus, vt discerni posset, an grata, & accepta foret: non fuimus ab hac instantia alieni: nominauimus in eum casum ipsum Illustrem Borbonii Ducem, quem Vestra Sanctitas primo proposuerat: in eum quidem inuestituram conferre parati, non pro commodo, aut augmento nostro, sed pro tollenda ea suspicionis rubigine, qua Vestrę Sāctitatis ac Potentatuum animi āgebantur: pro submouenda ea vmbra nostrę magnitudinis, qua intrinsecus premebātur, proq; ipsius Italiae quiete: quae semper nobis cordi fuit, vt poti9 Christianę Reipub. causam quā nostrā priuatā tueremur. Quid igitur cupiditatis nobis ex his ascribi possit, si Ducatū, & statū Mediolani tāti momenti, tātiq; valoris, vt p̄mittitur, per nos recuperatum & quem licite retinere poteramus tot titulis, totq; iuribus suffulti, semel Illustri Frācisco Sfortiae concessum, iterum si p illius mortem ad nos deuolueretur, ad Vestrae Sāctitatis nutum alteri concedere annuerimus, ei videlicet, quem Vestra Sāctitas prius nominauerat: atq; tam̄ iustis iuribus, tamq; amplo & importāti dominio suffulti (pro quo si Iulius Cęsar reuiuiscens nostrā personā indueret, aut hi qui nobis cupiditatem impingunt, forsan etiā iusiurādum violādum censerent) nos ipsi, nō coacti, nulloq; iuramenti, seu cuiusuis obligationis vinculo astricti, nostra sponte, pro ipsa Repub. ius nr̄m tā liquidū abrogare, & à nobis auferre cōsenserimus: excluso etiā proprio fratre, q iuremerito post nos caeteris omnibus ātepōnendus videbatur: quum hunc loco filii haberemus in succedendi gradu proximiorē cui nulla ratione, nulloq; iure diuino, naturali, vel ciuili, extraneus quispiā anteferendus erat? Fateamur necesse est, non hic cupiditatem, non ambitionem, non auaritiam, non Dominandi, seu aliena occupandi appetitum inesse: sed potius amplissimam, vberemq; largitatem, munificentiam, ac si dicere fas est, prodigalitatem, Dominandiq; contemptum arguere. Qod tamen publicae rei causa, laeto, hilariq; animo vltrò ac sponte praestabamus. Sed nunc submouenda restat causa illa gemitus, & doloris Sanctitatis. V. ac totius Italiae, qua Vestra Sanctitas affligitur: occupationis scilicet ipsius status Mediolani, inde per nostros Duces factae, cum obsessione arcis, in qua Dux erat In qua re

licet nos ab omni culpa excludere, & liberare possemus: illam, siqua foret in Duces belli referendo: quibus, dum nos monuissent de practicis, & molitionibus, quæ aduersus nos fiebant, & in nos, ac statum nostrum parabantur. Marchioq; Piscariæ, vt præfertur, rei conscius, nobis illius seriem radicitus detexisset, affirmans ipsum Ducem Franciscum huiusce facinoris reum: vt se, statumq; illum à nostra obedientia subtraheret: ac fœderatorum viribus, non habita ratione Inuestituræ, nec fidelitatis per eum præstandæ, nec impensarum, quę nobis erant resarciendę, in eo statu de facto potius quàm de iure tueretur: vtq; etiam eo decedente, fœderatorum præsidio, nobis exclusis, subintraret in eo statu ei⁹ frater Maximilianus Sforcia, quē iã ipso iure priuatū diximus: consentiente etiam Gallorum Rege cuius dicti Maximiliani, siquod habuisset, cessum erat: vt quoq; exercit⁹ noster tumultuantibus populis, ad ipsiusmet Ducis Frãcisci, suorumq; agentium, & fœderatorum instantiam, & sollicitudinem deleretur. & in ruinam, ac præcipitium deduceretur, &, si fieri posset, omnes ipsius exercitus Duces, ac milites trucidarētur: eo etiam signanter adiecto, ꝙ quum ipse Illustris Marchio Piscariæ, habito de ea re cum ipso Duce Francisco colloquio, vt magis illius intrinsecum animum tentaret, an firmus in ea factionis practica remaneret: eidem Duci persuadendo dixisset, ꝙ postquàm iam à nobis Inuestituram obtinuerat, eratq; de suo statu securus: nō oporteret amplius eam practicam prosequi, idē Dux respondisse fertur firmius, & commodius esse, quod iam practicatum erat, atq; cōclusum, q̄ quod ex inuestitura assequi poterat, concurrēte ibidem publica Italiæ salute, quæ etiam rei priuatæ anteferenda censeretur. Instabant propterea Duces ipsi, vt ad has molitiones repellendas: neuē maiora scandala inde sequerentur: his licentiam præberem⁹, vt de ipso Duce Francisco, & statu Mediolani se nostro nomine assecurarent pro nostri exercitus tutela: vtque exercitum ipsum, quem minuendum, & penē dissoluendum (nil tale metuentes) iusseram⁹, non solum sustineremus, sed etiam augeremus, ni penitus ab Italia excludi vellemus. Nos autem, qui hæc non facile credebamus, sed potius conficta simulataq; putabamus, eo ꝙ qui bella tractare solent, potius belli, quam pacis media cogitant, in hisq; libentius animos eorum adaptant. Arbitrabamur enim ꝙ sub eo colore putassent nos cogere, & vrgere ad ipsum nostrum exercitum integre seruandum, sustinendumq;. Dubitantes itaq; ne velut belli cupidi, in id præcipites ruerent, ac arma præter nostram voluntatem mouerent: quum etiam nil aliud quàm pacem, & quietem cuperemus: mandauimus eisdem,

dem, nequid noui tentarent: in dicto statu Mediolani, nisi in tribus casibus: si Dux Franciscus moreretur: si Galli cum Heluetiis Italiam intrarent: vel si factionum practicatarũ exequutio ex aduerso tentaretur, vt hi prius arma contra nos, exercitumq; nostrum mouerent. In quolibet enim horum trium casuum, consensimus, q pro tutela exercitus nostri, & rerum nostrarum, se assecurarent de dicto statu Mediolani. Verum quum Hieronymus Moronus primarius ipsius Ducis Francisci Consiliarius, ac eius factionis, vt fertur, principalis minister, multiplicatis suis litteris monuisset dictum Marchionem Pischariæ, quem putabat factionis participem habere: vt rem suam disponeret, eidem affirmando reliquos factionis socios iam dispositos, paratosq; esse, vt in octo, vel decem dierum spacio in nostros irruendum esset: idem Marchio participato cum cæteris Ducibus nostris consilio, captiuatoq; Morono, illius habita confessione totam seriem negocii complectente, satis conformi ad ea, quæ Marchio nobis suis litteris insinuauerat: collecto exercitu nostro, vndiq; sparso, aliquot Ciuitatibus munitis, Mediolanum progreditur: Ducem Frãciscum interpellat, vt pro securitate nostra, nostriq; exercitus, arces, & castra dicti Status in nostrorum manu reponeret: idq; Custodibus illarum exequendum committeret. Annuit Dux ipse, vt omnia nostris traderentur: prout effectu tradita fuere: duabus duntaxat arcibus principalioribus, quas ipse munierat, Mediolanensi scilicet, in qua ipse recludebatur, & Cremone exceptis. Has enim duas in se reseruandas censuit, donec de nostra voluntate certus fieret: offerens interim illas nostro nomine tenere, ac etiam obsides dare: ac per se, & per præfectos arcium iuramentum præstare, q ex ipsis arcibus nullum exercitui nostro damnum, seu præiudicium fieret. Non placuit hæc securitas Ducibus nostris, Vident periculum in mora: si arces illæ magis munirentur, liberæq; permanerent, posse inde exercitus nři ruinã succedere, resq; nostras in euidẽti periculo manere. Interpellãt denuo, ac iterũ, atq; iterum requirũt sub rebellionis pœna, & læsæ maiestatis criminis cõfessi, & cõuicti, q̃tinus ipsa arce Mediolani in potestate nřa ac nřorum posita, exiret, suiq; copiã faceret, & ad uersus ea, dequibus culpabat, defensiões, ac iustificatiões, siquas habebat, proponeret duosq; eius rei cõscios, quos penes se habebat, in arce reclusos, dimitteret interrogãdos ad ampliorem rerum gestarũ dilucidacionẽ. Atquum Dux ipse his nõ annueret, nisi à nobis mandatum haberet, nostri arcem circumuallant. interimq; nos de gestis admonent, necessarias causas, per quas ad hæc coacti fuerint, enarrant: approbationem

gestorum

gestorum a nobis ex postulant: instat, vt eidem Duci Francisco rescribamus, mandemusq;, vt arcem nobis, aut nostris tradat. Nos ęgreferētes rem hanc praeter mentem nostram tentatam, nunq̃ voluimus nec illorum gesta approbare, nec Duci, vt petebatur, mandare, q̃ castrum dimitteret. Semper enim in animo habuimus, eam accusationem, quae in Ducem ferebatur, debito iuris ordine tractare ac terminare. Verum nūc perspecto eius rei exitu, ex quo praeteritorum veritas elici potest quū praeparatae iandiu factionis effectus illuxerit. quo magis deinceps eisdem nostris Ducibus credere debeamus. nō possumus non laudare & approbare eorum prudentiam, & fidem in conseruatione dicti status, ipsiusq; nostri exercit⁹, illiusq; arcis assecuratione: ne amplius muniri posset, neuē inde maioris mali & incommodi occasio praestaretur: Nec id quidem ita perperam, & iniuste gestum videtur: prout Vestra Sanctitas sibi persuadet. Dato enim fundamento, q̃ ipse Dux Franciscus laesae Maiestatis reus accusaretur: etsi vnius duntaxat testis adesset depositio: vbi plurium tamen adest testimonium, ex quibus etiam si essent socii criminis, ac factionis participes: poterat iuramēto cōtra ipm etiā Ducem procedi & ad capturam, & ad torturam. & cogi vt sui copiam faceret, ac in vinculis causā diceret: suasq; defensiones & iustificationes carceratus adduceret, non autem in arce reclusus audiri debuit: quinimō contra eū vocatum, & non comparentem, ac se subtrahentem, & resistentem potuit in eius contumaciā pronunciari: vt pro confesso, & conuicto haberetur. Sed & priusquam id fiat, accusato non comparente, nec sui copiam faciente, licite ad manus Curiae reducuntur illius bona, q̃ etiā a die ingressi criminis, ipo iure publicata, cōfiscata cēsent. Sicq; hinc non tanta causa gemitus, & doloris Vestrae Sāctitati parata videtur, si Dominus uassallum ingratū, & laesae maiestatis reū puniendum censeat: ni forsan (quod in mentem nostram cadere non potuisset) id gemendum, dolendumuē putent, q̃ eidem hācfoueam, in quā incidit, sub charitatis specie parauerint, ipsumq; ad huiusmodi discrimen deduxerint: Sed potius ingemiscere, ac dolere deberet non solum Vestra Sanctitas sed vniuersa Respub, q̃ sine iusta causa, sineq; culpa nostra, tam ingens excitetur incendium, quo & turbatur vniuersus Ecclesiae status, & tota scādalizatur Christiana religio, Nec sanē intelligere possumus, q̃ Cūcti Christianitatis Reges id, vt Vestra Sanctitas ait, efflagitauerint, nec parati fuerint in re tanti praeiudicii arma, & auxilia conferre. Scimus eīn, ac pro comperto habemus, nec Hungarum, nec Polonum, nec Portugallensem, nec Danum huiusce consilii participes, seu conscios vnq̃ fuisse. Anglus autem etsi eius foederis cōseruator,

seruator, & protector nominetur, nobis tamē aperte suis litteris significauit, se nequaꝙ in id fœdus consensisse, nec mandatum dedisse, nec talem protectionem acceptasse, nec acceptare velle: licet ad id parte Vestræ Sanctitatis interpellatus, ac instãter requisitus extiterit:: se pacis, quam semper efflagitauimus, mediatorem offerendo, Gallus vero etsi cum Vestra Sanctitate ac aliis Italiæ Potentatibus fœdus percusserit, vt eo medio mitiores si possit, quàm iam ex nr̃o fœdere obtinuerit à nobis pacis cōditiōes exhauriat, liberosq́ꝫ obsides recuperet: retulit tamen aperto ore, ꝙ Vestræ Sanctitatis impulsu, ac suasu, etiam prius, quam liber in Regnū suum remitteretur, de ipso nouo fœdere ineūdo sollicitabatur. Et sunt qui affirment, vt ex quibusdam litteris percepimus: ꝙ Vestra Sanctitas ipso etiam Gallorum Rege non petente, eidem iuramentū relaxauerit, ꝙ nobis præstiterat pro fœdere nobiscum prius inito: quod tamen credere nolumꝰ, quandòquidem res talis omnino à Pastore Christi Vicario aliena esse deberet: ne ipsꝰ iurisiurãdi sine causa spreta religio ad deteriora incentiuum præberet. Merito tamen Vestra Sanctitas his verbis vtitur, dimissis consiliis, & conspirationibus, si verbis addatur effectus, si vere omnis conspiratio dimittatur, quum secundū rectam intelligentiam crimen denotet. Quo autē ad ea conuentionum capitula, quæ attulit Herrera, videamus qualiter Vestra Sãctitas prætendat illa paucis in locis leuiter immutata. Si enim bene cuncta rimentur, omnes articuli, qui cum ipsius Legato sic compositi remanserant cum Vestra Sanctitate concludendi, licet ipsam cōclusionem Vestræ Sanctitati reseruandam assereret: eius potestate, postquàm ad nos peruenerat, resecata, atq́ꝫ restricta, mutati penitus ad nos remissi fuere: ita vt nullus ferè remaneret intactus, qui non aliam substantiam, aliumq́ꝫ sonū præ se ferret. Omnes tamen huiusmodi mutationes, non quidem leues admisimus, in quattuor duntaxat articulis huiusmodi cōuentionum duodecimo, decimotertio, decimoquarto, & decimoquinto moderationem petentes. In duodecimo enim ipsorum articulorum, qui rem Ducis Ferrariæ cōplectebatur, licet omnis substantia vltra, quàm tractatum esset, mutari videretur: consensimus tamē nos effecturum cum effectu, ꝙ eadem Sanctitas. V. intra pręfixum tp̃s, dum sibi expedire videretur, sine cuiuspiam resistentia, sineq́ꝫ armorū apparatu recuperare posset, possessionem Regii & Ruberię, tenendam, & possidendam prout antea tenebat: ita vt non intelligeretur præiudicatum iuribus Imperii, aut cuiuslibet alterius, prout eadem Sanctitas admittebat, id solum addidimus, ꝙ ad alliciendum ipsum Ducem Ferrariæ ad ipsius fœderis contributionem, vt nulla subsisteret in Italia

F turba-

turbationis causa, Vestra Sanctitas eidem Duci cócederet Inuestituram Ferrariæ, remittendo eidem quascunq; pœnas, & ius commissi, ac absoluendo eum à censuris forsan incursis: quod profectò non nisi ad maiorem quietem Italiæ petebamus nón ignorantes ipsum Ducē nō aliter sine armis cogi posse, vt Rhegium, & Rubeream dimitteret, ac Sanctitati. V. restitueret: in qbus & iure feudi Impialis, & rōne prioris spolii se potius tuendum censebat. Vnde ad præcidendos nouos belli tumultus, & ne remaneret cuiusuis incendii scintilla: sed vniuersa Italia in eo fœdere sine quouis scrupulo concurreret: id ita agendum necessario censentes, ni, prout nunc agit Vestra Sanctitas nos etiam sub specie defensiui fœderis iam percussi ad ipsius Ducis Ferrariç offensionem astringere voluissemus. In qua re nouos bellorum tumultus timebamus: quos tamē effugere nequiuimus: qui dum ab offensione nos abstinere curamus, defensioni status, dignitatis, & autoritatis nostræ intēdere cogimur, & inuiti trahimur. Qua de re hmōi nostrā additionē nequaq; respuēdam à Vestra Sanctitate putabamus. In hoc enim nec Vestræ Sanctitatis autoritati derogabatur: nec à veri Pastoris officio declinabatur: sed potius publicæ quieti consulebatur. In tertiodecimo ipsius fœderis; seu Capitulationis articulo illam salis distributionē in statu Mediolani continente, ex quinq; correctionibus per Vestram Sanctitatē factis, eas oēs admisimus, eo duntaxat excepto, q vbi Vra Sanctitas deleri fecerat illa verba ad eius vitæ decursum, satagens illud ius sibi & successoribus perpetuare: nos qui duntaxat personę Sanctitatis Vestræ, eius vita comite, gratificari volebamus, non aūt statū ipm Mediolani, sacri Imperii feudū perpetuo Ecclesiæ Romanę astringere & tali onere semper grauatum remanere sine spe libertatis, nolentes, etiam ipsum Sereniss. Archiducem Fratrem nostrum iure sibi in ea re concesso perpetuo exclusum remanere: noluimus illam cācellationē approbare, sed verba illa, ad eius vitæ decursum, pnt in capitulatione, quā attulit Herrera, firma manere censuim⁹. Ex vltima vero ipsius articuli correctione admisimus eam partem additionis ibidem per Vram Sanctitatem factæ, vt esset illa conuentio absq; præiudicio iurium Sedis Apostolicæ, Ea autem verba, quæ his subiungebantur, videlicet de sale ipso in Ducatu Mediolani distribuendo, quum viderentur relatiua & subsequentia ad iura Sedis Apostolicæ, videremurq; fateri ius esse Apostolicæ Sedi illius distributionis: noluimus admittere, ne fateremur q non erat: sicq; ex huius articuli correctione nulla Vestræ Sanctitati fiebat iniuria: sed poti⁹ nos, & fratrē nrm, ac sacrū Rom. Imperium ab iniuria eximebamus, & non sub verborum inuolucro disceptationis

ptationis

ptationis causam relinquere volebamus.sed clare, & aperte dubiũ omne tollebamus. In quartodecimo autẽ articulo ipsius Capitulationis vnde illae lachrimae, illę angustiae, pdiere: addiderat Vra Sãctitas in fine ipsius articuli disponẽtis de statu Mediolani, & de Duce Frãcisco Sfortia, haec verba formalia. Et quia ipsi Francisco Mariae Duci nonnulla imputãtur, contra Caesarem, aut à sua Maiestate sibi concessam inuestituram, & feudum perpetrata, cupiens eadẽ Maiestas quãtum in se est, fouere Italiae quietẽ, quae seruari nõ posse creditur cum eiusdẽ Ducis à statu, & Ducatu remotione, ideo cõuentum est, ꝙ idem Dux in statu ipso permaneat, & quatenus opus sit, in eo per Caesarẽ de nouo confirmetur: nõ obstantibus qbuscunq; per eum cõtra Maiestatẽ suã, vt supra dictũ est, attentatis, etiam si saperent crimen laesę Maiestatis, Caesar nanq; Ducẽ ipm p innocente haberi vult, & ex mera liberalitate sua, ac totius Italiae intuitu, totũ sibi remittit, & indulget: si etiã plus, ꝙ̃ dicitur aut creditur, errasset. Videat q̃sum9 Sãctitas. V. quàm leuis existimanda foret haec immutatio, quàm iusta, & quàm honesta petitio, ꝙ̃ optimũ esset exemplũ ad Respub. bene gerendas, ad vassallos, & subditos in debita fide, & erga dominos obedientia cõtinendos. Quàm egregiã prȩberet formã augendi, ac conseruandi Sacrũ Rom. Impiũ à Deo institutũ, à pphetis prȩdictũ, ab Aplis pdicatũ, & ab ipso Dño nascente, viuente, & moriente approbatũ. Nos tñ qui nil aliud, quàm pacẽ, ꝙ̃ quietẽ Christianae Reipub. cupiebamus, & quantum fas esset, Vrę Sãctitati satisfacere: nullumq; rectae nrae intẽtiõis testimoniũ intactũ, aut dubitatiõis scrupulũ in Vrę Sctitatis mẽte relinqre putabamus reformauim9 dictũ quartũ decimũ articulũ ipsius capitulatiõis in haec verba. Vt aũt nihil dubietatis, seu suspitionis in hoc foedere relinquatur: sed omnis scrupulus de medio tollatur: quum in priori foedere pòtius sub noie pprio, quàm appellatiuo includi videat Illustris Frãciscus Sfortia Dux Mediolani, qui aliqbus iam mensibus graui vexatus aegritudine, & in summo vitę discrimine cõstitutus, fuit etiã de felonia, ac laesae Maiestatis crimine accusat9, seu inculpat9: & si hunc aut naturali morte, aut ciuili (iusticia puta) ab ipso Ducatu Mediolani excidere contingeret: hȩsitari posset, an foedus ipm ad aliũ in eodẽ Ducatu ex Cȩsaris cõcessiõe vel dispositiõe succedentem ptenderetur: ideo ad ampliorẽ ipsius foederis declarationẽ, actũ extitit, ꝙ siue ipse Illustris Franciscus Sfortia vitã obierit, & ab hoc saeculo migrauerit: siue p viã iusticiae dicto Ducatu fuerit priuatus, in eũ casum Caesarea Maiestas p Italię qete, & cõtẽplatiõe Sactissimi Dñi nri: ipsius Ducat9 Mediolani inuestiturã cõcedit Illustri Carolo Duci Borbonii, & Aluernię: ita vt

 Sctissim9

Sanctissimus Dominus noster, ac cæteri confœderati, qui in hoc fœdere voluerint comprehendi, sint, & censeantur astricti ad defensionem ipsius status Mediolani, etiam ad opus dicti Illustris Ducis Borbonii, dum de ipso Ducatu Mediolani fuerit inuestitus: quo casu quātū ad oīa in fœdere cōtenta, tanq̄ suffect⁹ in locū dicti Illustris Frācisci Sfortiæ, fungatur oibus honoribus, & oneribus, quib⁹ ille viuēs, & in tali statu permanens fungi debuisset. Hęc est immutatio, quam in hoc articulo fecimus, quā in velut iusticiæ, & æquitati consonā approbandā, & nequaq̄ respuendā censebamus: minimeq̄ in mentem nostrā cadere poterat Summum Pastorem Vicès Dei gerentem in terris adeo pertinaciter insistère debuisse, q̄ si Dux Frāciscus tanti criminis reus appareret, impune euaderet, cogeremurq̄ inuiti illi indulgere, ac eum in statu illo cōseruare: sic incentiuum maioris ingratitudinis, maiorisq̄ delicti illi præstādo. Arbitrabamur enī Vestræ Sāctitati sat esse debere, si Ducatu illo ad nos & Sacrum Imperium deuoluto, consentiebamus V͞ræ Sanctitatis intuitu, vt nec illum retineremus, nec proprio fratri cōcederemus: si personā quā Vestra Sanctitas antea ad id gratam habuerat, nobisq̄ nominauerat, moriente Duce Francisco prouidendā, non minus gratā esse putaremus ipso Duce Francisco per iusticiā priuato; vt quod in naturali morte consenserat, in illius etiā morte ciuili recusatur⁹ non esset. In quintodecimo vero ipsius Capitulationis articulo continente prætensas nouitates tentatas cōtra ecclesiasticam libertatē in Regno nostro Neapolitano, quum Vestra Sāctitas ferè totum articulum in verbis dispositiuis deleuisset, & cancellasset: his duntaxat verbis pro dispositione dicti articuli additis, & cōmutatis: q̄ circa huiusmodi obseruentur, quæ in Inuestitura Regni Neapolitani ipsi Cesari concessa continentur. Nos hanc etiam correctionem & mutationem pro Sanctitatis Vestræ nutu admisimus additis duntaxat in fine articuli verbis sequentibus. His modis & formis, quibus per Ferdinandum Regem Catholicum eius antecessorem obseruata fuere: & iuxta ipsius Regni priuilegia, ac iura. Quid enim in hoc immutatū, quod respuēdū videretur, si antecessoris rectos tramites insequendos putamus: si iura, ac priuilegia Regni nostri seruare studemus? Qualiter autē ex his mutationibus tam iustis rationibus suffultis, sumat Vestra Sanctitas illud perspicuum, vt ait, indictū se à nobis illudi, & pro nihilo haberi, q̄liter inferat ex his facultatem primo concessam Herreræ vberiorē fuisse & q̄ facta cōcordia cū Christianissimo, restrictiora, & ieiuniora transmiserimus, qualiter & quo colore ex his prætendat indicari eādem Sāctitatem postremam esse, & à nobis contemni, vbi nobis cum illa

amicitia

amicitia conuēnisset: quicunq; recti sensus/& à passione alienus facilè hæc iudicare poterit. Nos enim semper recti, integriq; propositi remásimus, prius cum Vestra Sanctitate q̃ cum quouis alio conueniendi. Nos & ante, & post foedus cum Rege Gallo initum semper in eodem proposito permanentes, Vr̃am Sanctitatem eiusq; ministros pro huiusmodi fœdere ineundo sollicitauimus, pulsauimusq;: nec quicq̃ vnquàm habuimus in ore, quod non haberemus in corde. Nos Herreram ad Vr̃am Sanctitatem p̄ eo fœdere ineundo misimus longe ante, quàm cum ipso Rege Gallo cōcluderemus: citiusq; illū, aut alium misissemus, ni Vr̃ę Sanctitatis Legatum Reuerendissimū venientem, vt aiebant, cū amplissimo mandato nobiscū concludendi, prę̄stolandum censuissemus: ni etiā post illius ad nos aduētum, viso mandato, quod à Vest. Sanctitate habebat: & cōsili, q̄ illo vti posset: diutius cū eo de ipsius foederis capitulis tractātes, tempus inaniter consumptū esse cognouissemus: vbi capitulatiōe iam formata, & cū eo p̄pè concordata, dum de cōclusione ageretur, nobis insinuauerit, q̄ ex quo post eius à Vr̃a Sanctitate recessum, mutata essent negocia, intenderet cōclusionē differre, donec Vr̃am Sanctitatē cōsuluisset: ob q̄d sanctius putauim9, capitulationē ipsam, p̄ut formata fuerat, ad Vr̃am Sanctitatē per Herreram trāsmittere: putantes rem ibidē celerius posse cōcludi: licet spe nr̃a frustrati fuerimus, Vr̃a Sanctitate ad alios fines tendente: p̄ut exitus demonstrauit. Nunc ad litteras manu Sanctitatis. V. cōscriptas, de quarum respōsione cōqueritur, deueniendū est: vt etiā inde oēm à nobis repellamus culpam. Ea etsi per Vr̃am Sanctitatē eius responsionis culpa nobis in tribus impingitur: primo q̄ vbi Sanctitas. V. clementiā Duci Mediolani petebat: nos rigorē iusticiæ obtulimus: ad quod satis diffuse responsum dedimus, dum ipsius Ducis negociū antea discussimus: vt sic repetitione non egeat: id solum hic adiiciendum censemus, non videri in hoc iustam. V. Sanctitatis querelam, si iusticię viam amplectendam censuimus: sine qua vera pax esse non potest: quū iusticia & pax seinuicem deosculentur. Et vt ad clementiam deueniatur, prius veritas est habēda. Sūt enī (teste psalmista) quatuor sorores cōcatenatæ. Iusticia/& pax osculatæ sunt, misericordia/& veritas obuiauerūt sibi. Qui igitur misericordiam expectat, reatum fateatur oportet: qui pacē vult, iusticiam amplectatur: nec ita passim vtendum est clementia, vt delinquendi incentiuum præbeatur: sed potius ad bonum Regimem spectat, parcere subiectis, & debellare superbos. Non enim indulgendum videtur his, qui contumaciter in rebellione persistunt; his qui in arcibus munitis se continent: his qui iusticiæ exequutionem satagunt

cultare. Secundo redarguitur nostra responsio: ꝙ pro culpa quam Vestra Sanctitas in quibusdam esse dicebat: Vestram Sanctitatem quodammodo criminaremur: illos immunes criminis fatendo. Sed absit tantus error, quia nil in ipsa responsione, quam propria manu cõscripsimmus, legi poterit, quod criminationem sapere videatur: sed potiꝰ venerationem, & obseruantiam Vestræ sanctitatis quam semper velut in verum Patrem & Pastorem præcipuam habuimus. At si id Vest. Sanctitas criminationem putet, ꝙ ea asserente Ducem Franciscum in aliquo forsan errore, alios quosdam in vera, vt aiebat, ribalderia incurrisse: ex quibus aliquis forsan iam Deo computum reddebat: nos intelligentes hæc à Sanctitate Vestra referri ad criminandum Marchionem Piscariæ tunc vita functum, qui, vt præfertur: antea viuens nobis illius factionis practicas detexerat: respondimus de mortuis modeste loquendum esse, ac in dubio potius bene, quàm male præsumendum: hominemq; mortuum qui per se respondere non poterat, potius laudandum, quàm accusandum, seu culpandum. Nosq; cupere mortuum viuere, vt de seipso rationem redderet. In Duce autem non errorem, qui in facto proprio cadere non poterat: sed si ea quæ illi erant obiecta, vera apparerent, crimen potius acerrimum, ac exemplari punitione dignum censeri. Hęc quippe nullam in Vestram Sanctitatem criminationem afferunt: nisi forsan Vestra Sanctitas seipsam diiudicans, fateri vellet (quod nõ credimus) se eius factionis cõsciam, auctoremq; fuisse: prout Marchio viuens nobis retulerat: quē forsan ob id de ribalderia arguendum censeret, ꝙ præter fidem datã, illius factionis secreta detexisset: quæ tamen ex eo fidelitatis debito, quo nobis prius astringebatur, tacere non poterat, quin seipsum eiusdem criminis reum faceret: vbi propalando tale facinus, veniam, p̄miumq; & laudem, iure ita disponente, consequebatur. Tertio redarguitur eadem nostra responsio, ꝙ quæ Vestra Sanctitas nobis benigne, & large pollicebatur, ea nos tanquàm debita, & obligata flagitaremus. Sed videamus, qualia essent eiusdē Sanctitatis pollicita, qualisq; fuerit responsio nostra, ut etiam hanc culpam diluamus. Hęc enĩ Vestra Sanctitas in suis litteris sub silentio pertransit, aliis causam deterius cogitandi relinquens. Vt igitur horum veritas clare pateat: offerebat nobis Vestra Sanctitas, si illius votis, quo ad ipsum Ducem Franciscum annueremus: se nobis non solum decimas, & cruciatas, ac pileos, & quicquid per spiritualem, ac temporalem potestatem facultatis haberet, præstiturum: sed etiã sanguinem, & vitã ad nostrã exaltationem & satisfactionem exhibiturum: respondimus nõ conuenire Chri-

stianę

stianæ Reipub. Cruciatam tali conditione perstringi:sed potius libere,ac spōte offerendam:nec cōgruum videri, vt illa differretur:Petieramus enim illam in nostris his regnis concedi eo ordine,quo nostri Prædecessores illam semper à vestris antecessoribus obtinuerant,pro promontoriis in Aphrica quæsitis aduersus hostes fidei tuendis,ac propulsandis:quibus ad eum effectum nusquàm fuerat denegata : & minus nobis huiusmodi Ecclesiæ thesaurum à Vest.Sanctitate denegandum,seu differendum censebamus : qui vltra res Aphricanas, prout Vest.Sanctitati insinuauim⁹,cupiebamus etiam cum ea pecunia, quę ex ipsa cruciata colligeretur,rebus Hungaricis aduersus Turchas succurrere:prout & religionis,& officii nostri,& sanguinis ratio nos incitabant : pollicebamurq́ eam pecuniam nequaquàm in alios vsus implicandam.Q. si ex ipsius cruciatæ denegatione,seu dilatione quid sinistri Christianitati contingeret, hostesq́ fidei quicquàm molirentur, quum iam tot bellis contra nos, & statum nostrum tentatis, exhausti essemus:nec sine ipsa cruciata occurrere possemus : ꝓtestati fuimus id nequaq́ nostrę culpæ ascribendum:sed potius eidem imputādū,qui id denegaret,quod sibi nō noceret,& toti Christianæ Reipub. summe prodesse poterat.De pileis autē diximus vnū dūtaxat à Vestræ fœlicis promotionis exordio à nobis petitum,quē non putabamus tamdiu differendum,quum esset prima gratia à Vestra Sanctitate manu etiā nr̄a cōscriptis lr̄is petita,ac instāter flagitata. Alter vero pileus petitus non fuerat:sed vltro à Vestra Sanctitate oblatus,nostroq́ consensu acceptatus:sicq́ alienū cēsebam⁹,eos nunc pileos tali conditione perstringi,quos tamē Vr̄æ Sanctitatis arbitrio tūc relinquēdos putauimus:pollicētes nos de cætero pro his,nec pro aliis quibuscūq́ pileis vllam facturos instantiā reliquas autē ipsius Sanctitatis.V.oblationes nō solū gratas,& acceptas habuimus:pro hisq́ gratias,vt decebat,retulimus,sed etiam reciproce quicquid facultatis haberem⁹,vitā quoq́ & sanguinē pro Vest.Sāctitatis honore, & incremēto libere obtulim⁹. Hæc sūt,Pater sācte,quæ illis litteris Vr̄æ Sāctitatis manu cōscriptis, nr̄a etiā manu in effectu respōdim⁹:quas in lucē ꝓdire cupim⁹,vt vtriusq́ nr̄m scriptis bene ꝓspectis,planē discerni possit,an iusta sit culpa, q̄ de his nobis ascribit̄:ānne hmōi nr̄a responsio talē redargutionē & criminationē mereretur.Ad eam autē accusationē & querelā,quam ut prçfertur,Vr̄a Sāctitas proponit de nostrorū in Italia agentiū iniquitate,& cōtumeliis,ac obloquutionibus, id teste Deo affirmandū cēsemus,nil tale à nobis,nec nr̄o iussu prodiisse:nec sub generali nr̄o mādato comprehendi potuisse quicq́,quod crimen,seu delictum saperet.

Quod

Quod si tale quid nobis legitime constitisset: fuissemusq́ de his, vt decet, edocti, vel etiam adhuc edoceremur: nõ remanerent hæc impunita, taliterq́ pro iustitiæ cultu prouideremus, vt nulla nobis horum culpa ascribi posset. De re autem Seneñ: non recte taxamur: nulla eñ iusta culpa nobis inpingi potest, qui ad ipsius Ciuitatis quietem stabiliendã, ac bene regendam egimus quicquid vero, ac iusto Principi cõuenire videretur. Est enim ciuitas illa antiquissima, illiusq́ Respub. Imperiali ditioni subiecta: & supra alias omnes Italiæ Ciuitates adeo ab omni æuo sacro Imperio Romano addicta, illiusq́ deuotioni affecta: vt nil supra desiderari queat: habetq́ propterea ab ipso sacro Imperio, à nostrisq́ Prædecessoribus amplissima priuilegia etiã per nos confirmata, quibus ipsa Respub. regenda, ac gubernanda conceditur. Et quum pluribus iam annis, præter ipsorum priuilegiorum mentem, eiusdem Reipub. regimẽ & gubernium esset à Tyramnis vsurpatum, qui non amore, sed timore, nõ iure, sed potentia, ac potius vi illius subditos cõtinebãt: quorũ prim⁹ Pãdulph⁹. Petruci⁹ inde eo mortuo/ Borghesius eius filius, ac eo postea autoritate Leonis Pontificis à regimine expulso, falcem in alienã messem immittendo sua Sanctitas nostrum Tyranum immisisset Cardinalem Petrucium, qui eo prætextu quotannis decem aureorum millia eidem Sanctitati persoluere conuenerat: sic eãdem Rempub. Seneñ. vnire satagendo Reipub. Florentinæ, vt inde magis Imperii vires in Italia debilitari, seu verius eneruari possent: quem Cardinalem Tyrannũ nos etiam, quamdiu vixit, vt potius Leoni & ipsi Vestræ Sanctitati q̃ nobis & sacro Imperio, ac illi Reipub. satisfieret, in eodem Regimine passi sumus. Eo autem Cardinale mortuo. dũ inter nostros esset contentio, quid magis illi Reipub. cõueniret, an sub solo gubernatore forent regendi, an sub ordine Ciuiũ ex mẽtibus dictæ ciuitatis erigendo, rem Vſę Sanctitatis consilio & ordinationi remittendam censuimus: vt nr̃orum contentionem tolleremus: quorum pars vna ad vnum, illius Ciuitatis Regimen, deferendum putabat, altera vero pars ciuibus, & populo id committendũ satagebat. Electa est tandẽ inter eos media via, vt nec vnus solus, nec reliqui sine capite gubernarent, ad idq́ per ciues nr̃orum autoritate p̃fectus extitit primo Franciscus Petrucius Borghesii patruus. Et quum is Vſæ Sanctitati minus idoneus ad id munus esse videretur: Vestra Sanctitas cum Fabio Petrucio Borghesii fratre affinitate cõtracta, hũc ipsius Ciuitatis Regimini præficiendum putauit, vt Frãciscum Petrucium illius patruum excluderet, illamq́ Rempub. ad suæ voluntatis libitum in manu haberet. Consenserunt in id nostri, qui nil aliud quàm

Vſæ

Vestræ Sanctitati in his, & aliis omnibus occurentibus nostro iussu
morem gerere studebant. Admissus est Fabius ipse Petrucius Vestræ
Sanctitatis intuitu: qui intrans vt agnus, & cum omni humanitate re-
ceptus, tandem adueniente Duce Albaniæ Gallorum Duce, illius præ-
sidiis fretus, se non agnum, sed lupum ostendit: ipsamq; Rempub. nō
Imperiali, sed Gallicæ factioni adiicere conat⁹ est, eā cogendo, vt Gal-
lis & pecuniā & tormenta bellica ad Regnum nostrum Neapolitanū
inuadendum erogarent, ipsiq; Duci Albaniæ cōtra nos, & statū nrm
fauerent: ac ad illius nutum extorres, ac seditiosos Gallicæ factiōis au-
tores, in ciuitatem reducerent. At quum annuente altissimo, de nrorū
victoria certiores effecti Senenses ipsi à iugo huiusmodi seruitutis se
excutere curarent: Franciscus & Fabius, eorumq; adhærentes, ciuium,
ac populi intentione perspecta, ciuitatē cū Regimine pro derelictis ha-
bent, seq; ab ipsa ciuitate absentāt. Procedit̄ cōtra culpabiles, aliqui (vt
aiunt) iusticia ꝑuia plectuntur: aliqui certis limitibus ꝓscribuntur, &
cōfinantur: resq; eo deducitur, vt Ciuitas, & Respub. Senēs. per seipsam
in libertatem ꝓclamet: Respub. quieti iuxta suorū priuilegiorū formā
intendat: nostræq; ditioni (vt par erat) se totaliter deuoueat. His Vr̄a
Sanctitas vt aiunt, percita, cōqueritur suos turbari, maleq; tractari, re-
medium à nobis exposcens. Nos qui nihil aliud cupiebamus, q̄ Vr̄æ
Sanctitati in his, & longe maioribus satisfacere: nostrorumq; in Italia
agentium opiniones ꝓ debito iusticiæ cōcordare: commisimus cō-
mendatori Herreræ, quem ad Vr̄am Sāctitatem, vt præmittitur, mit-
tebamus: vt is per dictā Ciuitatem Senensem trāseundo, in accessu, aut
reditu se informaret de ipsius Ciuitatis gubernio, & regimine tam an-
tiquo, quàm moderno, tam cum ipsis ciuibus in Ciuitate manen-
tibus, q̄ cum extorribus ante expulsis, quid magis ciuitati, & Reipub.
cōuenire videretur: an vni soli regimen conferendum esset: an plurib⁹
ciuibus ex Decurionum decreto huiusmodi regimen esset conceden-
dum, vt huiusmodi informatiōibus secrete sumptis, & sub debito Si-
gillo secreti ad nos trāsmissis, opportune ꝓuideremus. Interea tamen
extorres ad suorū bonorum possessionē & fructus, ꝓut prius tenebāt,
restituendos censuimus. Adimpleuit Herrera qđ ei cōmissum fuerat:
sumpsit informatiōes ab vtrisq; tam ciuibus, quā extorribus: ꝓuidit
extorribus, sup suorū fructuū pceptione, iuribus Reipub. saluis. Misit
ad nos informatiōes omnes clausas, & sigillatas: comperimus melius
Reipub. cōuenire p̄sens ciuium gubernium, quā vnius tyrannide vtē-
tis. Duximus nil immutandū, donec aliter rebus oībus bene ꝑspectis,
ordinandū censeremus: interim in lucē ꝓdeunt aliquorum factiōes,

G qui

qui pecunia corrupti, & Ciuitatem prodere. & extorres, ac factiosos in eã iducere, & ipsam Rempub. subuertere conantur, viã p subterraneos cuniculos, perq; alia media hostib9 & rebellib9 ad ciuitatis ingressum pparãtes, inter quas tres apertissime cõspiratiões, &, vt aiunt, pditiões detectæ sunt, compertis in factiosorũ domibus, meatibus, foueis, scalis, armis, munitionibus, ac aliis omnibus ad id facinus perpetrandum dispositis: Deprehendũtur, vt audiuim9, hi facinorosi in flagranti crimine: capiuntur, fatentur delictum, detegunt factionis practicas, damnantur iusticia præuia, debitoq; plectuntur supplicio. Si hos Vestra Sanctitas inter suos amicos, & beneuolos annumerandos censuerit: si pro his quæ in eos gesta sunt, querelas prætendat: si ex his sibi contumelias, & opprobria impingi putat: si cum his omnem nobilitatem exterminatam censeat, quæ potius in ipsa virtute consistit: animaduertat Vest. Sanctitas ne grauius pondus humeris suis imponat: neue huiusmodi factionũ se consciam tacite fateatur: quod nequaq; illius dignitati, & officio conuenire videretur: quum potissime autore Deo, cuius nutu cuncta reguntur: ipsa Respub. Senensis suæ iustæ causæ apertum præstiterit testimoniũ, à tot inuasorum congressibus se suis solis viribus liberando. Ad illam autem querelam, quam Vestra Sanctitas profert, q contra promissum, & fidem datam, tot mala per nostros in sanctæ Rom. Ecclesiæ terris & locis, vt ait, patrata fuerunt, etsi nostrorum militum insolentias, resq; iniuste gestas siquæ sint, nequaq; approbare nec excusare velim9, quin potius vbi fas erit, debita castigatione cõpescere, non possumus tamen non mirari, q hic Vestra Sanctitas se promissis & fide data iuuare velit, quibus antea cõtradicit: & quæ etiam per nos ratificata Vestra Sanctitas respuit, atq; reiecit, nostram ratificationem impugnans, suamq;, vt prædiximus, denegans, indeq; ad fœdus omnino contrariũ trãsitum faciens. In quem casum non tantũ exacerbandum videretur, si nostri Duces, & milites, qui sua virtute & virib9 Parmam, & Placenciam Ecclesiæ reddidere, ac ab hostium faucibus euulsere, totiensq; tutati sunt, in illis victum quærerent: ac de his, put de reliquis ab hostibus recuperatis disponendum censerent: potissime quum ita hæ Ciuitates essent Ecclesiæ ex fœdere Leonis consignatę, tenendæ duntaxat eo iure, quo ante per ipsum Leonem tentæ fuerant quod ius nullum erat, quãdoquidem ad feudum pertinerent Imperii, essentq; pars Ducatus Mediolani: & de illis nullum Ecclesia Romana validum titulũ nec ab Imperio, nec ab eo qui dare posset, obtinuerit. Quæ autem de Legato, & Nuncio obiiciuntur, quantum illa à veritate distent; etiam ex ipsorũ Legati & Nuncii assertione patebit. Quã

i primum

primum enim Legatus in Curiam nostrā peruenit: quum iam Nuncius se mandatum non habere profiteretur, vt in pace cum Gallo ineunda, & tractanda interueniret, interrogatus Legatus, si ad id mandatum haberet: respondit se non habere mandatum tractandi nisi nobiscum: cum Gallo autem non habere quid tractaret, nisi vt se mediatorem inter nos, & Gallum pro pace componenda interponeret: si ita nobis expedire videretur. Egimus illi gratias, nec eius operam vbi opus esset, refutandam censuimus: & cum illo de fœdere inter Vestram Sanctitatem & nos ineundo, vt prædiximus, tractantes, nō cessauimus interim consilia nostra, & ea quæ inter nos, & Gallum dietim gerebantur: ipsis Legato & Nuncio communicare: vt de his Vestra Sanctitas moneretur: in quo profectò non secus, q̄ in patre plene confidebamus: nihil omnino ei occultandum censentes: fecimusq; primo eidem Legato copiam fieri earum pacis conditionum, quas nos primo obtuleramus, dum adhuc ipse Rex Gallus in Italia detineretur: simul & earum, quæ parte ipsius Gallorum Regis per Don Hugonem de Montecateno nobis allatæ sunt: quibus Rex ipse Gallus in Italia nouos belli motus ad nostrum, vt aiebat, commodum, suscitare satagebat: quos tamen respuimus, nil aliud quam vniuersorum pacem, & quietem appetentes. Dedimus illi pariter copiam aliorum pacis articulorum moderatius nostri parte propositorum, postq̄ Rex ipse in Hispaniam deductus fuerat: & postq̄ rem cum Ducissa Alanzonii eius Sorore communicauimus: simul & copiam respōsionum, nouarumq; oblationum parte ipsius Regis factarum. Communicauimus etiam eidem Legato disputationes & fūdamenta nostra, & Gallorū Regis circa ius ducatus Burgūdiæ, & aliarum rerum nr̄i parte petitarum: vt sanè intelligeret nos optimo iure suffultos esse, nilq; iniustum petere. Et inde quum eius negocii cōclusio delata fuerit vsq; in tertium decimum diem Ianuarii, omni negociatione interrupta, ob recessum ipsius Ducissæ Alanzonii, non destitimus, quin mox ipsum Legatū de singulis moneri faceremus: omnem substantiam negocii eidem detegendo. Et quippe si desiderasset originaliter videre oīa capitula fœderis p nos cū dicto Rege Gallo initi, & copiā eorum omniū, q̄ sibi viderentur, extrahi facere, id nequaq̄ ei denegatum fuisset. Et si adhuc Vestra Sanctitas ad oēm tollendā suspitionē, cuperet ipsius fœderis capitula videre: erimus adhuc nunc cōtenti, hmōi fœdus originaliter cōmunicare Vestræ Sanctitatis Nūcio, & illius etiā copiā eidē ex integro cōcedere Vest. Sanctitati trāsmittendam. Non enī erubescimus, sed potius summe cuperemus, vt fœdus ipm in lucē pdeat, vtq; actiōes

nostræ omnibus palàm fiant, ex quibus etiam clare liquebit, nil ibidē actum, tractatum, vel cogitatum, quod tum Vestræ Sanctitatis tū nostræ, & aliorū dignitatib9 non cōgruat, nil quod non tendat ad Apostolicæ Sedis, Christianeq; religionis incrementum, infideliumq; & hæreticorum extirpationem: nil etiam quod nō dirigatur, & disponatur ad vniuersalis pacis, & quietis beneficium: nec vnq̃ constare poterit, ipsos Legatū, aut Nuncium impeditos, seu prohibitos fuisse, quin pro eorum libito ad Vestram Sanctitatem quicquid eis videretur, perscriberent: quum de his nil mali suspicaremur, Vestræq; Sanctitati in omnibus deferre cuperemus. vt in nobis nullum vnq̃ signum alienæ voluntatis, seu fidei derogationis elici potuerit. Ad illa igitur multa alia, quę Vestra Sanctitas dicit se omittere, nō possumus diuinando respōdere: licet tanq̃ nostrarum actionum conscii, nil putemus nobis obiici posse, quin re intellecta, congruum responsum, prout in superioribus obiectis, accommodare valeamus. Non habet igitur ex his Vestra Sāctitas significationem aliquam nisi erga eam animi non bene dispositi, non causam iustam de nostra in eam voluntate diffidendi, non rectā rationem præsumendi, ꝙ aliquorum ex nostris peruersitas, seu maligna suasio tantū apud nos posset, vt nos à recto tramitē deuiare cōpelleret. Hæc enim rectius, & rationabilius (si fas sit dicere) in eādē Vestrā Sanctitatē nos, vel illius ministros retorquere possemus. Minusq; potuit Vestra Sāctitas de nostra voluntate dubitare ex pragmaticis in Hispania editis: quæ prout à nostris etiam Consiliariis accepimus (quibus in his quæ iuris sunt, merito credere debemus) conformare videntur & antiquis Regnorum nostrorum priuilegiis, moribus, & consuetudinibus, ac etiā Bullæ Adriani nobis pro patronatibus ipsorum Regnorum concessę, vt his prouideretur ne in ipsa Rom. Curia ipsa iura nostri patronatus, prout dietim tētabatur, supprimi possent. Erat tamen in illis Capitulis, quæ attulit ad V r̃am Sāctitatem Herrera, vnus articulus per Legatum, & inde per Vestram Sanctitatem, approbatus, in quo deputabantur Iudices, seu arbitri, qui de huiusmodi pragmaticarum, viribus, deq; forma cōseruādi patronatus regios cognoscerent, atq; componerent. Quam viam etiam sine fœdere semper libenter amplectemur, parati semper æquitati, & rationi iura nostra subiicere: itidem facturi de his, quæ ad Regnum Neapolitanum pertinent, pro quibus nec ab Inuestitura, nec à priuilegiis Regni quouismodo recedere intendimus, nec illis derogare. Viceregis etiam in Gallia remansio, quicquid Vestræ Sanctitati persuasum fuerit: non ad tractandum quicq̃ nec occultum, nec publicum, sed ad persistendum in

obseruatione

obseruatione promissorum: & licet noua per Gallos medis proponerentur, vt fieret nouatio, nunquam tamē id admissum fuit, nec à priori fœdere recedendum putauimus. Et si idem Vicerex ad Vestrā Sanctitatē venire nequiuerit: id quia noluit Gallus eidem trāsitum per Regnum suum permittere: sed cum ad nos redire coegit: quod prout ipsemet Rex Gallorum, suique ministri testati sunt, actum dicitur, ne fœderati in suspitionem aliquam inducerentur, quod Rex ipse non ita syncere in fœdere procederet, si talem Ducem cui tāti regni sarcina incumberet: qui inde pecunias, ex eo Regno ad nostri exercitus sustentationem colligere poterat: in id regnum ire permitteret, vbi totius expeditiōis in nos paratæ turbari, aut impediri posset exequutio. Aiuntque quod V. Sā Sāctitate. & Venetis, eorumue ministris id flagitantibus, & sollicitantibus impeditus fuerit ipsius Viceregis in Italiam transitus, qui etiā, vt fertur, si Don Hugo intra limites ipsius Regni Franciæ eo tempore repertus esset, illum pariter detineri curabant, vt ad Vestrā Sanctitatem peruenire nequiret: sicque magis colorari posset animi Sanctitatis. V. à nobis alienatio. Et apertius incusari posset ipsius Don Hugonis tardatio, quam etiā Vestra Sāctitas sine iusta ratione accusare nititur: vbi biduo duntaxat in Curia Regis Gallorum apud Viceregem se continuit: ad quem missus erat ad eum duntaxat finem, vt eum Viceregem, si fas esset, ad iter illud Italicum cum dicto Don Hugone peragendum excitaret. Quod si illum ad id dispositum, seu præparatum non reperiret: reciperet ab ipso Vicerege huberiorem instructionem de his, quæ in Regno Neapolitano post expeditum cum Vestra Sanctitate negociū acturus esset: & inde ipse Don Hugo, Vicerege dimisso, solus ad exequenda commissa in Italiam transiret: vt sic non recta videatur illatio, quod ibidem se continuerit, vt rerum specularetur euentum. Minusque incusanda videtur ipsius Don Hugonis mora in Mediolano facta, quæ quintum diem non excessit: cuius etiam mora potius coacta censetur quam voluntaria: quum in illius apud Mediolanum primo congressu apparuerint ipsius Ducis Suessę vices nostras in Vrbe agentis litteræ, quibus nunciabatur fœdus iam per Vestram Sanctitatem cum cæteris esse conclusum, eamque non potuisse induci, vt ipsius Don Hugonis aduentum per aliquot dies præstolaretur: quinimo resolute respōdisse, quod nec per diem, nec per horam ipsius fœderis conclusionē differret: nunciabat etiam arma iam parata: exercitum ad iter dispositum, vt nostros adorirentur. Erat quoque rumor publicus, & fama, quod clausi essent passus, & aditus ad Vrbem: quod nostri cursores siue euntes, siue venientes vbique detinebantur: nullusque erat tutus accessus ad Vestram

Sanctitatem. His rationibus coactus fuit Don Hugo ibidem supersedere: ac iter suum per eos dies differre donec à Vestræ Sanctitatis Ducibus, ac ministris saluum conductum impetrasset: prout fecit. Qui si interim cum Duce Francisco tractare visus est, vt si posset, illum induceret nostris, vt tenetur, obedire mandatis: vt'q; omni rebellione cessante, se nostræ iusticiæ, & gratiæ, vt par erat, subiiceret: nosq; & Duces nostros de arce in qua continebatur, securos faceret: ne inde rebus nostris, ac exercitui nostro damnum aliquod emergeret, seu incômodũ afferri posset: non est cur de his Vestra Sanctitas conqueri debeat: cui nulla ob id fiebat iniuria: quinimò ipso Duce nobiscum, vel cum dicto Don Hugone, nr̃o noîe transigente, facilior reddebatur nostra cũ Vestra Sãctitate côuentio: tollebatur'q; principalior difficultas illius noui fœderis: quod inter nos tractabatur, & quod cum Vr̃a Sanctitate inire putabamus: ni forsã Vestra Sanctitas suis cogitationibus, at'q; conatibus obuiam iri putaret, si Franciscus Sfortia sine Vestræ Sanctitatis autoritate in gratiam nostram reciperetur: illum'q; sibi obnoxium non haberet. Qđ autem asseritur nostros interim Parmam occulta proditione eripere tentauisse: id quũ nobis penitus ignotum sit: nec arbitremur Duces nostros rem tam arduam nobis incôsultis ausos fuisse tentare: credimus potius ab aliquo maligno spiritu ad discordiam seminandam adinuentum, at'q; confictum: quandoquidem vbi nos Parmam, simul'q; Placentiam recuperare, feudum'q; Imperii, prout antea fuerat, reunire, & redintegrare voluissemus: id non occulta proditione, sed palàm, & iuste, ac per iuris tramites exequendum fuisset: licet nos semper ita à cupiditate alieni fuerimus, vt potius nostra, & Imperii iura negligere, quam publicam quietem turbare maluerimus: & potissime illam Sanctam Apostolicam Sedem, & Catholicam Ecclesiam, cui semper, vt par est, deferre conati sumus: sic'q; nostros à prętensa proditione omnino immunes censemus, quũ potissime nil aliud, q̃ de eorum defensione cogitare viderentur aduersus inuasionem contra eos præparatam: prout rei exitus demonstrauit. Vnde ex his omnibus criminationibus, & querelis in nos adductis, recto super his sumpto iudicio, resultare super his nõ possunt tales iniurię, seu causæ, quibus Vestra Sanctitas inuita, ac gemens, vt ait, de nobis desperare, aut diffidere debuerit: nec ob id, vt asserit, suam amicitiam, & beneuolentiã à nobis repudiatam censere: quam potius semper in summo precio habuimus, nec propterea necesse fuerat Vestræ Sãctitati se tot magnis, vt ait, Regibus adiungere, nec hos in odiũ nostri conuertere, qui non his minorem in Christianã rem, & Sedem

Aplicã

Apostolicam animum semper habuimus. Et quippe si Vestra Sancti-
tas ab his fœderibus, & colligationibus contra nos, & statum nostrũ,
ac dignitatem tentatis abstinuisset: non propterea, vt inquit, Pasto-
ris, seu communis patris laudem amisisset: sed potius magis, atq; ma-
gis confirmasset, & auxisset: sicq; merito cum Psalmista dicere possu-
mus. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Asti-
terunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum, aduersus,
non inquam Dominum, & Christum: sed aduersus ministrum, &
agnum diuinitus institutum, ab ipsomet Christo, à quo omnis no-
stra pendet autoritas, & potestas: qui propterea disrumpet vincula,
& ligam eorum, & proiiciet à nobis iugum ipsorum: prout in sua
diuina benignitate, & clementia, recta nostra intentione, & conscien-
tia freti, plene confidimus. Subiungit Vestra Sanctitas, ꝙ quum esset
res gesta, & fides inuicem data, eademq; Sanctitas fœdere astricta cũ
eis Regibus, accessit tum demum itineribus lente, & tarde confectis,
dictus Don Hugo, eidem Sanctitati coniunctionem, & conditiones
eas afferens, quas quum Vestra Sanctitas tam sæpe, tamq; vehemen-
ter petiisset: toties, vt ait, repulsa & repudiata fuerit: quarum tunc ac-
cipiendarum occasio & tempus præterierant. Duo hic, Pater San-
cte, consideranda, intuendaq; videntur, quæ profecto non nos tan-
tum, sed omnes recte sentientes in summam admirationem debent
inducere: & pro quibus nos in Sanctitatem Vestram iustiores quere-
las possumus retorquere. Alterum ꝙ Vestra Sanctitas sciens Don Hu-
gonem præsto venturum, & iamdiu ad iter accinctum cum amplo
mandato, & grata resolutione, noluerit per aliquot dierum spacium
nostris id summe flagitantibus, ac cum omni instantia requirenti-
bus, illius aduentum præstolari: sed solam illius tarditatem incusan-
do, non habito respectu, ꝙ is etiam cursoris more, per equos ad id
dispositos, quantum illius ætas, ac personæ qualitas ferre poterat, die
noctuq; iter suum festinabat: Vestra Sanctitas adeo voluntarie proru-
perit in huius damnosi, ac scandalosi fœderis præcipitationem. Alte-
rum vero, ꝙ eodem Don Hugone iam ad Vestram Sanctitatem per-
uento, & (vt Vr̃a Sãctitas profitetur) optatas eidem conditiones nr̃o
nomine offerente, priusq; aliqua armorum exequutio tentaretur: ea-
dem Sanctitas Vestra ita reiiciendas censuerit: vt earum accipienda-
rum occasionem, & tempus præteriisse assereret: non animaduertens,
quam difformiter nobiscum egisset, fœdus, quod antea cum nostris
Oratoribus defensiuum inierat, iam hinc inde publicatum, & per nos
ratificatũ, ac approbatum respuendo, sineq; vlla iusta rõne eius littera-

ratif

ratificarias nostris reciprocas cōcedere denegando. Nūc autem ē cōtrario fœdus aliud illi repugnās, sub defensionis noīe penitus offensiuum: sub colore vniuersalis pacis disponendæ, pacem iam vbiq; cōtractam disrumpens, atq; perturbans, & loco pacis bellum, ac arma cōmouens, adeo inuiolabiter sustinere conat̄ V̄ra S̄ctitas vt etiā optatas, vt ait, cōditiones, armorum causam submouentes recipere recusauerit. Dura quidem hæc difformitas in ipso Pastore, & communi patre, qui omnibus æqualis esse debuisset. Esto enim q̄ in nobis, n̄ri sue ministris mora aliqua argui potuisset: prout reuera non poterat: non tamen ipsius moræ purgatio in re tanti momenti erat deneganda: vbi potissime nullum erat ad id tempus pręfixum, nec dies qui interpellaret p̄ hoīe: nullaq; pœna ad id adiecta, quæ moræ excluderet purgationem: nec etiam aderat cōtrahentium interesse: vbi armorum motibus nōdū exequutis, radix præcidebatur: vbi publica qes facilī⁹ parabat̄. Hæc enim Beatissime Pater, non ad propulsandū, vt ait, Italiæ seruitutis periculum, Christianitatisq; turbationem: sed potius ad effectus penitus cōtrarios disposita videntur: non pro Sede Apostolica armis, & exercitu muniēda: quę illis non indiget, vbi nullus adest offensor: sed potius pro ipsius Apostolicæ Sedis munitionibus profundendis, Ecclesięq; thesauro exhauriēdo, & effundēdo contra ipsum met Christum, ac Christianæ Reipub. detrimentum inuēta sunt, non ad iustitiæ & pacis viam, vt inquit, inter omnes æquis conditionibus parandam sed potius ad omnē iusticiam perturbandam, pacemq; iam partam infringendam, ac quasi desperandam: non etiam videntur hæc consilia, seu gesta, quibus Vestra Sāctitas nec coram Deo, nec coram hominibus rectam iustificationem recipere debeat: sed potius, si fas est dicere, scādalum, ecclesiasticiq; status grauem turbationem peperisse vidētur. At si hæc omnia Vestra Sanctitas recto intellectus sui oculo, diligētiq; circunspectione perlustrata fuerit: comperiet profectò nullum esse Regem, aut Principem nobis recto ordine āteferēdum: nullum cui Ap̄lica Sedes magis debeat: quēmue magis tueri, fouereq; deberet, nullū à quo magis filialis obseruantiæ, ac deuotionis ipsa Apostolica Sedes receperit: seu recipere possit: nullum qui magis Romanam Ecclesiam, Apostolicamq; Sedem stabilire, conseruare, ac augere cūpiat: nullū ex cuius Regnis, ac Dominiis magis honoris, commodi, ac pecuniæ ad Apostolicam Sedem, Romanamq; Curiam affluat. Si enim ad ea recte aduertat Vestra Sanctitas cōperiet, q̄ ex Imperio, Regnisq; ac Dominiis nostris Hispaniarum, vtriusq; Siciliç, Germanię, Galliæ, Belgicę, ac superioris Burgundiæ, plusq; ex cæterorum omnium Regnis, &

Dominiis

Dominiis simul functis, lucri, ac commodi Sedi Apostolicæ, ac Romanæ Curiæ accedit. Non enim patiuntur Reges alii ita passim & laute Ecclesiarum spolia, & annatas, ex eorum Regnis ad Romanam Curiã deferri. Qualia autem sint ea lucra, ex centũ illis grauaminibus nationis Germanicæ colligi poterit: quibus tamen ex ea deuotione, & obseruantia, qua semper Vestræ Sanctitati ac Apostolicæ Sedi affecti fuimus, nusquam aures præstare curauimus, nec his animum adiicere. Qui si iusta aliqua ratione, vel causa Apostolica sedes his lucris careret: nõ essent claues aureæ, quæ bellorum arcana pro libito aperire, ac claudere solent: nec Vestra Sanctitas ex Regnorũ nostrorum pecuniis, atque redditibus exercitum in nos conflaret, nec temporalia arma moueret, quibus potius iustum videretur, ad nostram defensionem vti. Quod igitur Vrã Sãctitas testatur se nunc etiam eo animo esse, si ad æquitatẽ, & humanitatem nos referre voluerimus: illius arma nõ solum nobis nõ aduersa, verum etiam ad res vere gloriosas propicia futura. Sin autem in occupãda quotidie magis Italia, & aliis partibus Christianitatis perturbandis, nos non tam naturæ nostræ, quam cupiditati, & consiliis nostrorum obsequi perseuerauerimus/ Vestrã Sanctitatem neque iusticiæ, neque libertati Italiæ, qua illius Sedis tutela continetur, defuturam, sed iusta, & sancta arma moturam, non tam ad offensionem, quam ad defensionẽ, Sancta quippe est hæc protestatio, si verbis facta respondeãt. Habet enim Vrã Sanctitas ex illis iustificationibus, quas superius aduersus ea quæ nobis obiecta fuerant, retulimus, nostram & æquitatẽ, & humanitatem, simulque admixtã iusticiam: vt si talis eiusdem Sãctitatis sit animus, primam ipsius protestationis partem ad effectum deducere valeat. Quod si fecerit, & à nobis gratias, & a Deo premium, reportabit. Habet etiam ex eisdem iustificationibus late ostensum, nos ab occupatione Italiæ, ac Christianitatis turbatione, ab omnique cupiditate alienos esse, nilque vnquam iniustũ, nil Italicę libertati contrariũ, nil quod Apostolicæ Sedis tutelæ nõ cõueniret, per nos tentatum immò nec cogitatũ fuisse: sicque merito cessabit secunda ipsius protestationis pars, vt nec arma iuste in nos moueri possint: nec offensiõe, aut defensione opus esse videatur. Nos enim, vt omnis à nobis absit suspicio: si Vestra Sãctitas eiusque fœderati pro illorum parte arma deponere consentiant: erimus pariter ad ipsorũ armorum depositionem promptissimi, Veram quippe hanc, & rectam viam censentes, vt Vrã Sãctitas in his quæ per viscera misericordię Dei obsecrat: & per spem, quam de nobis, vt inquit, concepit: obuiam eat immoderatis cupiditatibus, & magis publico Christianitatis bono cõdonet, quam vt nos ad id attrahẽ-

dos putet. Hæc enim ipſius Chriſtianitatis incōmoda, & pericula, ſic
nō nr̃a moderatione, ſed rectis Vr̃æ Sāctitatis clauſbus oleo charita-
tis delinitis ſedabuntur. & ea cura, quam Vr̃a Sāctitas nobis dicit eſſe
cōmunem: quū ambo à Deo, vt recte inquit, in hāc ſollicitudinem pro
commiſſis nobis honoribus ſimus vocati, ſic agēdo, facillime poterit
expediri. Quo pariter/officio/& debito nr̃o nō minus, q̃ Veſtra Sā-
ctitas nos etiā neq; defuimus, neq; defuturi ſumus, quinimo totis viri-
bus, atq; conatibus anhelam⁹, vt hæc duo magna luminaria à Deo in-
ſtituta, ita ſibi ad inuicē debito ordine correſpōdeant, & ſubminiſtrēt,
vt inde orbis vniuerſus rectā illuſtrationē recipiat, nec per ipſorū lumi-
narium obiectum, eclypſis in Chriſtiana religiōe & doctrina cauſari, &
generari, ſeu diutius ſuſtineri valeat, in maximum Chriſtianæ Reipub.
detrimentū. At qđ Veſtra Sanctitas in ſuarum litterarū calce ſubiūgit
ſub conditione tamen, quaſi rem dubiam, ſeu incertam proponēs, dū
inquit, qđ ſi, quæ de noſtra in pacē generalem voluntate paſſim fere-
bātur veras prudentiæ, & pietatis radices habebant: habemus occaſio-
nē declarandi, quæ ſentiebam⁹, omnia vere nos, & ex animo ſenſiſſe:
atq; operibus verba comprobando, ſingularē optimi Principis lau-
dem nobis acquirendi: qui ſi tam Veſtræ Sanctitati amorem noſtrum
cupienti in liberāda Italia, quam ſuis fœderatis in eorū iuſtis petitioni-
bus ſatiſfacere inſtituerimus, erit id nr̃ę famæ, & ſapiētiæ melius multo
accommodatū, & paci vniuerſali, ſecuritatiq; tam rerū noſtrarū, quam
toti⁹ Chriſtianitatis magis cōſentaneū. Putauim⁹ Pater Beatiſſime, ſa-
tis dilucide, & apte oſtēſum eſſe, qualis fuerit nr̃a in pacē generalē vo-
luntas, vt nec illa in cōditione ponenda, nec de ea dubitandū videret:
qui nullo vnq̃ figmento, nullaue ſimulatiōe vſi ſumus: nil vnq̃ in ore
habuimus, qđ in mente, ac voluntate nō ſederet: oīa vere ex aīo ſen-
tientes, quæ loq̄bamur, operibus verba comprobaturi, ſi hi, quos res
tangebat, & ſine q̄bus pax generalis obtineri nō poterat: iuſtæ noſtrę
inclinationi, vt decebat, correſpōdiſſent. Sed quū ea ſit vniuerſalis pa-
cis natura, atq; ſubſtātia, vt in ea oīm cōſenſus vniuerſaliter exigatur,
omniumq; voluntas neceſſario debeat cōcurrere: & ē cōuerſo ab vno
ſolo ex cōtendentibus, quicunq; fuerit, dependeat, & in ſolius poteſta-
te, ac voluntate cōſiſtat, ipſam vniuerſalē pacē impedire: & etiā ſi facta
foret, turbare, bellumq; mouere: & partem alterā etiā inuitā ad ipſum
bellum trahere: nō potuit ob id, aliis renitentibus, nr̃a optima volun-
tas opibus cōprobari: qui ꝓpterea (tanq̃ omni culpa carentes) non
putamus illā optimi Principis laudē à nobis auferendā, ſeu cuiuſpiam
maledicentia ſubtrahendam. Si igitur Sanctitas Veſtra prout flagitare
videt:

videtur: consulere intendat publicæ quieti: iustæq; Italiæ libertati: deponat arma, reponatq; gladium Petri in vaginā: idq; efficiat, vt etiā sui fœderati arma deponāt. Quod & nos, vt pdiximus, eodē cōtextu facturi sumus: vt sic iuxta canticū Zachariæ, Sine timore ab inimicis nr̄is liberati seruiamus illi. Hoc enī iacto fundamento, poterit facilius Vestra Sanctitas eam suspiciem pacis vniuersalis ædificare, & laborare (vt inquit Psalmista) In cōueniendo populos in vnū, & reges vt seruiant dn̄o. Et quum ea quæ Dei sunt, cunctis rebus sint anteponēda, & inde publica priuatis iusta ratione pferantur: ne priuatorum passio perturbet ea, quæ Dei sunt, & quæ ad publicā salutem pertinent: consentaneum videtur, vt prius de hostibus fidei à Christianorum ceruicibus propulsandis, etsi fas sit ad ouile Christi adducēdis, deq; Lutheranorū aliorumq; hæreticorū sectis, & erroribus cōprimendis, corrigendis, atq; sedandis, & si licuerit, ad gremiū Ecclesiæ reducendis: de illis quoq; oībus, quæ Romanæ Ecclesiæ totiusq; Christianæ Reipub. statum, salutem, cōseruationem, & incrementum concernere possunt, tractetur, & conueniatur. Demum de iustis, vt ait Vestra Sanctitas ac à ratione & æquitate non alienis priuatorum, seu fœderatorum querelis & petitionibus merito transigi, aut conueniri poterit. In quibus tam publicis, quàm priuatis, si Vestra Sanctitas recto ordine intendere, ac ad ea animum adiicere velit, veri patris, ac pastoris officium, assumendo: comperiet nos velut deuotissimum, ac obseruantissimū filium illi obtemperantem & obsequentem, ita in omnibus iuri, rationi, ac æquitati subnixum, vt nil iniustum, indebitumue petituri simus: quin potius iustis aliorum petitionibus satisfacturi, ac si expedierit, de proprio daturi, & dimissuri pro ipsius Christianæ Reipub. commodo, proq; Christianæ religionis augmento, pro quo etiā Imperium, Regna, Dominia, & quicquid nobis Deus, & natura concessit, ac demūq; vitam ipsam expositurī sumus: rursus pollicētes, nos hæc verba nostra (si Vestra Sanctitas rem paterno amore complectatur) factis, & operibus comprobaturos: nilq; omnino pro parte nostra omissuros. Quod ad rem ipsam recte disponendam, ac peragendam facere videatur. Quod si secus q̄ putamus, euenerit: Vestráq; Sanctitas iustas nostras rationes, & requisitiones obaudiat: protestamur coram Deo, & hominibus, q̄ siquid inde sinistri Christianę religioni euenerit: id nequaq̄ nr̄ę culpę ascribi possit: à quo oīno nos immunes seruare curabim⁹: nil tn̄ ptermissuri de his, quæ ad nr̄am necessariā defensionē videbuntur ptinere, quam totis viribus, atq; conatib⁹ psequi cogemur: oībus illis viis, ac mediis, quib⁹ & diuino & hūano iure nos

& nr̃a tueri licebit, & quibus honor, status, & dignitas nobis salui, ac illæsi pmaneãt, & integre cõseruentur. Obsecramus igit̃ V̄ram Sctitatem ea reciproca obsecratiõe, qua erga nos vtitur: p viscera videlicet misericordię Dei nr̃i, & p eã spem, quã de Vestra Sanctitate ad Christiani nois salutẽ cõcepamus, obsecram⁹ etiã p claues illas, quas Dñs nr̃ Iesus ad parandã Christicolis viã in regnũ coelorum Petro commisit: quarũ etiã administrationẽ Vestra Sãctitas, vt eiusdẽ beati Petri successor, assumpsit: illis, vt decet, vtẽdo, dignet̃ hęc Christianitatis incõmoda, & picula sua moderatiõe sedare, ipsam[que] vniuersalẽ pacẽ dirigere, disponere, ac ppetuo fundamẽto stabilire. Habet nũc V̄ra Sãctitas veram & aptã actorũ, & cõsiliorũ nr̃orũ rationẽ: habet legitimas excusatiões nr̃as aduersus crimina & opprobria, q̃ nobis iniuste q̃dẽ obiiciebant̃: habet nr̃am sanã rectam[que] intentionẽ, ac voluntatẽ ad bonũ publicũ, ad pacẽ generalẽ, quietem[que] vniuersalem. Habet filialẽ nr̃am deuotionẽ, & obseruantiã, si Vestra Sanctitas paterno amore nos, vt filiũ cõplectendũ censuerit: si ipsas excusatiões, ac iustificatiões nostras tanq̃ veras, & legitimas, ratas[que] & gratas habeat: his[que] se cõtentã reddat: ac sibi de culpis nobis obiectis satisfactum putet: nos[que] his culpis carere pfiteat̃, & sua pnunciatiõe declaret. Id demũ supplicãtes, vt V̄ra Sctitas nõ putet, cogitet, seu recordet̃ iniuriã, seu offensam nobis fuisse illatã: nec arbitret̃ nos p̄teritorũ memoriã habiturũ: sed. V. Sãctitas eorũ oĩm obliuiscat̃: vt sic recedãt vetera noua[que] sint oĩa, quum & nos itidẽ facturi sim⁹, si Vestra Sanctitas id, put supplicam⁹, admiserit. Verum si Vestra Sanctitas nos ab his culpis, & obiectis immunes nõ censuerit: nr̃as[que] excusatiões, & iustificatiões p veris, & legitimis nõ habuerit: si arma cõtra nos cõtinuauerit: & illorũ depositiõi nõ cõsenserit: si vniuersalẽ pacẽ amplecti nolit, quũ tũc nõ pr̃is, sed partis, nõ pastoris, sed inuasoris officiũ assumeret: sic[que] rectus horũ iudex nõ censeret̃, nullo alio tũc superstite, cui nos & nr̃a subiicere deberemus. Ea oĩa, q̃ nobis obiiciunt̃, aut in posterũ obiici possent, vel tentari: siue psonã, siue Imperiũ, Regna[que] & Dominia cõcernant: simul & ea oĩa, q̃ nos ex aduerso, p nr̃a iustificatiõe, & innocẽtia, ad Christianę Reipub. quietẽ p̄tendimus, & p̄tendere possum⁹: ad Sacri generalis cõcilii toti⁹ Christianitatis cognitionẽ & iudiciũ remittenda censem⁹: illi[que] nos, & oĩa, q̃ cum Vestra Sanctitate habere possum⁹, aut deinceps habituri sumus, oĩno subiicim⁹. Supplicãtes pptereа eidẽ V̄rę Sãctitati, illam[que] in Dño hortãtes, quatin⁹ p suo pastorali officio, proq[ue] cura & solicitudie gregis sibi cõmissi, dignet̃ ipm Sacrũ generale cõciliũ indicere, & cõuocare in loco tuto, & cõgruo, cũ debita termini pfixiõe. Nos etiã quũ

ex his, & aliis satis notoriis causis turbari viderem⁹ vniuersum Ecclę, & Christianæ religiõis statũ, vt nobis, ac ipsius Reipub. saluti cõsulaſ: ꝑ his oĩbus ad ipm Sacrũ vniuersale cõciliũ p p̃sentes recurrim⁹, ac a futuris q̃buscunq̃ grauaminib⁹, eorũue cõminatiõib⁹ ꝓuocamus, appellam⁹, & supplicam⁹ a Vr̃a Sãctitate ad dictũ Sacrũ cõciliũ, cui⁹ etiã officiũ p viã querelę, his de causis implorandũ censem⁹. Petentes cũ ea qua decet instãtia Apl̃os, & litteras dimissorias, semel, bis, ter, & pluries nobis cõcedi, & de harum p̃sentatiõe testimoniales lr̃as fieri, ac expediri in ea qua decet forma: q̃bus suis loco & tp̃e vti valeamus. Et quũ ad hæc solẽniter pagenda, eiusdẽ Sãctitatis. V. p̃sentiã nũc habere nequeam⁹: vt inde futuris forsan grauaminib⁹ occurram⁹, has nr̃as eius Nũcio Apl̃ico penes nos agẽti, & legatiõis munere noĩe Vr̃ę Sãctitatis fungẽti, p actũ publicũ corã Notario & testib⁹ exhibẽdas, intimandasq̃ censuimus. Dat. in Ciuitate nr̃a Granatæ, die decima septima mensis Septembris. Anno Dñi Millesimo, Quingentesimo, Vigesimosexto, Regnorũ nr̃orum Romani octauo, aliorũ vero oĩm vndecimo. CAROLVS diuina fauente clementia, Electus Romanorum Imperator: semper Augustus, Rex Germaniæ, Hispaniarum. &c.

ERATQVE eadem Epistola in ipsius calce de propria manu, & consueta nota dictæ Sacratiss. Cæsareę & Catholicæ Maiestatis subscripta, & signata. Videlicet hisce Hispanicis verbis, El Rey. & inferius per suæ Maiestatis Secretarium ordinarium, sic, Alphõsus Valdesius. Demum vero ita suprascripta. Sanctissimo in Christo Patri, & Dño, Dño CLEMENTI Septimo, diuina prouidẽtia, Sacro Sanctæ Romanæ, ac vniuersalis Ecclesiæ Sũmo Põtifici, Dño Reuerẽdissimo. Quam quidẽ Ep̃lam præfat⁹ Illustris & Excellẽs Dñus, Dñus Cãcellari⁹ (præbito mihi Notario infrascripto, quodã eiusdẽ cõformi exẽplo) eidem Secretario Alphonso Valdesio tradidit: illamq̃ corã dicto Dño Reuerẽdo Nũcio tũc ibidẽ præsenti, alta & itelligibili voce legere, & recitare, ac deide Cæsareo Sigillo, qd̃ sua Illu. Excellẽtia ad hoc de ꝑmere fecit, obsignare mandauit. Id omne, qd̄ & idẽ Secretarius officiose exequebaẗ: reddẽs exinde eandẽ Ep̃lam sic lectã, recitatã, & obsignatã in man⁹ dicti Illustris & Excellẽtis Dñi Dñi supremi Cãcellarii. Cuius Illust. Excellẽtia eã deinde ex speciali Cęsareę & Catholicę Maiestatis mãdato, vti asseruit, per man⁹ eidem Reuerẽ. Dño Apl̃ico Nũcio, loco, & vice Sãctissimi Dñi Nr̃i exhibuit, intimauit, insinuauit, & suæ Sãctitati primo quoq̃ tẽpore trãsmittẽdã tradidit: eamq̃ sic ꝑ rite & legitime exhibita, intimata, insinuata & tradita esse, & haberi voluit, & dixit. ipsi⁹ Sacratiss. Maiest. Cęsareæ noĩe dicẽs, ꝓtestãs, requirẽs, ap-

 pellãs,

pellās,ac alia agēs in omnib9,& per omnia ꝑut in dicta Ep̄la,seu scrip⸗
tura cōtinet̄. Itaq; eā ipsā Ep̄lam,præfat9 Reuerē.Dn̄us Ap̄licus Nūci9
acceptauit:simulq; per hæc,aut in substantiā similia verba respōdit,se
quidē recepisse ꝓximis ante dieb9 à Sāctiss.Dn̄o N̄ro vnas quasdā lit⸗
teras,qb9 sibi mādatū fuisset:illud ipsum Breue,de quo ab Illust.Dn̄o
suæ Cæs.& Catholicæ Maiest.Cācellario mētio facta & qd̄ sibi tū vnà
simul trāsmissū fuisset,eidē Sacratiss.Cæsareę, & Catholicæ Maiestati
q̄ primū exhiberet,& redderet. Id qd̄ statim,vt eadē mādata acceperit,
(illis,vt debuerit,reuerēter parēs) omni sedulitate,bonaq; diligētia &
fide fecisset:& ad qd̄ in præsētiarū Sua Cæsarea, & Catholi. Maiestas
Sāctiss.Dn̄o N̄ro per prædictā Ep̄lam sibi nunc exhibitā,& intimatā
respōdisset. At rursus post easdē se quoq; recepisse ab eodē Sāctiss.Dn̄o
N̄ro vnas alteras quaspiā litteras,qb9 sibi inter cætera cōmissum fuis⸗
set,nisi iā tēpore receptionis illarū ipsarū l̄rarum,prędictū Breue Cæ⸗
sareę & Catholicæ Maiestati exhibuisset.id niātea nō exhiberet,sed eo
penes se aut retēto, aut suppresso,vnū alterū quoddā Breue,qd̄ illi tū
vnà simul cū illis ipsis scd̄is litteris admissum,vnumq; tantū diē post
prius Breue expeditū,atq; datū fuisset,suę Cæsareę & Catholicę Ma⸗
iestati prioris Breuis loco exhiberet,& redderet. Qd̄ quidem tametsi
prius Breue eo tēpore,quū id ipsū alterū subseqūes reciperet,suæ Cæ⸗
sareæ,& Catholicæ Maiestati vel iā reddiderit,tamē etiā exhibuisset.
Atq; liqueret ex hm̄oi Sāctissimi Dn̄i N̄ri posterioribus litteris,ad il⸗
lū,vt iā fert̄ datis,iuxta certū quēdā articulū,in eisdē cōtentū,quē &
eodē ṫpore ex lingua Italica in latinā interpretabat̄ (in hæc videlicet
verba qd̄ sua Sāctitas quēadmodū hucusq; nō dederat causam tractā⸗
di armæ:sic nūc nolebat dare contētionū:quæ scribēdo hincinde for⸗
tassis aīos vtrorumq; magis exacerbarent) ꝙ ꝓpterea hęc responsio
haud cōueniens esset. Præterea vero in dicta Ep̄la cōplurima cōtineri,
ad q̄ si ea ipsi cōmunicata fuissent, anteq̄ hæc responsio à Cæsarea &
Catholica Maiestate deliberata,& cōclusa fuisset : habuisset quidē quæ
recte respōdisset. At quū id suæ Maiestati ita placitū extiterit(tametsi
inter Sanctissimum Dn̄m n̄rm,& Sacratissimā Cæsareā, & Catholicā
Maiestatem q̄ discordiæ,cōcordiæ internuncius esse mallet) eā ipsam
Epistolā suæ Maiestatis responsiuā pro rite & legitime sibi exhibita,
intimata, insinuata, & tradita haberet, eandem Sāctissimo Dn̄o N̄ro
q̄ primum trāsmissurus. Super quibus omnibus, & singulis rebus,
Præfatus Illust.& excelsus Dominus Summus Cancellarius,nomine,
& mandato,sicuti affirmauit, Sacratissimæ Cæsareę & Catholicę Ma⸗
iestatis & itidem præfatus Reueren.Dn̄s Dn̄s Apostolicus Prothono⸗
tarius,

tarius, & Nuncius, loco & vice Sanctiss. Domini Nostri requisiuerunt sibi à me Notario publico infrascripto, tanq̃ publica, & autētica psona, vnū, aut plura, tot quot forēt necessaria, publicū, seu publica edi, atq̃ cōfici Instrumentum, aut instrumenta. Acta sunt hæc in Ciuitate Granateñ: in Hispaniis, domi Nobilis viri Stephani Centurionis ciuis Ianueñ: tūc videlicet hospicio pdicti Illustris, & Excellentis Dñi Dñi supremi Cancellarii: anno, indictiōe, mense, die, hora, & Pōtificatu qb⁹ supra: pſentibus ibidem Magnificis & Nobilibus Viris & Dñis, Dño Bartholomæo de Gattinaria Regente Cancellariā Coronæ Aragonū pfatæ Sacratissimæ Cæsareæ & Catholicę Maiestati à Consiliis, Dño Ioanne Alemano Dño de Bouclans, eiusdē suæ Cæsareæ & Catholicę Maiestatis Secretario primario, & pdicto Dño Alphonso Valdesio, etiā suæ Maiestatis Secretario ordinario, testibus ad pmissa specialiter vocatis, rogatis, & legitime requisitis.

Et ego Alexander Schvveys, Clericus cōiugatus Treuereñ: Dioc. publicus Sacrosancta Apostolica auctoritate Notarius, necnō præfatæ Sacratiss. Cęsareæ & Catholicæ Maiestatis Dñi nři Clementiss. etiā Secretarius ordinarius quia pdictis Illustris, & Excellentis Dñi Dñi supremi Cancellarii, gratiosi Dñi mei, prædictæ Cæsareæ & Catholicæ Maiestatis responsiuæ Epistolæ exhibitioni, intimatiōi, insinuationi, & traditioni: contra autem Reuereñ. Dñi Dñi Nuncii acceptationi eiusdē, respōsioniq̃ ad eandem, aliisq̃ omnibus, & singulis, dum sic, vt præmittitur, fierent, & agerentur, vnà cū prænominatis Dñis testibus interfui, eaq̃ sic fieri vidi & audiui, Idcirco hoc præsens publicum Instrumētum, viginti tria scripta in se folia cōtinens manu alterius fideliter scriptum, exinde confeci, & in hanc publicā formā redegi, signoq̃, nomine, & cognomine meis solitis & consuetis signaui, in fidē & testimonium omnium, & singulorum præmissorum legitime requisitus.

SECVNDAE PONTIFICIS LITTERAE, QVAS POENITENTIA DVCTVS, QVOD FALSE CAESAREM ACCVSASSET, AD EVM MISIT PROHIBVITQVE NE PRIORES EMITTERENTVR.

CLEMENS PAPA. VII.

ARISSIME IN CHRISTO FILI NOster Salutem & Apostolicam bened. Aliqua sunt quæ nobis pter naturã nrãm, prætercp voluntatẽ, cũ summa quadã necessitate incũbant. Quæ si ptermittamus, nec boni Pontificis officio, nec iusticię fauentis & patrocinantis Principis debito satisfacere posse videamur. Coacti sum9 ea inire cõsilia, p quæ & libertati Italiæ, & periclitãti Sanctę Sedi Aplicę psidio simus, in qbus tua diu tàm à nobis expectata, & ab oĩbus sperata animi virtus & moderatio, si eã medicinã adhibere voluerit, q̃ & facilitatẽ à parte tua habet, & vt nos quidẽ recte iudicam9, etiã gloriã & vtilitatẽ, magnis erit terroribus & piculis Christianitas liberata. De qbus oĩbus scribimus largiter ad dilectũ filiũ Baldassarẽ Castilioneũ Notariũ, & Nuncium nrm, vt cũ Serenitate tua cõferat, ac cõmunicet. Obtestamur p Dñm Iesum patrẽ oĩs misericordiæ Serenitatẽ tuã, vt animũ & curã adhibere ad dictũ Nuntiũ auscultandũ, & pudere publicę Saluti, pace æqs cõditionib9 amplectenda, & cõtinendis suorũ cupiditatib9, ac iniuriis intra legũ, & ęqtatis fines velit: vt reliqs de vita & fortunis suis viuere securis liceat. Qđ erit nõ famę solũ, & sapientiæ tuę melius multo accommadatũ, sed tranquillitati etiã tam rerũ tuarũ, q̃ Christianitatis totius magis cõsentaneũ. Dat. Romę apđ Sanctũ Petrũ sub Annulo Piscatoris, die. xxv. Iunii. M.D.xxvi. Pontificatus nrĩ anno tertio.

Ia. Sadoletus.

Charissimo in Christo filio nrõ CAROLO Electo Imperatori, Hispaniarũ. &c. Regi Catholico.

¶ Responsio CAROLI Cæsaris ad secundam Pontificis Epistolam.

EATISSIME Pater Dñe Reuerẽdissime, Non mediocri cordis dolore ad litteras Sanctitatis.V. quas vicesima tertia Iunii ad nos dedit, rescripseramus, quum nouissime eiusdem Sanctitatis Vestræ Nuncius alias litteras postridie à priorum data scriptas nobis exhibuit: in quibus licet adhuc videamus Sanctitatem Vestram aliam certè opinionem de nr̃a erga vniuersam Rempub. Christianã, & sacrosanctam istã sedem aĩo, atq; voluntate retinere, q̃ actiones ipsę nostræ ꝑmerentur, nõ potuimus tamen nõ lætari ꝑspicientes in eisdẽ lr̃is Sanctitatẽ.V. propensiori, æquiorĩq; aĩo pacẽ optare: blandiusq; quã antea nobiscũ agere. Atq; vtinã ita in potestate nr̃a esset, labãtis Christianæ Reipub. rebus cõsulere, & pacẽ vniuersalem denuo cõponere, prout in aliorũ manu bellũ mouere, & pacatã Christianã Rempub. turbare extitit. Videret profecto Sãctitas, V. ac cæteri eius fœderati, quã sit animus nr̃ ab eorũ opinione alienus licet (vt verũ fateamur) nequaq̃ nobis persuadere possum⁹, Sãctitatẽ V. (quæ actiones nr̃as nouit) hæc ex animo, ac vere dicere, sed potius terroribus, quorũdã, qbus Christiana trãquillitas min⁹ expedit, perterrefactã ad hæc impulsã fuisse. Speram⁹ tñ Deũ Opt. Max. cuius gratuita benignitate, iusta nr̃a causa hactẽn⁹ approbata est, Sãctitatis. V. animũ mutaturũ, eiusq; electi populi saluti poti⁹, quã priuatis quorũdã affectib⁹, atq; dolis cõsulturũ, & nos, q & meritis & virib⁹ nr̃is quodãmodo semper diffisi, in soli⁹ Dei ꝑsidio spẽ nr̃am collocauim⁹, eiusq; clemẽtiæ victorias nobis ab eo cõcessas acceptas tulim⁹, nr̃aq; ita ꝑsteturũ, vt euidẽtiori etiã testimonio anim⁹ nr̃ cũctis patefiat. Nosq; cõmodi⁹, & liberius ipsius nomẽ & gl'iam, qua nihil nobis cari⁹ vnq̃ fuit, ꝓmouere valeam⁹, Sctitatẽ igit̃ V̈ram q̃nto possum⁹ affectu rogamus, ac per effusũ Iesu Christi Redẽptoris nr̃i sanguinẽ obtestamur, vt Christiani populi calamitatib⁹ ꝑspiciat, nec tot cædes, tot vulnera, totq; horrẽda mala in Christi corp⁹, cui⁹ Sctitatem. V. caput esse ꝑfitemur, inferri patiat̃. Nos em̃/Btĩssime/Pater, quãdoquidẽ Sctitas. V. de nr̃o erga Deũ aĩo (quid em̃ erga Rẽpub. Christianã dicem⁹, quũ qcquid vel boni, vel mali ei⁹ populo fit, ipsemet vel ingratũ. vel acceptũ

I ferat?

ferat?) dubitare videt, ipsū met Deū immortalem testamur, pro virili semper conaturos esse, vt & S. titas. V, cæteriq; Christiani nois Principes intelligāt, nihil æque nobis cordi esse, q̄ Dei gl'iam, eiusq; populi salutem, pacē, & tranquillitatē feruentiori studio indies stabilire. De peculiari vero nr̄a erga Sanctitatem. V. voluntate ingenue fatebimur nos nihil vnq̄ ptermisisse, qd̄ ad obedientis filii officiū pertinere posset. Quæ oia Sanctitas. V. facile experiri poterit, si nō priuatis, sed publicis rebus cōsulere, nr̄mq; animū (qui à Sanctitatis. V. obseruantia, dū eam Christi vices gerere recolim⁹, minime abesse potest) tanq̄ cōmunis pater, amplecti, Christianisq; rebus in deterius plabentibus, prout latius in aliis lr̄is nr̄is ad Sanctitatē. V. scripsim⁹ pio studio adesse voluerit. Quod vt faciat Sanctitatē. V. etiā atq; etiā rogam⁹, Illiq; verā à Deo Opt. Max. fœlicitatē ex aio optamus. Datū in Ciuitate nr̄a Granatæ, die. xviii. mensis Septēbris, Anno Dñi. M. DXXVI. Regnorū nr̄orum Romani octauo, aliorū vero oim vndecimo.

CAROLVS, diuina fauēte clemētia, Elect⁹ Romanorū Imperator, semp Augut⁹, ac Germaniæ, Hispaniarū. &c. Rex.

El Rey.

Alphonsus Valdesius.

EPISTOLA CAROLI CAESARIS AD SENATVM SIVE COLLEGIVM CARDINALIVM IN QVA PETIT, VT NEGANTE, SEV DIFFERENTE PONTIFICE GENERALIS CONCILII INDICTIONEM, IPSI INDICANT.

ARO L VS, diuinā fauēte clemētia.&c. Reuerendissi
mis i Christo Pr̄ibꝰ Dn̄is. N. Sa. Rom. Ecclię Cardi
nalibus, Amicis nr̄is carissimis salutē cū incremēto
oīs boni. Reuerendiss. in Christo Pr̄es, Amici cha=
rissimi. Tanto ꝓfectò animi dolore mens nr̄a discru
ciatur, dū ea ꝗ̃ Romanū Pōtificē suæ Pōtificię digni=
tatis oblitū, nō cōtrà nos tantū (id enī ęquiori aīo pateremur) verum
in maximū Christiani noīs dedecꝰ, cōtráqꝫ totiꝰ Reipub. (quā induxe
ramꝰ) pacē & tranqllitatē moliri audimꝰ, vt tametsi aīo certè ꝑturba=
to, moderatis tn̄ verbis, mētē nr̄am vobis apire, actionū nr̄arū (quāta
ꝓ rei magnitudine licebit breuitate) rōnē reddere, & à Reuerēdissimis
Paternitatibꝰ Vr̄is nr̄o, ac totiꝰ Christi ppl̄i noīe auxiliū iplorare coga
mur. Qūū enī in ipso Impii nr̄i initio à Deo Opt. Max. in tāti Prin=
cipatꝰ culmine cōstitutos arbitraremur, nō vt Impii limites cū Chri=
stiani sanguinis iactura extendere, ꝓpagaréue studeremꝰ: sed ꝙ Impia=
lis dignitas autoritate, & potētia decorata, & obseruaret̄ à multis, & cō
temneret̄ à paucis, indéqꝫ Christiana Respub. bellorū iniuriis in extre=
mū ferè discrimē adducta, sempiterna tādē Cæsareę dignitatis bn̄ficio
pace frueret̄, Hoc itaqꝫ aīo relicta Hispania, ad Germaniā venimꝰ: ortas
ibidem seditiōes inter quosdā Principes, diuino fauore sedamꝰ: nihil'qꝫ
omittimꝰ: qꝺ (iudicio nr̄o) ab optimo Cęsare sperari poterat. Verū dū
nos Christianā tranquillitatē stabilire curamꝰ, ecce Gallorū Rex, quem
vti patrē colebāmꝰ, nr̄ę dignitati subinuidēs, in statū, ac honorē nr̄m
nihil nō moliri conat̄. Nosqꝫ tandē ad arma ꝓuocat inuitos. Fatet̄ hoc
Summꝰ Pōtifex Leo, fatet̄ Sereniss. Angliæ Rex, quos ꝓ pace à Gallo
obtinēda sæpiꝰ sollicitari fecimꝰ: quíqꝫ suis viribꝰ iustę nr̄ę causæ ad=
ęsse nō negarūt. Fatet̄ & hoc diuina iusticia, q̄ ita nobis adfuit, vt post
tot partas victorias, omni humano tandē auxilio destituti, victis hosti
bus, eorúmqꝫ Rege capto, victores euaserimꝰ, Hinc data opportunita=
te, qua nr̄o de Repub. bene merēdi studio satisfacere liceret: ab ipsis ho=
stibꝰ victis pacē primi flagitamꝰ, tātúmqꝫ petimꝰ, vt q̄ à p̄decessorum
nr̄orū manibꝰ eripuerāt, & cōtra ius, fasq́ꝫ occupabāt, nobis restitue=
rent̄, Aequissima postulata nr̄a impetramꝰ: pacē inimꝰ, fœdꝰ ꝑcutimꝰ,
& nihil in eo cautū volumꝰ, nisi q̄ ad Dei gl̄iam, cōmunē Reipub. pacē
Christianæ religionis decorē, & augmētū, & Sāctæ Sedis Apl̄icę verā
dignitatē pertinere arbitramur. Percusso fœdere, Gallorū Regē capti=
uūm nr̄m cōuenimꝰ: oībꝰ bn̄ficiis, omni hūanitate, atq́ꝫ bn̄uolentia
eiꝰ animū ꝓ Christiana trāquilitate nobis deuincere curamꝰ, & mutuo
data, acceptáqꝫ fide, amicitiā firmamꝰ, ac maximo eū honore affectū, in

Galliā, datis obſidib⁹, redire pmittim⁹: Ad Pontificē, cæteroſq; Chriſtianos reges ſcribim⁹, vt ſi Chriſtianā Rēpub. pacatā optarent, eorum patētes lfas ad nſm vtrumq; mitterent: qb⁹ an hmōi fœderis bñficio vti vellēt, put cōuētū fuerat, declararēt. Nōdū tñ ſempiternā in Chriſti pplo pacē firmaſſe gl'iari ceperam⁹, quū nouos bellorū tumult⁹ pullulare grauiſſima animi nſi moleſtia ſentim⁹. At vbi à Pōtifice de nobis (vt aiebāt) nō bene cōtēto id emanare audim⁹, Dō Hugonē de Mōcada Oratorē nſm mittim⁹ cū facultate, ampliſſimiſq; mādatis, vt oib⁹ mediis qb⁹ id fieri poſſet, Pōtificē de nobis cōtētū reddere curaret: ita vt hoie audito, nſo aio pſpecto, nil aliud à nobis optaſſe ſuis ipſemet verbis fateref. Dumq; nil tāto paſtore indignū nobis pollicentes, eius optimū reſpōſum pſtolamur, Pōtificis Nūcius lfas Sctitatis ſuę in forma Breuis pxime elapſi mēſis Iunii die xxiii. ſcriptas viceſima Auguſti nobis legēdas dedit: qbus perlectis, quū nō tantū à Sūmo Eccliæ Paſtore, à cōmuni oīm patre, Chriſtiq; Vicario, ſed etiā à Reuerēdiſſ. Paternitatib⁹ veſtris ſacroq; vſo ordine, qbus Apl'orū autoritas tribuif, emanatas eſſe credam⁹ (Nec eñ rē tāti momēti vobis incōſultis, factā putam⁹,) q̄ ſim⁹ animi dolore affecti, vos ipſi iudicate. Quis eñ nō miraref, ſtupetq;, vidēs à tāto Pōtifice, à tot tātisq;, tāta religiōne, pietate, atq; prudētia pditis Pſ b⁹ tales lfas in Chriſtiani Prcipis, Romani Cæſaris, atq; Aplicæ Sedis ptectoris honorē & dignitatē tā incōſulte pdire! in quib⁹ nihil præter bella, ſeditiones, pditiones, pnicioſa cōſilia, temeraria iudicia, improperia, iniurię, falſæ criminatiōes, aliaq; hmōi tam à Pōtificia dignitate aliena tractanf: idq; in nos optime de Chriſtiana Repub. meritos, & q nullū vnq̄ nec Cæſarē, nec Regē, nec Principē, nec priuatū aliquē fuiſſe fatebimur, q maiori, (nec tāta quidē) fide, religiōe, atq; obſeruātia ſanctā Sedē Aplicā venerat⁹ ſit: qui cæteris poſthabitis, maiori ſtudio ei⁹ ditionē, & dignitatē tutat⁹ ſit. Parmā eñ, & Placentiā à Romani Impii feudo diſiūctas, Sedi Romanę, nullo iure coacti, poſſidēdas reſtituim⁹, importunaſq; Germanię, & vniuerſi Rom. Impii pces cōtra grauamina, & oppſſiōes, quas à Sede Romana pati quū in Vvormatieñ. cōuentu eſſem⁹, paſſim cōquerebanf, obturatis aurib⁹ p innata nſa erga Aplicā Sedē obſeruantia obaudiuimus. Subortę ſunt ea de cauſa varię rerū difficultates, & incōmoda: pullulat indies magis Lutheranorū inſania, Grauamina vbiq; diuulganf, oēs vnanimes remediū implorāt: petūt fieri generale Cōcilium, in quo & Lutheranæ impietati, & Romanæ Curiæ (vt aiūt) oppſſiōibus obuiā iri poſſit. In ciuitate Spireñ. Cōciliabulū indicūt, vt in ſeditiōib⁹ ortis vſq; ad generalis Cōcilii deciſionē ordo aliqs ſtatueref. Vidim⁹ Germanorum

manorũ aĩos in Sedẽ Romanã grauitér cõmotos:verentesq́ꝫ ne hmõi Cõciliabulũ Germaniã à Romani Põtificis obedientia diuerteret, Spirensem cõgregationẽ grauissimis pœnis ꝓhibem⁹: eis tñ pollicemur quãto citi⁹ fieri posset, generalis cõcilii indictionẽ fieri curaturos. De re hac ad Pontificẽ scribim⁹: vt Germaniam ab imminẽti periculo per hmõi generalis Cõcilii indictionẽ liberare dignaret̃, instam⁹. Ipse vero de Cõciliabuli ꝓhibitione gratiã habet, Generalis tñ Cõcilii petitionẽ in tẽpus, vt aiebat, magis cõsentiẽs differẽdã cẽsuit, ita vt pro nr̃a erga Sacrosanctã ipsam Sedẽ obseruãtia maluerim⁹ Põtificis affectib⁹ potius q̃ꝫ Germaniæ precib⁹ annuere, Nunc vero Sanctitas sua Vestro etiam (si id credẽdũ est) accedẽte Consilio, tot crimina in nos iactitat, ac si penitus Romanæ Ecclesiæ aduersarii hacten⁹ fuissem⁹. Hinc enim de nr̃o erga publicã pacẽ animo (nullo profecto recto iudicio) dubitat: nosq́ꝫ à Christianæ Reipub. perturbatione deterret: quasi vero noster erga Rempub. animus clarior nõ sit q̃ꝫ vt cuiuspiam admonitione egeat. Si enĩ de. C. Cæsare iudicatũ est, ꝙ maluisset nõ dimicare q̃ꝫ vincere, eoq́ꝫ victoria adepta, pacis autores libẽter audiuerit: cur de nostra voluntate à communi omnium patre per contrarium discernitur! Ille pacis autores audiuit: nos vero hostibus victis pacem primi obtulimus: nec tantum, hostem captiuum regiæ dignitati restituisse contenti, Lusitaniæ Reginam Sororem nostram natu maximam, & in successionis gradu secundam ipsi matrimonio copulauimus: quod profecto ante victoriam minime à nobis impetrare potuisset. Quãto igitur nr̃a. C. Cæsaris clementiam excedere deberet, vos ipsi iudicate, Ad hæc, etiam Pontifex Consilia nostra ad suæ dignitatis, & Ecclesiasticæ libertatis oppressionem tendere, videtur asseuerare, quum ea quæ ꝑ Romana Sede præstita cõmemorauim⁹, adeo omnibus nota sint, vt inde nonnihil Germanorũ animos à nobis alienauerim⁹. Perpẽdite igit̃, Patres Reuerendissimi an in hoc Põtificis Btĩtudo suis, & Aplic̨ę Sedis reb⁹ cõsulat: an sit Põtific̨ę dignitatis Christianoꝝ Principum aĩos aduersus Ecclĩæ protectorẽ ad arma (vt ipsi aiunt) incitare, ac suis stipendiis tot corporibus, atq́ꝫ animabus æternum exitium parare. Causam audite: vt subditum nr̃m magni sceleris accusatũ nobis iure præuio punire non liceat: ob idq́ꝫ armis nobiscũ certare contendit. Quod tametsi ei ex sententia succederet, quid quæso, Christi Vicario dignum facturus esset, nisi vt iustiđam, quã promouere tenebatur, impediat: Ecclesiæ thesaurum in alios certe vsus conuertendum exhauriat, ac Romanã Ecclĩam, & vniuersũ populũ Christianũ in extremũ discrimẽ adducat! Hæc ergo atq́ꝫ hmõi alia ingẽti cordis dolo-

re perturbato aio pẽsantes, publicã Christianã calamitatẽ nobiscũ deplorare cępim⁹: atq̧ nõ nr̃o tãtũ honori, sed Christi gl̃ie, eiusq̧ dicti populi saluti cõsulere ex aio cupiẽtes: ad Põtificis lr̃as rescribimus, iustificationẽ de his, q̃ nobis falsò obiiciũt, dam⁹: petimusq̧ vt generale Cõciliũ indicat, ac alia faciat, q̃ ex incluso lr̃arũ nr̃arũ exẽplo vobis videre licebit. Quæ oĩa Pr̃es Reuerẽdissimi, vos latere noluim⁹, vt si ex lr̃is Põtificis, eiusuè suasionib⁹, sinistrã aliquã suspicionẽ animi nr̃i erga sacrosanctã istã Sedẽ nõ bene dispositi cõcepistis, iustificationib⁹ nr̃is (recto iudicio) pspectis pristinũ vr̃m erga nos animũ induatis, ac omnẽ pri⁹ iniquam opinionẽ abiiciẽtes, labãti Christianitati subueniatis. Agite igit̃, Pr̃es Reuerẽdissimi & tãti mali causã cognoscite, Romanũ Põtificẽ à tã impio auertite cõsilio, vestrisq̧ monitis tãtũ apud eũ efficite vt meminerit se à Deo Opt. Max. nõ ad perniciẽ, sed ad salutẽ sui populi, non ad arma, sed patiẽtiã, & humilitatẽ in Romani Põtificatus solio cõstitutũ: recordeturq̧ nos eadẽ ratione in Romani Principatus apicẽ euectos, vnde peculiari quodã affectu Christianæ Reipub. rebus cõsulere præ cæteris tenemur, ni à Principe nr̃o Christo degenerare velim⁹. Si vero Btitudo Põtificis votis nr̃is tã p nr̃a iustificatione, q̃ p Christianæ religionis salute, in generalis Cõcilii indictione, annuere negauerit, tũc nos ex iuris ordinẽ Reuerẽdissimas Potestates. V. ac sacrũ Vr̃m Collegiũ hortamur, requirim⁹, atq̧ monem⁹, vt q̃ de indictione Cõcilii à Põtifice petim⁹, eo negãte, aut plus æquo differẽte, vos, debito ordine p cedẽtes, præstare nõ differatis. Protestãtes apud oĩpotentẽ Deũ, siquid inde incommodi, ac detrimẽti Romanę Ecclesiæ, & Reipub. Christianæ acceßerit, id nõ nr̃a, sed eorũ culpa futurũ, q suis affectib⁹ potiusq̃ Christi gl̃ię eiusq̧ popli saluti inseruire maluerint. Qđ de vr̃o erga Christianã Rẽpub. animo atq̧ volũtate nobis minime persuadere volum⁹. Si vero Reuerẽdissimę Paternitates vr̃æ æqssima hm̃oĩ postulata nr̃a cõcedere negauerit, eorũue exequutionẽ plusq̃ decet, ac dignitatis nr̃æ ratio expostulat, distulerint, nos p nr̃a erga Deũ gratitudine, proq̧ dignitate nr̃a Imperiali, qua ei⁹ gratuita benignitate fũgimur qb⁹, licebit remediis, ita in his p virili puidere curabimus, vt nec Christi gl̃iæ, nec iusticiæ nr̃æ, nec Christianæ Reipub. saluti, paci, & tranqllitati quouismodo defuisse videamur. Dat. in Ciuitate nr̃a Granatæ, die sexta mẽsis octobris Anno Dñi M.D.XX.VI. Regnorũ nr̃oꝝ Romani octauo, aliorũ vero oĩm vndecimo.

Yo El Rey

Alphonsus Valdesius.

INSTRVMEN-

tum Publicū de his, quæ Romę acta sunt, dum Pontifici, & Collegio Cardinaliū Cæsaris lrę exhibitę fuerunt.

N DEI NOMINE AMEN. Vniuersis p orbē terrarū cōstitutis innotescat, q̄ āno salutis Christianæ Millesimo Quingētesimo Vigesimosexto, Indictiōe quartadecima, die vero duodecima mēsis Decembris Pontificat⁹ Sctissimi in Christo Pris, & Dñi nri Dñi CLEMENTIS, diuina puidentia Papę. VII. āno quarto, In mei Notarii, Testiumq̄ infrascriptorū p̄sentia, psonaliter cōstitut⁹ Reuerēdus Dñs Ioānes Perez Cęsareæ Maiestatis Secretari⁹, ac Prior Ecclīæ Oxomeñ. Romę in Palacio Aplīco, in Aula q̄ vocat̄ del Papagayo, in inferiorib⁹ stantiis, p̄fato Sctissimo Dño nro Papa, vna cū Sacro Collegio Reuerēdissimorū Dñorū Cardinaliū, ad tenendū de more secretum Cōsistoriū cōgregato, binas lras, eiusdē Cęsareę Maiestatis, vnas plurimorū foliorū papyri, reliquas vero, vnius magni folii, cū sigillis suę Maiestatis in eisdē appositis, & eidē Sctitati hac supscriptione directas, videlicet, Sctissimo in Christo Pri, & Dño Dño CLEMENTI Septimo, diuina puidētia, sacrosanctæ Romanæ Ecclīæ summo Pōtifici, Dño Reuerendissimo, p̄fato Sāctissimo Dño nro Papæ reddidit, p̄sentauit, & consignauit, quas quidē binas lras, p̄fatus Dñs Nr Papa realiter, & cū effectu manibus accepit, & retinuit. Et immediate dictus Ioannes Perez Secretari⁹ alias lras plurimorū etiā foliorū, mentionato Collegio Reuerēdissimorū Dñorū Cardinaliū directas cū sigillo dictę Cęsareę Maiestatis in eisdē apposito, & hac supscriptiōe videlicet, Reuerēdissimis in Christo Prib⁹ Dñis. N. Sāctę Romę Ecclīę Cardinalib⁹, Amicis nris charissimis, Reuerēdissimo in Christo Pri & Dño Dño Franciotto tituli Sanctę Mariæ in Dñica Diacono Cardinali de Vrsinis nūcupato, noie toti⁹ Collegii Reuerendissimorū Dñorū Cardinaliū ibidē, vt p̄mittit̄, cōgregatorū, reddidit, p̄sentauit, & consignauit. Quas quidē lras p̄fat⁹ Reuerendissim⁹ Franciott⁹ suis manibus, quo supra noie, accepit, & retinuit. De quibus oibus & singulis, præfatus Ioannes Perez Secretari⁹ me infrascriptū Notariū rogauit, & reqsiuit, vt vnum, duo, aut plura sibi tradere, & conficerē publicū, & publica Instrumentū, & Instrumenta. Acta fuerūt hæc Romę vt p̄fertur, loco anno, indictiōe, die, mense, & Pontificatu, quibus supra, præsentibus ibidem Reuerendis & Magnificis viris Dominis, Ramiro Nunnez de

Aguilera

Aguilera, fratre milite militiæ de Calatraua, ac eiusdem ordinis in Vrbe procuratore, & Don Petro Sarmiento Clerico Burgeñ. Dioc. ac Luppo Sancii de Vlloa, procuratore Reuerendissimi Archiepiscopi Toletañ. Testibus ad præmissa vocatis, & rogatis.

ET ego Alfonsus de Cueuas Clericus Burgeñ. publicꝰ Ap̃lica auctoritate Notarius, ac in Archiuio Romanæ Curiæ matriculatus, qui præmissis omnibus & singulis vna cum prænominatis Testibus interfui, qui subscriptiones, & sigilla Cæsareæ Maiestatis in mei præsentia requisiti à dicto Ioanne Perez Secretario recognouerunt, interfui, vidi, & audiui, ac in notam sumpsi, ex qua hoc publicum Instrumentũ extraxi rogatus & requisitus.

¶ Impressum est Compluti, per
Michaelem De Eguia. Anno
M. D. XXVII. die
decimo Mensis
Aprilis,

PRO INVICtissimo Romanorum Imperatore CAROLO huius nominis Quinto, Hispaniarum Rege Catholico, Ad ea, quae per Oratores Romani Pontificis CLEMENTIS Septimi, ac FRANCISCI Regis Francorum, & Venetorum ad Generalem pacem componendam nuper proposita fuerunt, RESPONSIO.

Per actum publicum promulgata, in Oppido Vallisoletano, die. XII. Februarii, Anno Domini. M. D. XXVII.

CVM PRIVILEGIO IMPERIALI.

N CHRISTI NOMINE AMEN. Nouerint vniuersi præsentes litteras inspecturi, Quod anno à natiuitate eiusdē Dei & Domini Nostri Iesu Christi, Millesimo Quingentesimo Vigesimoseptimo. Indictione Quintadecima, die vero duodecimo mēsis Februarii, Imperii autem Sacratiss. ac Inuictiss. Principis & Dñi Dñi CAROLI huius nominis quinti Romanorū Imperatoris, ac Hispaniarū Regis Catholici Dñi nostri clementiss. anno octauo, Illustris ac Excellentiss. Dñs Mercurinus Gattinariæ, Valentiæ, & Sartiranæ Comes, Cæsareæ Maiestatis, ac oīm Regnorū, & Dominiorū suorū supremus Cancellarius, ꝓpriam ipsius Cęsareę Maiestatis personam agens, atq; ab ipso Romanorum Imperatore habens ad infrascripta speciale & expressum mandatū, & commissionem, Illustrib. Reuerendo ac Magnificis Viris, Domino Henrico Comite in Nassavv, Marchione de Zenette, ac Dño de Breda. &c. Supremo Camerario, Don Ioanne Emanuele, ambobus Militibus Sacri ordinis Velleris aurei, Dño Garcia de Loaysa Episcopo Oxomeñ. noui orbis Senatus præfecto, & Confessore, Dño Ludouico de Flandria, Domino de Praet, Camerario, omnibus præfati Inuictiss. Impatoris, eiusq; supremi Senatꝰ Consiliariis: & me Notario publico infrascripto, ibidem præsentibus, & astantibus, ad hoc vocatis & requisitis. ex vna. & Reuerendo ac Magnificis Viris, Domino Comite Baldassare Castilioneo Prothonotario & Nuncio Apostolico, ac Beatiss. Domini Dñi CLEMENTIS. VII. Rom. Pontificis Oratore: & Dño Ioanne de Colaimont secundo Præside Burdegaliæ, & Domino Gilliberto Bayard Cameræ Sereniss. Gallorum Regis Secretario, ipsiusq; Regis Oratoribus: & Domino Andrea Nauagerio Dñii Venetorū Oratore, partibus ex altera: In horum omnium præsentia intimauit, & exhibuit quandā scripturam, in qua respondebatur pro parte ipsius Cęsareę Maiestatis ad ea, quæ prænominati Oratores, Dominorum suorum nomine pro pace vniuersali tractanda eidem Maiest. Cęsareę tum verbo, tum scripto exposuerant, & declarauerant: Cuius quidem scripturæ tenor sequitur in hæc verba.

ACRA Cæsarea Maiestas q̄ sem̄p Christianorū pacis & quietis cupida & studiosa extitit: vt cōmunia Christianorū arma in pfidos Christianæ religionis hostes cōuerti possent, hactenus totis viribus p vniuersali pace elaborauit: ad eumq; effectum pacem fœdus cū Christianiss. Rege percussit: hunc ex captiuo & hoste fratrem & Sororium reddens, in Regnū suum iuxta fidem datam redire pmisit, non ambigens illius fidei quicquam detractum iri, sed potius eius ope & ministerio cæteros Christianos Principes, & potentatus, qui vnam, aut alteram partem fouere videbantur, ad ipsam vniuersalē pacē ineūdam, ad hostes publicos repellendos, Christianæq; religiōis saluti cōsulendū arbitrans induci posse, dum se sua spe omnino frustratū sensit, & loco pacis nouum bellorū incendiū inter Christianos parari: prçsidium in hostes fidei parandū impediri: Regnū Hungaricū ppterea labi, ac illius rege interempto, in potestatē hostium cū tanta Christianorum clade trāsire, hçreticorumq; sectas inualescere: & inde sub colore vniuersalis pacis perniciosum fœdus cōtra ipsum Cæsarem percutí: non pacis, sed belli fomentum conspicit, cuius vox Iacob, manus autem Esau: Non propterea destitit ipsius vniuersalis pacis media prosequi, ac ad ea totis viribus anhelare. Misit enim imprimis sua Maiestas in vrbem mādata amplissima, vt si ibidem de huiusmodi pace tractari contingeret: prout Sanctiss. Dn̄s Noster offerre videbatur: non deesset ad id suæ Maiestatis potestas: nec per eum stare videretur, quó minus pax huiusmodi ea, qua decebat celeritate concludi posset. Deinde quum Sereniss. Anglorum Rex Defensor fidei, ipsius vniuersalis pacis studiosus, operam suā ad illam componendam & tractandā obtulisset, & propterea mandatum suæ Maiestatis cum amplissimis instructiōib9 in Angliam transmitti petiisset, asserens cæteros cōtra Cæsarē fœderatos itidē facturos: annuit sua Maiestas illius voto, statimq; mādatum cū Instructiōib9 ad hmōi effectū ample resolutis, çquissimisq; cōditionibus suffultis transmisit. Nouissime dum vos Sanctiss. D. Nri Nūcius, ipsiusq; Christianiss. Regis, ac Venetorum Oratores, asserētes amplissima habere mandata, ad hmōi vniuersalem pacē in hac Curia componendā, apud suam Maiestatē institissetis, vt sui parte deputarētur personç cum quibus de ea re tractari posset: puidit id sua Maiestas Cæsarea putans horū effect9 verbis ipsis correspōdere, id tamen

frustra.

frustra. Visis enī vestris mandatis, nullū sufficiens inuentū est, sup quo
firmū transigendi, seu paciscendi fundamentū stabiliri posset. Mādatū
enī Sāctiss. D. Nři vltra id ꝙ peccaret in narrationis substātia ascribēs
culpā præsentium bellorum, & imminētiū Christianitatis periculorū
ipsi Cæsari, q profectò ab omni culpa immunis existit, & qui veri⁹,
ac rectius culpā ipsā refellere, ac in aliorū caput reflectere posset: pecca-
bat etiā in substātia dispositionis: quādò quidē nulla in eo potestas da-
bat̃ de ipsa pace tractandi, nisi accedēte cōsensu suorū cōfœderatorū,
quos tñ in ipso mandato nequaꝗ̄ noīat, nec declarat. Et quum plures
possint esse, quos is pro cōfœderatis habeat. q suæ Maiestati Cæsareæ
sūt incogniti, pluresq́ etiam pro cōfœderatis sint publicati, de quorū
cōsensu nō apparet, reddit̃ propterea ipsius mādati dispositio inanis, &
cōfusa: ita vt nullū inde validū fundamētū sumi possit. Mādatū autē Re-
gis Christianiss. nō solū aliorū cōfœderatoꝝ sed specifice Sereniss. An-
gliæ Regis cōsensum exigit: de quo tamē non apparet, nec credit̃ ap-
parere posse. Quādò quidem is tā suis lřis quàm nūciis & Oratoribus
eidē Cæsari destinatis expresse significauerit, se nequaꝗ̄ id fœdus ac-
ceptasse, nec acceptare velle, sed potius se pacis autorē, & tractatorē ex-
hibere, ac in ea omni studio, ac conatu, totisq́ virib⁹ elaborare, cuius
operā ea in re Cæsar nō respuit, sed gratā habuit. Ob qđ talis cōditio
reddit oīno huiusmodi mādatū inefficax, nisi de ipsius cōditiōis puri-
ficatione constaret. Licet etiā aliunde corrueret, & inefficax censeretur
mādatū ipsū gallicū, ob illius generalitatē, sub qua nec prioris fœderis
innouatio, nec iuramēti, & fidei trāsgressio cōprehēdi possint, nisi de
his nominatim, ac in specie disponatur, vt sic in vim talis mandati nō
liceret à priori fœdere recedere, nec quidꝗ̄ illi cōtrariū stabilire. Māda-
tū autē Venetorū, qđ primo loco exhibitū fuit, exigebat Illustris Frā-
cisci Sfortiæ, ac Florētinoꝝ cōsensum, de quo nō apparet. Qđ vero
postremo exhibitū extitit, etsi in specie cuiuspiā cōsensum nō exigat,
in genere tñ oīm fœderatorū cōsensum expostulat: sicq́ eodē laborat
morbo, quo mādatū Sāctiss. D. Nři: de quo supra facta est mētio, Quo
fit, vt oīa huiusmodi mādata corruant: nec ad ipsam pacē stabiliendā
sufficere videantur, quū etiā unius ex huiusmodi mādatis insufficiētia
aliorū mandatorum vires eneruaret, vbi vnius fœderatorum validus
consensus non adesset. Esto tamē ꝙ mādatorum adesset sufficientia, q̄
nō adest: aliena profectò ab omni rationis tramite cēsentur media, q̄
organo Vři Reuerēdi Baldassaris Castilionei Ap̃lici Nūcii, pro parte
fœderatorū oīm ꝑposita fuere: q̄ nō ad ipsam vniuersalē pacem, ꝓ qua
hic cōuētus celebratus videt̃: sed ad particulare interesse tēdere videt̃ &

potius

potius ipsam vniuersalem Christianorũ pacẽ differre, & impedire, quo
nil perniciosi⁹ Christianę Reipub.cõtingere posset, hoc potissime tẽpo
re, quo pfidus, ac immanissim⁹ hostis Turca Christianorũ insidet cer-
uicib⁹. Q̃d eni proponit̃ de qete Italiæ, armorumq́ȝ suspẽsione p aliqd̃
breue tẽpus, quo de particularib⁹ tractet̃: etsi Cæsar nõ solũ Italiæ sed
totius Christiãitatis quietẽ præ cæteris cupiat: nõ tamẽ sibi, nec etiam
vtilitati publicæ cõsultũ iri putat, ex breui armorũ suspẽsione, ex qua
nec arma in hostes fidei cõuerti, nec exercit⁹ ipsi⁹ Cæsaris tute dissolui
posset, toties illi violata fide, ruptisq́ȝ fœderibus: cui etiã dispendiosum
foret, exercitũ integrũ in ocio cõtinere: dispendiosius aũt ob maximã
locorũ distãtiã censeret̃, si hmõi exercitib⁹ dissolutis, nouos parare, seu
instaurare cogeret̃, ipsa armorũ suspẽsiõe cessante. Verũ vt res in tuto,
omni ex parte colloceт̃, & ipsi⁹ Italię quieti, Christianæq́ȝ Reipub, cõ-
sulat̃: cõtentabit̃ sua Maiestas Cęsarea: generales inducias saltim trien-
nales, aut lõgioris tpis inter oẽs cõtendẽtes cõtrahi, atq́ȝ cõcludi: qb⁹
durantib⁹, horũ oim exercituũ vires in cõmunẽ hostẽ cõuertant̃: in-
tereaq́ȝ de ipsa vniuersali pace, deq́ȝ particularib⁹ discordiis cõponẽdis
securius, ac sine cuiuspiã discrimine agat̃. Q̃d aũt pponit̃ de restituẽ-
do Illu. Duce Frãcisco Sforcia in statũ Mediolani: ad fœderatos ptine-
re nõ videt̃: quũ is se Sacri Impii Vassallũ ptendat, arguaturq́ȝ de lęsę
Maiestatis crimine: cui⁹ cognitio ad Cæsarẽ ptinet: q̃ pẽdẽte feudi Dñs
sub sua custodia, iure pmittẽte, feudũ ipm retinere potest: & potissime
arces p executiõis tutela, ne iudiciũ redderet̃ illusoriũ cõtẽtabit̃ tñ sua
Maiestas ad pacandos fœderatorũ aios, si ipse Illu. Dux Francisc⁹ sui
copiã fecerit: seq́ȝ paratũ exhibeat accusatiõi respõdere, ac suas defensio
nes iuxta iuris tramites adducere: eidẽ sup his iusticiæ cõplemẽtũ im-
partiri, ac p ipsa iusticia breuiter ministrãda iudices idoneos, omni su-
spicionis labe carẽtes decernere: q rem ipsam debito fine terminẽt. Q̃d
vero de restitutiõe & liberatiõe filiorũ ipsi⁹ Christianiss. Regis ppositũ
extitit: quũ nec id rationi, iuri, nec æqtati cõgruat, datã fide, pstitumq́ȝ
iuramentũ violare: imptinenter pfectõ ppositũ censetur, Nã etsi Ora-
tores ipsi haberẽt ad id mandatũ specificũ, & sufficiens: alterũ ex trib⁹
asserere cogerentur: aut illũ nõ posse fœdus seruare, aut nõ debere, aut
nolle. Si asserant nõ posse, licẽt id posse ptendat̃: succederet tñ loco im-
possibilitatis ea possibilitas, q̃ a sua mera volũtate, liberoq́ȝ illi⁹ arbitrio
dependet: vt scilicet in pristinã captiuitatẽ redeat: p quã nouo fœdere
ineũdo, recte trãsigi poterit sine cuiuspiã iniuria. Si dicãt fœd⁹ nõ debe
re seruari: deberent rõnes adduci, qb⁹ optime respõderet̃: quũ nec alle-
gatus met⁹, nec emissa, vt asserit̃, ptestatio, nec bellici iuris dispositio,

 nec

nec alia quævis causa Regē ipm excusare valeat, quo minus datā fidē, pstitumq̄ iuramentū p captiuitate redimenda, proq̄ libertate obtinēda seruare teneat. Si autē ipsum nolle seruare asseuerent: iā quæstio esset voluntatis, non rationis, nec iusticiæ: nec deinceps tute cū eo contrahi posset. Et licet ex his omnibus satis iniusta, irrationabilisq̄ videatur huiusmodi petitio, tanta tamen est ipsius Cæsaris affectio ad quietem publicam, ad pacemq̄ vniuersalem, ac ad infidelium repulsionem, q̄ si adsint, aut superueniant mādata ad id sufficientia cum debitis cautelis, quib⁹ res in tuto collocari possit: dilucide patebit, q̄ Sua Maiestas nō solū æquas, ac iustas cōditiones subire pro publico Christianæ religionis comodo parata erit: sed etiā ad eū effectū de proprio cōdonare: nec quauis ratione per ipsū Cæsarē stabit, quo min⁹ pax ipsa vniuersalis ad optatū deducat, ac debitū sortiatur effectū. Q̄ si tanta esset cōtēdētiū pertinacia, vt inuicē de particularib⁹ cōuenire nō possent: nō dedignabit Cæsar æquū subire iudiciū, ab omni labe suspicionis penit⁹ alienū ea tñ lege, ne interea vniuersalis cōuētio, cōmunisq̄ in hostes fidei expeditio vllā tenus protrahatur. At qd postremo per ipsū Aplicū Nūciū propositū extitit, vt Sereniss. Anglorū Regi satisfiat p his, q̄ sibi debētur: innuēs id vniuersali paci difficultatē afferre, pfecto absonū, & oīno mirādū videt: quū, vt præfertur, nec ipse Sereniss. Rex Angliæ in fœdere interuenerit, nec illud acceptauerit: nec mādatū ad id petēdū ei⁹ nomine fœderatis cōcesserit: nec Oratores sui, qui penes Cæsarē existunt, in hoc Cōuentu interueniant: nullaq̄ sit inter ipsum Cæsarē, & Regē Angliæ cōtrouersia: sed tāta sit & amoris, & sanguinis cōiūctio, vt nulla res pecuniaria horū amicitiā valeat perturbare: quū potissime apud ipm Sereniss. Angliæ Regē adsit orator Cęsaris cū amplo mādato de his, & aliis trāsigēdi, & cōueniēdi: ita vt hęc petitio in hmōi cōuētu facta, oīno frustratoria videatur, nō quidē ad pacē tēdens, sed poti⁹ ad colorāda pacis impedimēta. Vnde ne in posterū eidem Cæs. Maiestati culpa aliqua impingi possit, q̄ pacis media nō amplectatur: q̄q̄ imminēti Christianę Reipub. periculo nō occurrat: cupiēs se ab omni labe exceptū reddere: & vt omnibus clare innotescat ipsius Cæsaris synceritas, optimæq̄ eius intētionis integritas, ad bonū publicū poti⁹, q̄ ad priuatū tendēs, ita vt omnes sciāt, effectualiterq̄ intelligant, q̄ per se non stetit, nec stabit quo minus ipsa pax vniuersalis fiat: iussit sua Maiestas vobis Dñis Nūcio & Oratorib⁹ pdictis hic astātib⁹, in his scriptis ad singula respōderi, ipsamq̄ respōsionē vobis intimari, & de omnibus in ea cōtentis protestari, eā esse ipsius Cæsaris mētē. Et de his omnibus fieri publicum Instrumentum per Notarium hic astantē,

QVAM